יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 30 גראשען — היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 99	Łódź, Piątek, 27 kwietnia 1934 r.	צוועלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, י"ב אייר תרצ"ד	№ 99

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

יודען! שרייבט אונטער די נאציאנאלע פעטיציע!

זונטאג, פ' אמור, י"ד אייר (פסח שני) איז דער טרויער-טאג פון דער לאדזער יודישער געמיינדע, אין דעם טאג איז דער 22-טער יאהר-צייט פון דער פטירה פון אונזער אונפערגעסליכען גאון און צדיק הרב רבנו

אלי' חיים מייזל

ב"ר משה זצ"ל ראב"ד דקהלתנו

דעריבער ערלויבען מיר זיך צו בעטען אלע גבאים פון די שוהלען, בתי-מדרשים, חברות און שטיבלעך, אז זיי זאלען זיך משתדל זיין דעם ש"ק פ' אחו"ק צו מאכען הזכרות לנשמתו הטהורה און די נדרים ביי די הזכרות ווי אויך ביי די עליות זאלען גיין לטובת דער תלמוד-תורה ע"ש הרהגה"צ ז"ל, און די רשימות פון די מנדבים אריינשיקען אין תלמוד-תורה, יאקיבא 6.

זונטאג, אין טאג פון דער יאהר-צייט, וועלען ווערען געמאכט הזכרות אויפ'ן בית-החיים פון 10 ביז 11 א זייגער פריה דורך א געוויסען חזן. עס וועלען אויך מאכען הספדים בעקאנטע פערזענליכקייטען

די פערוואלטונג פון דער תלמוד-תורה

ע"ש הרהגה"צ רבנו אלי' חיים מייזל זצ"ל.

מיר נעהמען אן אפשפארונגען פון 1 זל. אן

Bank Kupiecko-Kredytowy Spółdzielczy

w ŁODZI

z ograniczoną odpowiedzialnością

UL. PIOTRKOWSKA Nr. 29

מאכט בעקאנט, אז אין הסכם מיט דער פעראָרדנונג פון פינאנץ-מיניסטעריום פון 30/11 1933 י. דז. אוסטאוו № 94 פון 1/XII 1933 י. פאז. 733 § 1 ווי אויך פון 23/3 1934 דז. אוסטאוו № 29 פון 9/4 1934 פאז. 246 § 2, אז דער העכסטער פראצענט-זאץ, וואס ווערט געצאהלט דורך דער באנק פון

פקדונות, לאקאטען און געלד-אפשפארונגען

6½% יעהרליך

ביי לאנג-טערמיניגע לאקאטען.

בעמערקונג:

דער ארט. 52 פון דעם נאוועליזירטען קאאפעראטיוו-געזעץ זעהט פאר דאס זיכערן די געהיימנישען, וואס האבען א שייכות מיט די לאקאטען-בעזיצער ווי אויך מיט די דורך זיי איז קאאפעראטיוו אריינגעלעגטע אפשפארונגען.

פשוטע-רעכענונגען, אנווייזונגען, אקרעדיטיוון

שנעלע און זארגפעלטיגע אינקאסא!

כשר — היגיעניש

איבערראשענדע! נייעס!

דער גוט-בעקאנטער

„RAJ" פענסיאנאט

פון הולאנקי (אינה. יורקעוויטש) איז שוין טעטיג און געפינט זיך איצט אין שענסטען פונקט, אין

ווישניאווא גורא

אין זיילבערט'ס שענסטע פאלאץ געבען וואלד.

מיר שטעלען די ג. געסט צו: טרוקענע, זוניגע, גרויסע צימערן מיט זעמטליכע בעקוועמליכקייטען, ווי: טאראס-פלאזשע, באד-צימערן, ראדיא, טעלעפאן ווי אויך פערשידענע ספארט- און געזעלשאפט-שפילען.

די קיך געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון ריטשנערטע מאכמענער.

קאנקורענץ-פרייזען! — סאלידע בעדינונג!

אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אויפ'ן ארט אדער טעלעפאניש

Wiśniowa Góra Pensjonat „RAJ"

Jurkiewicza, telefon № 5.

כשר — היגיעניש

פעקלעך נאך ז.ס.ס.ר.

פון לעבענסמיטעל שיכווארג א.א.שיקט נאך דורך **Torgsin**

Moskwa, Kuzniecki M. 14

אנווייזונגען אין אלע וואלוטעס (גאלד, דאלארען, פונטען אדער פראנקען) אויף א גרויסן אויס-וואהל סחורות פון די אוניווערסאלע מאגאזינען פון "TORGSIN", לויט די ניעדם בערייטענד-געקלען דעריטע פרייזען נעמט אן:

Poczta, Bank Gospod. Krajow. Powszechny Bank kredyt. Tow. „Hias", Biuro Posyłek Nowogrodzka 39, B-cia Pakulscy, B-cia Hirszfeld w Warszawie, Drezdeński Bank w Gdańsku,

אינפארמאציעס ערטיילט:

Przedst. Handl. Z. S. S. R. w Polsce Warzawa Koszykowa 4. Tel. 9-06-66,

פענסיאנאט „ווייינגאט"

קאלומנא מאכט בעקאנט, אז דער פענסיאנאט האט זיך איבערטראגן אין איינע פון די שענסטע ווילעס פון קאלומנא אויף דער לודזקא גאס. 3 מינוט גאנג פון דער באן.

ערשטקלאסיג עלעגאנט מיט אלע מאדערנסטע איינריכטונגען מיט'ן בעסטען קאמפארט, א פראכטפולער וואלד, שעהנע גרויסע זוניגע צימערן, זונען-טעראסע, פערגלאזטע ווערענדעס, „ראדיא". געשמאקפולע קיך, פינקטליכע און רעיעלע בעהאנדלונג, מעסיגע פרייזען. שטרענג כשר, אויף פערלאנג דיעטישע קיך.

בעמ. דער פענסיאנאט איז שוין טעטיג.

צו ווענדען זיך שריפטליך אויף פאלגענדע אדרעס:

Pensjonat „Weingot", Kolumna ul. Łódzka

אינפארמאציעס אין לאדז ביי ר' חיים ווערדיגער אגראדאווע 5. טעלעפאן 215-24.

צו דער פערלאבונג פון מיין ליבע שוועסטער

דארא גוטגאלד מיט מיין פריינד **לייבל נאדעל**

ווינש איך זיי א הארציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט.

Aaram Gutgold

הנהלות

הגמנסיות

ובתי-הספר העממיים

של החברה ליסוד בתי-ספר עברים בלודז

מודיעות, כי הלשכות של

הגמנסיה הראשונה לנערים,

רחוב מניסטרצקה 21, טלפון 134-11

הגמנסיה השניה לנערים,

רחוב מניסטרצקה 22, טלפון 134-12

הגמנסיה לנערות,

רחוב פירמוביץ 6, טלפון 127-95

מקבלות בשעות העבודה, משעה 10 עד 14, הרשמות אל הגמנסיות ואל כל המחלקות של בתי-הספר העממיים.

אל המחלקה הראשונה של בית-הספר העממי לפנים מכינה א) מתקבלים ילדים שמלאו להם שש שנים.

ההרשמות של ילדים וילדות בגיל ארבע שנים ומעלה אל

גן הילדים של החברה הנ"ל (רחוב שנקביטש 26)

מתקבלות בלשכת הגמנסיה לנערות, רחוב פירמוביץ 6.

ערשטקלאסיגע שוועדישע

שטריק-מאשינען

מיט 2 פאדען-פיהרערס צו בעקומען ביי

אינזש. ג. פראשקער

לאדז, זאוואדזקא 16a,

טעלעפאן 127-52.

Park Juljanów

איז שוין אפען פאר'ן

געעהרטען פובליקום

דער לעצטער טאג

ארויסצונעמען הכשרים

אויפן חודש אייר

איז זונטאג דעם 29/4 אין די שעה'ן פון 10 ביז 2 בייטאג. מאנטאג ווערט נעשלאסען די ליסטע פון די קצבים וואס האבען בעקומען הכשרים, כדי זיי צו פערעפענטליכען אלס אזעלכע וואס שטעהען אונטער די אויפזיכט פון ראבינאט.

ועד הרבנים לעדת לודז

ג' אפיק, ג"ד.

אויפרוף!

צו דעם 40-יעהריגען יובילעאום פון דעם געליבטען דיריגענט ה' מ. דארנזשאנסקי, וואס דארף פארקומען דעם 2 מאי ד. י. בעטען מיר די אלע מיטגלידער וועלכע האבען זיך בעטייליגט אין דעם געזאנג-פעראיין „מנעימי זמירות" אין לאדז מיט 35 יאהר צוריק זאלען זיך בעמיהען זונטאג דעם 29 ד. מ. פינקטליך אום 6 א זייגער ג. מ. אין דער וואוינונג פון ה' ארטור אבראמזאהן אין לאדז, 6-טער שערפניא 37.

א גרופע מיטגלידער

כשר! „Bar Rogożyka"

LEGIONóW 11 daw. Zielona, tel. 189-14.

סאלידע און שנעלע בעדינונג!

כשר!

צוליב דער דערנעהנטערונג פון זומער-סעזאָן, עמפפעהלען מיר אונזערע

בעקאנטע געשמאקע מיטאגעז פון 4 שפייזען צו 80 גר.

די קוך ווערט געפיהרט אין אויפזיכט פון די בעסטע ווארשעווער קרעפטען.

מיט אכטונג אינהאבער פון „BAR ROGOŻYK"

י. גארליצקי

דאמען= שניידער

19 זאוואדזקא 19

איך מאך בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז איך האב דערהאלטען פאריזער מאדעלן אויף מאנטלען און קאסטיומען צו ביליגע פרייזען. רעיעלע בעהאנדלונג.

מיט אכטונג י. גארליצקי

זאוואדזקא 19

ענטשולדיגונג!

דערמיט ענטשולדיג איך זיך פארן מאגאזין= שניידער = מייסטער- פעראיין, פל. וואלנאשטשי 7 און פארן ה' שערמאן פאר מיין אונטאקטישער האנדלונג בעת א קאנטראלע. בעוויזענדיג אויפריכטיג פאר מיין אונ-חברישען טאט פערזיכער איך אויף להבא זיך פילשטענדיג אונטערצוווארפען אונ-טער די בעשלוסען פון פעראיין.

משה בערבער

פאדזשעשנא 27

פאר גארד, ביזשוטעריע

און לאמבארד- קוויטעם

צאהלט די העכסטע פרייזען

אליזאר פיאלקא

פיעטריקאווער 7.

יודען! ווען איהר טרינקט זאדע-וואסער פערלאנגט נור דעם ארץ-ישראלדיגען

פאמעראנצען-זאפט

א גוטער און געזונדער געטראנק.

א פלעשל ארץ-ישראל-זאפט קאסט נור 50 גר.

צו בעקומען אין תוצרת ארץ-ישראל

לאדז, שרודמיעסקא 3.

קיין ארץ-ישראל

די יעניגע וועלכע ווילען פאהרען קיין ארץ=ישראל קאנען זיך מעלדען אין „תוצרת ארץ-ישראל" לאדז שרודמיעסקא 3 טעגליך פון 10–12 און 5–7 נאכמ.

ס'זוכען נויטיג פעהיגע יונגעלייט

און פריילינס מיט גוטע שטימען. זיך צו מעלדען יעדען טאג אין קאנצעלאריע פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי" פון 9 אווענד.

Dr. L. Suchowczycki

כירורג

צוריקגעקעהרט

נעהמט אן פריוואט

זגערזשער 1 (איינגאנג אלטער מארק 15)

טעל. 123.47. נעהמט אן פון 6–8 אוו.

לעטשניצע-פרייזען.

Dr. med.

Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 8—11 מיטאג און פון 5—9 אוונט וונטאג פון 10—1 בייטאג.

אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr

Wajnberg

ספעצ. פון לונגען, הארץ און סקלעראָזי-קראנקהייטען

וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145

טעל. 126-02.

נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4, 6–8 אוו.

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען ביילייד דער שווערגעטראפענער פרוי און פאמיליע צוליבן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען

מאיר קאשוב ז"ל

בנימין פאקטאר און פרוי

רעשטען

אויף אנציגער און פאלטענס

פאר הערן און דאמען

פון די בעסטע קוואליטעטן פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען איז צו בעקומען נור ביי דער פירמע

M. TAZBIR

לאדז, פעטריקאווער 23

טעל. 226-39. — פריוואט=וואוינונג.

קאנקורענץ=פרייזען! קאנקורענץ=פרייזען!

---

20 פראצענט ביליגער!

זעהר ווילכטיג ביליעס פאר דער יודישער בעפעלקערונג!

איך דער לאנגיעהריגער בעשטעלטער פאכמאן פון יודישע לאנגע מלבושים, האב געעפענט א געשעפט פון

יודישע לאנגע מלבושים

אויף אגראדאווא 5

וואו איהר בעקומט מיט 20 פראצענט ביליגער ווי איבעראל און פיין גאראנטירטע בעשטעלטע ארבייט.

מיט אכטונג ה. ליסבער, אגראדאווא 5.

מיטוואך (לג"ב'ע), ד. 2=טן מאי ד. י. קומט פאר אין

40 „פילהארמאניע" 40

א גראנדיעזער קאנצערט

געווידמעט דעם — 40=יעהריגען יובל

פון פערדינסטפולען דיריגענט

מ. דארגוזשאנסקי

מיט דער בעטייליגונג פון בערימטען אבער-קאנטאר פון האנאווער

ישראל אלטער

צוזאמען מיט דעם מענער-קינסטלער=כאר פון „הזמיר"

ווי אויך דער סינאגאגען-כאר אונטער דער לייטונג פון בעל היובל

פראפ. מ. דארגוזשאנסקי און פראפ. י. זאקס.

---

8 אגראדאווא 8

יודען לאזט אייך נישט נארען!

אזוי ווי איינינגע יונגלעך פון געשעפטען רעקלאמירען זיך אין דער צייטונג, אז זיי זענען געוועזן די ווערק-פיהרער. געשעפטס-פיהרער פון דער פירמע חיים מענדראווסקי אגראדאווא 8 און דאס געשעפט איז געווארען ליקווידירט, ערקלער איך, אז עס איז א ליגען, עס איז קיינמאל נישט געווארען פערבעסערט און פערגרעסערט.

איך בעזיץ א ריזען-לאגער פון

יודישע לאנגע מלבושים

ווי אויך קורצע אנציגער פון די בעסטע שטאפען זיידענע יוביצעס, אלפאגענע רעק ווי אויך מארינארקעס, זומער- און ווינטער-פאלטענס, געהעקטע אנציגער, שלאפראק, פיזשאמעס—זומער און ווינטער ווי אויך בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון קינדער-זאכען ווי אויך א גאנצען אויסשטייער פאר 100 זל.

בעמערקונג 1) א ספעציעלער דאבאט פאר רביים, רבנים, הורים-סוחרים און שטיבעל-בחורים. 2) פאר קונדען פון פראווינץ ווערט טראנספערבענט פאר א האלבע הוצאה. 3) אמגענע ווערקשטעל אויפ'ן ארט און אויפ'ן פער-לאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.

מיכל שאלדאיעווסקי

8 אגראדאווא 8.

8 אגראדאווא 8

7=קל. פריוואטע שולע

— און —

פרעבעל=שולע

— פון —

קאצענעלזאן- נאחומאוו

20 פאמארסקא 20

(2-טער דורכגאנג סאלגא 4) טעל. 177-01

די שולע געפינט זיך אויף פארטער (פראנט און אפיצינע).

אין הסכם מיט דער פעראָרדנונג פון דער שול-מאכט מוזען קינדער אין עלטער פון 7 ביז 14 יאהר, ד. ה. געבוירענע אין די יאהרען: 1927, 1926, 1925, 1924, 1923, 1922, 1921 איינגעשריבען ווערען ביז'ן 1 מאי.

איינשרייבונגען פון קינדער ווערען אנגענומען אין אלע זיבען קלאסען.

אין די פרעבעל-שולע און אין פארבערייטונגס-קלאס נעמט מען אן קינדער פון 3 ביז 6 יאהר. למודי-קודש און דער העבראישער שפראך שטעהען אין דער שולע אויף דער העכסטער מדרגה.

די שול-קאנצעלאריע איז טעטיג טעגליך פון 9 ביז 2 מיטאג.

בעקאנטמאכונג!

די לייטונג פון לעהר=אנשטאלט

תורה ודעת

פילסודסקיעגא 12

מאכט בעקאנט, דאס אונזער לעהר-אנשטאלט איז געווארען איבערגע=טראגען — אויף — פאמארסקא 18 אין דעם בעוואוסטען גימנאזיום-לאקאל וועלכעס בעפינדעט זיך אין גארטען וואס ענטשפרעכט אלע היגיענישע איינריכטונגען לויט די פאר-שריפטען פון נייעם שול-געזעץ, עס איז אויך פערזעהען מיט די בעסטע פעדאגאגישע קרעפטען אויף למודי קודש אויך אויף וועלטליכע למודים מיט זעהר א שטרענגע השגחה. עס איז אויך ספעציעל איינגעארדענט

א גן=ילדים פאר קינדער פון 4 ביז 7 יאהר לויט דעם נייעסטען סיס=טעם פון א פרעבעלובקא. אויפ'ן פערלאנג פון די עלטערן ווערען די קינדער געבראכט און אבגעפיהרט אהיים צוויי מאל טעגליך.

עס ווערען שוין איינגעשריבען קינדער צום נייעם שול-יאהר. די קאנצע-לאריע איז טעטיג פון 9 פרי ביז 2 נ.מ. און פון 4 ביז 9 אוו.

די לייטונג.

בעמערקונג: לויט דער פעראָרדנונג פון דער שול-מאכט מוזען זיך אויך די תלמידים וואס לערנען איצט זיך אויפסנייע איינשרייבען ביז'ן 1-טן מאי.

דאס הערן=שניידער=אטעליר פון

א. ה. קוטשינסקי

געפינט זיך איצט אויף

13 נארוטאוויטשא 13

איז הויף, קווערפליצינע, 1 שטאק

פיהרט אויס בעשטעלונגען אויפ'ן זומער=סעזאן, לויט די לעצטע נייעסטע מאדע=זשורנאלען צו מעסיגע-פרייזען פינקטליכע אויספיהרונג.

די לייטונג

פון די ערשטע ארטאדאקסישע לערן- און ערציהונגס=אנשטאלטען

„דרכי נעם"

פון גרשון אלי' ליסס אין לאדז

ערשטער „דרכי נעם" קילינסקיעגא 50, טעל. 215-26

צווייטער „דרכי נעם" אל. 1 מאי 20, טעל. 200-43

מאכט בעקאנט, אז לויט פעראָרדנונג פון דער שול-מאכט, דארפען די איינ-שרייבונגען פון תלמידים צום נייעם שול-יאהר – הן נייע הן אלטע תלמידים – פארקומען ביז דעם 1 מאי ד. י.

אין הסכם מיט'ן דערמאנטען, ווערען שוין פון איצט אן אנגענומען איינשרייבונגען פון תלמידים צום נייעם שול-יאהר אין אונזערע איצט פער-גרעסערטע לערן=אנשטאלטען און גן=ילדים'ס.

ס'ווערט איצט אויך פערגרעסערט די

מתיבתא לתלמוד ולהוראה

ביי דער מיטארבייט פון בעוואוסטע רבנים גדולי תורה.

גלייכצייטיג זענען מיר מודיע, אז די

8=קלאסיגע גימנאזיאל=קורסען

אונטער דער לייטונג פון גימנאזיאל-דירעקטאר ה. ציוואוש ווערן איצט רעארגאניזירט און צום נייעם שול-יאהר וועלען זיין טעטיג די 4. 5. און 6 גימנאזיאל-קלאסען.

עס ווערט אויך פערברייטערט דער פראגראם פון די גימנאזיאל= קלאסען מיט א פוילען

האנדעלס=קורס

און דעם לימוד פון דער ענגלישער שפראך

איינשרייבונגען ווערן אנגענומען טעגליך פון 9–1 און פון 4–7 און צו די 8-קלאסיגע גימנאזיאל-קורסען טעגליך פון 4–8 אווענד.

די לייטונג.

בעמערקונג: אויפ'ן פערלאנג פון די עלטערן, ווערען די יונגערע תלמידים אהיימגעפיהרט.

די לעצטע דאמען-מאדעלן פון

לוקסוס=שיך

עמפפעהלט: A. Ogórek

ŁODŹ, ZAWADZKA 11.

בעמערקונג: א ספעציעלע רייכע אפטיילונג פון מענער=שיך אין א גרויסען אויסוואהל.

צו אונזער אפרייזע נאך
ארץ-ישראל צו דער אויסשטעלונג
ווינשען מיר אלע אונזערע בעקאנטע, גוטע פריינד און קרובים
ווי אויך אונזער ליבע קינדער א הערצליכען זייט געזונד.
ש. האלפערן און פרוי.

ברכת פרידה
להוריו האהובים והחביבים לעלותם
לארצנו הקדושה הננו בזה להביע להם
ברכתנו מעומק לבנו „עלו והצליחו"
ויהי צאתכם לשלום ובואכם לשלום
כעתירתכם ועתירת בניכם
דניאל אליעזר
ושמחה האלפערן.

Radosnej i szczęśliwej drogi
Małżeństwu Halpern
w ich wycieczce do
PALESTYNY
śle
A. Guterman z Żoną
Ł. d. 27/IV 34.

א הארציגען פאהרט געזונד!
ווינשע איך מיין ליבען פעטער און
טאנטע און שוואגער ה' **ש. האלפערן**
אינהאבער פון פירמע „זלאטי
ראי" צו זייער אבפאהר קיין ארץ-
ישראל יבנה ביתו על הרי יהודא
וירושלים
יחזקאל צבי קליגער ורעיתו.

מיין ליבע שוויגער און שוועגערין
צו זייער אברייזע נאך ארץ ישראל
אויפ'ן מזרח-יריד ווינשען מיר זיי
א גליקליכע רייזע און פיל
פערגעניגען
יחיאל מאיר דאווידאוויטש און פרוי

צו דער טוריסטען רייזע פון מיין
געעהרטע שוויגער און שוועגערין
ה' **ש. האלפערן**
אינהאבער פון פירמע „זלאטי ראי"
קיין ארץ-ישראל, ווינשען מיר א
גליקליכע רייזע.
יוסעל ווידאווסקי און פרוי

א גליקליכע רייזע!
ווינשען מיר דעם ה'
ש. האלפערן און פרוי
אינהאבער פון דער פירמע „זלאטי
ראי" צו זייער אפפאהרען קיין
פאלעסטינא מאנטאג ד. 30 ד.מ.
די ארבייטער פון דער שאקאלאד
פאבריק „זלאטי ראי"

צום אפפאהר פון אונזער גע-
עהרטען און געשעצטען שעף ה'
ש. האלפערן און פרוי
אינהאבער פון די פירמע „זלאטי
ראי" נאך ארץ-ישראל, ווינשען מיר
א גליקליכע רייזע
דאס פערסאנאל פון פירמע
„זלאטי ראי"

P. Sz. Halpernowi z żoną
życzymy szczęśliwej podróży
w swej wycieczce do
PALESTYNY
Moniek Roht z Żoną
Łódź, dnia 27/IV 34.

מיין בעסטען פריינד און קונדע
ה' **ש. האלפערן און פרוי**
אינהאבער פון דער פירמע „זלאטי
ראי" צו זיין אבפאהר אויף איין
טוריסטען-רייזע קיין ארץ-ישראל,
ווינשען מיר איין גליקליכע רייזע.
יחזקאל דימאנט און פרוי

Wp. **Sz. Halpernowi**
składa wiązankę życzeń na
wyjazd do
PALESTYNY
J. Machnikowski
Łódź, dn. 26/IV 34 r.

צו דער פארלאבונג פון אונזער
ליבע שוועסטער
פרל. דינה'לע גוטגאלד
מיט ה' לייבל נאדעל
ווינשען מיר א הארציגען מז"ט
און א גליקליכע צוקונפט
געברידער יודעל
1692 און שמחה גוטגאלד

צו דער פארלאבונג פון מיין
פריינד
לייבעל נאדעל
מיט פרל. דינה גוטגאלד
ווינש איך זיי א הערצליכען מז"ט
זאל אייער לעבענס וועג מיט
בלומען בעצירט זיין
1703 **אישע בארנשטיין**

בברכת מז"ט לבבית אנו מברכים
את אחותנו וגיסתנו האהובה
והיקרה העלמה
(דורה) דינה גוטגאלד
לארוסיה את בחירת לבה הנכבד
מר יהודה ליב נאדעל
תהי' דרכם רפודה בשושנים ויזכו
לבנות ביתם באושר ועושר בארץ
תקותנו.
יצחק גוטגאלד ורעיתו

צו דער פארלאבונג פון אונזער
ליבען חבר
דוד אלעקסאנדראוויטש
מיט פרל. סימעלע פוקס
ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב
1725 און א גליקליכע צוקונפט
קאלעגען: מאטל קירש,
יצחק קירש.

צו דער חתונה פון מיין פריינד
מאניעק ראזענבלום
מיט פרל. יארושא ראזען
ווינשען פיל גליק און עוויגעס צו-
פרידענהייט
הערמאן בעטציינ און פרוי.

Z intencji zaręczyn p.
Mani Joskowiczówny
z p. **Gabrielem**
Malińskim
składają najserdeczniejsze
życzenie.
Rodzina Zysholc
i B-cia Rozmaity

שטימע-בילדונג
אויסער אויף מוזיק ווערען אויך
שילער אנגענומען אויף שטימע-בילדונג.
דורך ספעציעלע אטעם-טעכניק און וואָ-
קאל-לעהרע קען מען יעדען מענש, אפילו
ער האט גאר קיין שטימע נישט ארויס-
ציהען א שטימע און מאכען א יש מאין.
נאך 1 מאנאט וועט שוין דער שילער
זעהען די ווירקונג. די פרייזען זענען זעהר
נידריג. ערשטע לעקציע אומזיסט. נאטען
ווערען דעם שטימע בילדונגס-שילער און-
1674 טערריכט אומזיסט.
מ. בירנבוים ביי מענדזשיצקי,
זאוואדזקא 24 פארטער.

אויערן, נאז און האלז-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z.Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק
אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולא-
טארישע פון 11–2 און פון 5–8 אוונט.

Dr. J. NEUMAN
כירורג און גינעקאלאג
(פרייוו-ארצט)
נעמט נישט מעהר אן אין דער לעטשניצע
„Vita". נור אינדערהיים
פון 11.30 ביז 1 בייטאג און 7 ביז 8.30
זאכאדניא 57, טעל. 128-95

Dr. med. Z. LEWINSON
כירורג
פיעטריקאווער 86, טעל. 143-64
און ארדינירט פון 3—5 נאכמיטאג.
לעטשניצע-פרייזען. היילונג אן די אדערן.

לאדזש גייט אויף רעדלעך!
chad-gadja

ערשטער יידישער
מאריאנעטן טעאטער
פון „ברוינער" אין מ. בראדערזאן

ענדליך א מעגליכקייט
צו זעהן אן אידעאלע
פארשטעלונג
טאג-טעגליך פון האלב 11
אין אוונט
אין קאפע
„אידעאל"
(פריהער „אטלאנטיק")
פיעטריקאווער 48
דעם היילינטל-
גען שבת
וועלען די ליאלקעס
רעדען, זינגען און טאנצן
3 מאל:
4 נאכמיטאג, האלב 9 און האלב 11 אין אוונט.
קומט צוגיין, וועט איהר זעהן און הנאה האבען!

עלעגאנטע דאמען און הערען
טראגען
לוקסוס-שיך
L. ODERBERG פאר פוס

דיפלאמירטער צעך-מייסטער
אין לאדז, פיעטריקאווער 17
לעצטע מאדעלען! שעהן און עלעגאנט
צוגענגליכע פרייזען!

Dr. med.
L. SZAROGRODER
choroby wewnętrzne
przeprowadził się
na ul. ANDRZEJA Nr. 27
telefon 182-06.
Przyjęcia od 6–8 w.

PRZEPŁUKIWANIA JELIT
(Sudabad)
dla cierpiących na kamicę żółciową,
nerkową, katar kiszek i t. p.
w Sanatorjum **„UNITAS"**
ul. inż. **Wigury 19** (dawn. Pusta)
tel. 111-78.

ברוך-קראנקע!!!
ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-
אנשטאלט אין לאדז, פון דעם איז גאנץ
פוילען בעריהמטען ספעציאליסט ארטא-
פעד דיר. י. ראפאפארט, וועלכער עקזיסטירט 30 יאהר און איז
געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.

אין דער ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ספעציעל פאר אלער-
ארט ברוך-קראנקע (רופטורען) ביי מענער, פרויען און קינדער,
ווי אויך פאר אלערארט קאליקעס און פעהלערן פון גוף. אלע
ליידענדע אויף די שווערסטע, פערעלטערטסטע און געפעהרליכ-
סטע ברוכען ווערען מיט דעם גרעסטען ערפאלג, אהן שום אפע-
ראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער געהיילט.

Dyr. J. Rapoport

ברוך-ליידענדע!
פערלאזט נישט די קראנקהייט,
— וויל דער ווינקעל-ברוך אז מען
פערנאכלעסיגט ווערט ער גרויס ווי
א מענשען-קאפ, און עס פאלט ארוין
אין דעם ביים איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה. פון
פערדרייען זיך די קישקעס קאן מען ווערען בראנדיג און
שטארבען. — ספעציעלע ארטאפעדישע גומי הייל-באנדאזשען
פון מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט בעזייטיגען שנעל און זי-
כער די שווערסטע און געפעהרליכסטע ברוכען פון אלע ארטען.
הייל-באנדאזשען פאר צוריקנעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס,
ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. בויך-
באנדאזשען געגען אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

פאר קאליקעס, הויקערס און אלעראַרט פעהלער פון גוף!
אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די היילבארסטע און
פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מעטאדע ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-קארסעטען און
אפאראטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביינער-
שווינדזוכט, לאמונגען, פערקרימטע פיס ביי קינדער און ערוואקסענע, קינסטליכע גומענע
הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע אפאראטען פאר
שטערצליכע פלאט-פיס לויט נייעס-מאדעל.

אכטונג אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הייל-אנשטאלט, ווערען נאך
פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק. פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעז. ספאל. (קאסא-כאריך). **אכטונג**

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

דאנקזאגונג.
היערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערצליכסטען דאנק דעם געעהרטען הר' דיר.
י. ראפאפארט, בעהאוסטער ארטאפעד-ספעציאליסט אין לאדז, וואולטשאנסקא 10,
(פראנט, פארטער) פאר זיין ערפאלגרייכע היילונג און אויספאפערערגנע מיה צו מיין טאכ-
טער מאריא, 17 יאהר אלט, קראנקע אויף ביין-שווינדזוכט (Gruźlicę kręgosłupa).
א דאנק דעם גרויסען ספעציאליסט איז מיין טאכטער געהיילט געווארען און איז ארויס
פון איהר בעט א געזונדע און קרעפטיגע, וועלכע האט געמוזט א לאנגע צייט ליגען אין
בעט אומבעווענליך, איז יעצט נאך דער קוראציע פון ספעציאליסט י. ר. געוועסט גע-
ווארען און קאן זיך פריי בעוועגען אזוי ווי יעדער נארמאלער מענש. פאר די גליקליכע
און ערפאלגרייכע קוראציע בלייבען מיר אויף אייביג די הייס דאנקבאר און ווינשען וויטער
דעם בעסטען ערפאלג.
(—) Ignacy i Józefa Bartoszewscy
Łódź, ul. Napiórkowskiego 172. (4)

שפארען געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„באראוויץ"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער,
אונגארווינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

LECZNICA
chorób
uszu, nosa i gardła
מיט שטענדיגע בעטען
עס ארדינירען די דאקטוירים:
Dr. IMICH, Dr. WOŁYNSKI
PIOTRKOWSKA 55
fr. I p., tel. 174-74.

לעהרערין
גוטע פעדאגאגין
ערטיילט אונטעריכט
פאר דערוואקסענע,
אין פוילישע, יודישע
און דייטשע שפראכען
צו ביליגע פרייזען.
לאסמאן,
בזשעזשינער 15.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער
און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג
פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5 טעל. 159-40
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9 — 1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

ענטשולדיגונג.
דערמיט דריק איך אויס מיין חרטה
פאר מיין נישט טאקטישער האנדלונג
בנוגע דער פאך-קאמיסיע געגריוועטע
שטעפער ביים האנטווערקער-פעראיין,
ציגעל-גאס 4 און פערזיכער, אז אזעלכעס
וועט זיך מעהר נישט איבער'חזר'ן.
יאנאס מארקוס, שלעזר מארק 13

ענטשולדיגונג.
איך ענטשולדיג זיך פאר דער פאך-
קאמיסיע געגריוועטע שטעפער ביים
האנטווערקער-פעראיין, ציגעל-גאס 4, פאר
מיין לעצטע נישט טאקטישע האנדלונג
און פערזיכער, אז מעהר וועט זיך אזעל-
כעס נישט איבער'חזר'ן.
אברהם סקאווראנסקי, פיעטריק. 81

2 שעהנע זוניגע צימערן
מעבלירט, פאר א פארפאלק
וועטנטועל אויף ביורא.
צו פערדינגען. פיעטריקאווער 64
וו. 47 ביי Laukienicka

Dr. med.
N. Jeleńkiewicz
Zawadzka 23
tel. 146-75
נעמט נישט מעהר אן אין דער לעטשניצע

געגען שווייס פון פיס
דאס בעסטע מיטעל געגען שווייס פון פיס
איז אטשיסקעס, וואס איז גאראנטירט שוין
20 יאהר איז פראשעק און פלאסטער
„ראדיקאל" פרייז 20 גר. און 30 גר.
אויך א גוט מיטעל געגען וואנצען
צו 50 גר. איז נאר צו בעקומען ביי די
ציימונגס-פערקויפערס וועלנאזש, אלט-
שטאדט 1, צעגעלניאנא 1 און פיעטרי-
קאווער 27, וו. 35.

פאראפינער'ס
צו שפול-מאשינען
בעקומט מען ביליג אין דער מעכא-
נישע שלאסעריי
J. REDER
11 .ליסטאפאד 11/13
(רוג זאכאדניא)

יודיש
קאמעראל-טעאטער
אלעי 1 מאי 2
אנפיהרונג:
חיים סאנדלער

היינט, פרייטאג, 9 אוונט, מארגען, שבת, 12.30 פארמיטאג, 4 נייטאג און 9 אווענט
2-טע וואך פון רעקארד-ערפאלג! די גרעסטע טעאטער-סענסאציע
„אין ברוינעם גיהנם"
סענסאציאנעלער ביהנע-רעפארטאזש. וועלכער שילדערט די גרויליכקייטען פון היטלער-לאנד.
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון „קאמעראל-טעאטער" אלעי 1-טער מאי 2.

פרוי ארלאזאראוו ערקלערט ווייטער

אז ראזענבלאט איז דער מערדער פון איהר מאן

ווייטערדיגער עדות-פערהער אינ'ם פראצעס וועגן ארלאזאראוו-מארד

ירושלים, 26. (יט"א טעלעגראפיש).
די היינטיגע געריכטס-פערהאנדלונגען, האבען זיך אנגעהויבען מיטן פערהער פון פרוי ארלאזאראוו.

פרוי ארלאזאראוו

האלט אונטער איהרע ערקלערונגען. וואס זי האט געגעבען ביי איהר ערשטער אויספארשונג. אז דער בעשולדיגטער ראזענבלאט האט געשאסען, און סטאווסקי האט געלויכטען מיטן לאמפעל.

די פרוי ארלאזאראוו ווערט גענומען אויף א קרייץ-פערהער פון פערטיידיגער ארוו. סעמיועל ד.ער פערטיידיגער ווייזט אן אויף סתירות אין איהרע ערקלערונגען, אזוי למשל קומט אויס לויט איהרע ערקלערונגען אז דער מערדער איז געווען א געלינבקטער, בעת דער בעשולדיגטער ראזענבלאט בעווייזט בארמאל מיט זיין רעכטער האנד. די פרוי ארלאזאראוו קען אויך נישט אויפ'ן פערלאנג פון פערטיידיגער גענוי שילדערן די פאזיציע אין וועלכע זי האט זיך געפינען מיט איהר מאן און די מערדער בעת דער מארד איז געשעהען.

נאך דעם ווערט אויסגעהערט דער עדות דער

פאליציי-אינספעקטאר שיטריט,

זיין עדות זאגט פערנעהמט איינציגע שעה. ער לעזט פאר פון העברעאיש די ערקלערונגען וואס סיהאבען געגעבען סטאווסקי און ראזענבלאט בעתן ארעסט. ביידע האבען געלייקענט זייער אנטייל אין מארד און האבען זיך בעמיהט צו בעווייזען זייער אליבי. סטאווסקי האט דאן אנגעוויזען אז אין דער צייט ווען דער מארד איז פארגעקומען איז ער געווען אין ירושלים, און ראזענבלאט — אין כפר-סבא.

דער פערטיידיגער סעמיועל בעהמט דעם עדות אויף א קרייץ-פערהער. דער פערטיידיגער וויל וויסען צי די בעשולדיגטע האבען גוטוויליג געגעבען זייערע ערקלערונגען. ביי דער אויספארשונג, צי אונטער דראהונגען פון דער פאליציי.

שיטריט ענטפערט דערויף אז געוויסע טיילען פון זייערע ערקלערונגען, האבען די בעשולדיגטע געגעבען אלס תשובה אויף פראגעס.

ס'קומט דאן צו א וויכוח צווישען עדות שיטריט און פערטיידיגער סעמיועל וועגען די שוך-אפדרוקען וואס מ'האט געפונען אויפ'ן ארט וואו עס איז געשעהען דער מארד.

סעמיועל ווייזט אן אז לויט די דאזיגע אפדרוקען קומט אויס, אז די שיך פון מערדער זענען געווען מיט פאדקאוועס און ראזענבלאטס שיך זענען געווען אהן פאדקאוועס.

שיטריט ענטפערט דערויף אז ראזענבלאט האט געהאט גענוג צייט אויסצוטוישען זייערע שיך.

מ'פרעגט דאן די בעשולדיגטע, צי זיי האבען עפעס צו דערקלערען, סטאווסקי און ראזענבלאט ענטפערען אז לעת עתה האבען זיי גארנישט צוצוגעבען.

דער עדות זעליג אסטראווסקי א פאליציאנט, ענטפערט אויף דער פראגע וועמען מ'האט צום ערשטען חושד געווען אינ'ם מארד, צום ערשט אנ'אראבער, און באכדעם א גרופע אראבישע און יודישע קאמוניסטען. זיי זענען בעפרייט געווארען צוליב מאנגעל אין בעווייזען.

דער עדות דר. אליאשין פון הדסה-שפיטאל גיט ערקלערונגען וועגען די לעצטע מינוטען פון ערמארדעטען. דער עדות סימאן בעליוואנסקי אנ'ארבייטער, גיטא יבער אז ער האט געהערט איינציגע שאסען, און ער איז געווען אייבער פון די וואס האבען געגעבען הילף דעם ערמארדעטען.

דערמיט האבען זיך פערענדיגט די היינטיגע געריכטס-פערהאנדלונגען.

נאר 12 פרעסע-פארשטעהער איז געריכט

ירושלים, 26. (יט"א טעלעגראפיש).
דאס געריכט האט בעשלאסען צוצולאזען צום פראצעס נאר 12 פרעסע-פארשטייער פון לאנד און פון אויסלאנד. דערונטער 2 יט"א-פארשטעהער.

הויך-קאמיסאר וואוקאפ זאל דימיסיאנירען

לאנדאן, 26. (יט"א טעלעגראפיש).
פון באגדאד איז מען מודיע, אז דארט האבען זיך פערשפרייט קלאנגען אז דער הויך-קאמיסאר אין ארץ-ישראל, וואוקאפ, זאל אפגערופען ווערען פון זיין אמט.

מיסטער וואוקאפ זאל בעשטימט ווער'ען אלס ענגלישער פארשטייער אין איראק. דער ביזאיצטיגער ענגלישער פארשטייער אין איראק, האמפריס, זאל בעשטימט ווערען אלס הויך-קאמיסאר אין ארץ-ישראל.

אין די קרייזען פון ענגלישען קאלאניאל-מיניסטעריום בעשטעטיגט מען נישט די דאזיגע ידיעה.

• • •

לאנדאן, 26. (יט"א טעלעגראפיש).
פון באגדאד איז מען מודיע, אז די ארטיגע פרעסע בעשטעטיגט די ידיעה אז מיסטער וואוקאפ ווערט אפגערופען פון זיין אמט אלס הויך-קאמיסאר פון ארץ-ישראל.

די זעלבע פרעסע שרייבט, אז די ענדערונגען אין דער ארץ-ישראל אדמיניסטראציע וועלען פארקומען צוליב דעם, וואס דער עמיר אבדולאה זאל ווערען קעניג פון עבר-הירדן.

געבעלס געגען אינפלאציע

בערלין, 26 (ספ. טעל.)
אויף א מיטינג אין דיסעלדארף האט געבעלס צווישען אנד. ערקלערט, אז די דייטשע רעגירונג וועט נישט דערלאזען צו קיין אינפלאציע.

אפגעשטעלט די „דייטשע טאגעסצייטונג"

בערלין, 26 (ספ. טעל.)
איינע פון די עלטעסטע בערלינער צייטונגען „דייטשע טאגעסצייטונג" האט אויפגעהערט ערשיינען. די דאזיגע צייטונג פלעגט האבען א גרויסען איינפלוס אויף די דייטשע רעגירונגען.

פייערליך געעפענט די פוילישע אויסשטעלונג אויפ'ן מזרח יריד

ירושלים, 26. (ספ. טעל.)
אין אווענד איז פייערליך געעפענט געווארען די פוילישע אויסשטעלונג אויפ'ן מזרח-יאריד אין תל-אביב. די פייערליכע ערעפנונגס-רעדע האט געהאלטען דער פוילישער קאנסול אין תל-אביב ה' לד-קאשעוויטש. באכדעם האט גערעדט דער פרעזעס לעוויטע.

קאמוניקאציע-קאנפערענץ
צווישען פוילען, ראטען-פערבאנד און דייטשלאנד

ווילנע, 26. (ספ. טעל.)
בעקלטען איז דא געעפענט געווארען די 10. קאנפערענץ צווישען פוילען, ראטען-פערבאנד און דייטשלאנד אויף אויסצוארבייטען א נייעם קאמוניקאציע-טאריף צווישען די זעלבע מלוכות. די קאנפערענץ וועט דויערן 3—4 וואכען.

DR. MED.
H. Rożaner
הויט, וו ענערישע קראנקהייטן און מענער-שוואכע
NARUTOWICZA 9, tel. 128-98.
עמפפאנגט פון 8—10 און פון 5—8 אוו.

טוריסטען-אפטיילונג
ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע
עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען
אויף די לעצטע
טוריסטען-רייזע
צום מזרח-יריד
ד. 14-טען מאי
מיט דער שיף „POLONJA"
ספעציעלע פרייזען-ערמעסיגונג
סוהיים און פאבריקאנטען קאנען בעפרייט ווערען פון דער קאנסולאר-קוויטע.
די ווייטערדיגע גרופען-רייזעס וועלען פארקומען נארמאל יעדע צוויי וואכען דורך קאנסטאנצע („פאלאניא") אונעווענטועל דורך טריעסט.
אנמעלדונגען אין ציוניסטישען ביורא, שרודמיעסקא 29, טעל. 127-28.

קינא „ROXY" נארוטאוויטשא 20

היינט און פאלג. טעג!
האנדעל מיט לעבעדיגע סחורה
(טענצערינס פון בואנאס-איירעס)
DITA PARLO אין דער הויפט-ראל
גרויסע פראנצויזישע דראמע, אויסגעפיהרט מיט דער הילף פון דער ליגע צו בעקעמפען דעם האנדעל מיט לעבעדיגער סחורה, ווי אויך מיט'ן גאנצען שטאב אגענטען און פאליציי-אגענטקעס.
אנהויב 4 נאכמ. אויפ'ן 1טען סעאנס זענען די פרייזן פון די פלעצער פערקלענערט.

CASINO
פרייזען פון די פלעצער פערקלענערט פון 1.09
דער זינגער פון ווארשא
הערליכע קאמעדיע פון פוילישער פראדוקציע
אנסאמבל:
Eug. Bodo | M. Gorczyńska
Michał Znicz | Wład. Walter
אויסערן פראגראם:
די העלדישע עקספעדיציע פון „טשעליוסקין"
אנהויב 4 נ"מ, שבת און זונטאג 12 בייט.

Uwaga!

Polecam Sz. P. P. swój
pierwszorzędny
Zakład fryzjerski
damski i męski,
który prowadzę pod hasłem
Czysto, dobrze i tanio.
Ceny rewelacyjnie niskie.
Proszę przyjść i przekonać się
Piotrkowska 17 w podwórzu.
Z poważaniem E. PIĘKNIEWSKI.

אנאנסען אין „נ. פאלקסבלאט"
האבען דעם גרעסטען ערפאלג.

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט
18 יאהר פראקטיק,
ערטיילען פויליש,
יודיש, פראנצויזיש,
עספעראנטע, דייטש,
בוכהאלטעריע און
מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12
רעכטע אפיציגע, 1-טער שטאק, וואוינונג 30, שיק.

שייטלען
מיט פאריזער שרינדעאון פערטיגע שייטל ווערען ערשטקל. און רעיעל אויסגעפיהרט
ביי קערש,
סקווערא 15

ארטאפעדישער אנשטאלט
בראטעזען, גארסעטען, ארטאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאטפוס-איינלאגען באגען פיס-שמערצען אלס נאך גיפס-אבדרוק.
Dr. med. Lubicz u. Villy Simonovič
פיעטריקאווער 119, טעל. 231-81

Dr. REICHER
פאלודביאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער-שוואכע-בעהאנדלונג.
ספעציעלע בעראטונגען און פסיכא-אנאליזען
נעהמט אן פון 8—11 פריה און פון 5—8 אווענד

די שענסטע און די בעסטע
קונסט - פאטאגראפיעס
ווערען אויסגעפערטיגט אין דעם
פאטאגראפישען אטעליער
„פאלאניא"
11 יערושעגא 11
3 פאסטקארטען דאפעלט רעטושירט און א שפיגעלע מיט אנ'אייגען בילד 3
נאר פאר 1.75 זל.
בעמערקונג: אין מיין אטעליער געפינט זיך זעהר שוהנע קאסטיומען צו יעדער אויפנאהמע גאנץ בחנם.
נוצט אויס די געלעגענהייט און בעדענקט די אדרעס.
„POLONIA"
איגהאבער פון דער דיפל. פאטאגראפיע גומערמאן. לאדז, יערושעגא 11.
צופאהר טראמווי נומר 3.

אונזער ליבער מאעסטרא

מ. דארגוזשאנסקי — צום יובל פון זיין 40=יעהריגער מוזיקאלישער טעטיגקייט

אונזער ליבער מאעסטרא.

טיילמאל דאכט זיך, ווי ער וואלט לעבעדיג אראפגעגאנגען פון אן אלטער גראוויור. אט שטייט ער אין א העלען זונינען סאלאן, געפוינען איבער'ן קלאוועסין, אין זשאבא און איינגעצויגענעם קאליר־טען ראק; לעבען איהם די יונגע מארקיזע, אדער די מאצארט־געשטאלטיגער בחור; ער מישט איבער די נאטען און א שמייכעל צוגיסט זיך איבער זיין גוטמוטיגען פנים, הערענדיג די, עקזערסיסען פון זיין פעהיגען שילער.

טיילמאל דאכט זיך, אז דאס איז א געשטאלט פון אן'אלטע גוטען קלאסישען ראמאן; דער גוט־הארציגער מוזיק־לעהרער, וואס די בשמה איז ביי איהם פול מיט קלאנגען און טענער; א הויז־פריינד, וואס לעבט מיט אלע ווייטאגען און פריידען פון הויז־געזינד, וואס קוקט מיט דורכדרינגליכע אויגען אויף די ליידענסוועגען פון די ארימע און וואס ברענגט נישט צוזאמען איבאייגעם מיט זיי, ווייל ער האט נאך אין געטרייען אייביגען העכערען פריינד, אן'אלטען וויאלאנטשעל, פאר וועלכען ער וועט אין דער שטיל אויסגיסען זיין פיין און אויפלייטערען די מרה־שחורה פון דער סביבה.

ביים הארכען מוזיק, גרויסע, ערהאבענע מוזיק קומט פאר ווי א גייעג נישט אין דער פלעכע, נאר אין דער הויך: ווער וועט זיך העכער אויפהויבען, ווער וועט דערגרייכען א העכערע מדרגה אין אריינ־דרינגען, אין דורכפיהלען, אין דורכנעהמען זיך מיט דער קראפט פון מארטהאג. ווער עס בלייבט אין דעם גייעג אויף דער נידריגסטער אויבערפלאך, ווער עס הויבט זיך העכער, ווער נאך העכער און ווער עס פאלגט נאך דעם קינסטלער. דעם פארטרעגער אין די סאמע הויכע הויכקייטען וואו נאר דער קינסטלער אליין און געציילטע אויסדער־וועהלטע בעגאבטע מיטן אבסאלוטען געהער און יונגען פריש־רייבעם געפיהל און עמפינדונג טרעפען זיך צוזאמען.

אונזער ליבער מאעסטרא געהערט צו די לעצטע ער איז פון די ווייניגע, געציילטע, וואס זענען גע בענשט זיך צו דערהויבען אין די הויכע עולמות, וואו עס הערשט די אבסאלוטע שיינקייט, די אבסא־לוטע מוזיק, אט די העכסטע מדרגה פון קונסט, וועלכע ווערט שוין פארוואנדעלט אין אבסטראקציע, אויסגעשיילט פון יעדע קערפערליכען לבוש.

און אראפקומענדיג פון די דאזיגע פאר'ן גרוי־סען טייל נישט־דערגרייכבארע הויכקייטען, ברענגט ער מיט זיך מיט דעם זאפטיגען ריח פון דער שיינ־קייט, די שטראלען פון די זונען, וועלכע איהם איז בעשערט געווארען צו זעהען, דעם פרישען טוי, מיט וועלכען ער האט זיך אנגעזאפט.

אין די מוזיק־בעריכטען פון אונזער מאעסטרא פיהלט זיך דער אומיטעלבארער איינדרוק, וועלכען עס האט איבערגעלעבט דער מחבר; ער איז צארט, ער איז פערליבט אין קינסטלער און זיין קונסט, ער זוכט און געפינט די צערטליכסטע, די פערליבטסטע ווערטער פאר'ן מוזיקאלישען גאון, מיט וועלכען ער האט געוואנדערט איבאייבעם אין די נישט צוטריטליכע וועלטען.

בלויז אין איין פאל פעהלען דעם מאעסטרא אויס בעצייכנונגען, ווערטער. דאס איז דעמאלט, ווען דער קינסטלער האט איהם ענטוישט, ווען אנשטאט צו שטייגען אין דער הויך, האט ער זיך אראפגענידריגט, אדער אוועק אויף זיג־זאג־וועגען. מאעסטרא צוגלי־דערט נישט מיט שאדען־פרייד די אומוועגען און ירידה־געבג פון דעם פארטרעגער. ער האט מיטלייד, עס טוט איהם באנג עס איז איהם פיינליך, אבער שלעכט און ווייטאג! עמיצען דאס איז ער נישט אימ־שטאנד, ער, דער, ליבער, צארטער, ליבעפולער מא־עסטרא. זיין פנים פערקרומט זיך אין א שמערצליכער גרימאסע, וואס דריקט זיך אויס אויפ'ן פאפיר אין א פארזיכטיגער, לייכטער איראניע, וואס זאל חלילה נישט פערוואונדען, וואס זאל נאר נישט אנטון קיין צער.

און אונזער מאעסטרא איז דאך נישט פרעמד אלעמדיגע, וואס ארום, וואס איז מענשליך, וואס בע־וועגט מענשליכע ליידענשאפטען אויך, נישט אויפ'ן געביט פון קונסט, פון מוזיק, נאר אין אלע ריכטונגען און היגזיכטען. ער מאכט זיך אליין קיינמאל נישט און לאזט זיך פון קיינעם נישט מאכען דעם צווייפעל־האפטיגען קאמפלימענט, אז ער לעבט אין די לעצטע דרימען פון אבסטראקטער שיינקייט, ער זאגט קיינ־מאל נישט ביי קיין שום געלעגענהייט נישט דעם סאקראמענטאלען „פראקול עסטא פראפאני" (אוועק פון מיר, איהר פראפאנען).

זיין הארץ און אויג זענען אפען פאר אלצדינג. ער פרייט זיך מיט די ליידען פון יחיד און פון כלל און ליידט מיט מיט זיי אין זייער צער, נאר בעזונ־דערס טיף, בעזונדערס ערנסט מאעסטראס ווארט, זיין גלייכווערטעל, זיין כאראקטעריסטיק פון מענש, פון אייגענשאפט און ערשיינונג, איז פול מיט לעבען מיט בלוט, איז שטענדיג טרעפליך. אבער קיינמאל נישט בייז, קיינמאל נישט בעליידיגענד, נישט אפשוי סענדיג.

דער צארטער קינסטלערישער קאנסטיטוציע פון מאעסטרא וועט מסתם אויסקומען נישט איינמאל קאקאפאניש צו עמפינדען דעם יובילעי־טומעל און טאראראם. מען קאן עס איהם נישט פערשוינען. אבער זאל ער וויסען, אז עס ווערט איהם פון אלע זייטען אנטקעגענגעטראגען דאס ריינע, דאס ערליכע געפיהל פון ליבשאפט און איבערגעגעבנקייט, וואס דערפון איז ער געווען מייסטער און לעהרער פון טויזענטער אין משך פון פערציג יאהר.

לאזאר פוקס.

מונדירטע היטלעריסטען

מיר ווארטען אויף אן'איינטערוועניע פון דער מאכט

אויף די לאדזער גאסען האבען זיך בעוויזען היטלעראווצעס אין מונדירען, דאס דוכט זיך איז א קלייניגקייט, אבער אין אמתן האט דאס א גע־וועלדיגע בעדייטונג.

א מונדירטער היטלעראוויעץ רופט ארויס ביי דעם בעסערען טייל פון דער בעפעלקערונג און בע־זונדערס ביי יודען א געוויסען עקעל און מורא. דאס וואלט נישט געשעהן ביי א נישט־מונדירטען כוליגאן.

די כוליגאנעס אין מונדירען בעקומען מעהר חוצפה. ער פיהלט זיך ווי א צוגעהעריגער צו דער מאכט. מיר ווייסען דערביי פון וועלכע ספערען עס רעקרוטירען זיך די דאזיגע העלדען, וואס פארא קא־ליר העמדלעך זיי זאלען נישט טראגען, שוין נישט איינמאל האבען זיי אויפגעהויבען די הענט אויף יודישע קעפ.

די יודישע בעפעלקערונג אין לאדז ערווארט קודם כל פון דער מאכט אז זי זאל ווי אמגיכסטען אויסראטען די קירשען, זייבע און אלע אנדערע העמדלעך אין גאס.

מיר ערווארטען אז דאס וועט אמגיכסטען גע־שעהן.

Dr. Wołkowyski
4 ציגעל־גאס 4, טעל. 216-90
נעהמט אן אין הויט־ און וועגערישע קראנקהייטען, מענער־שוועכע
אויפנאהם־שעה'ן פון 8—1 מיטאג און 5—9 אווענד

א גרויסער טעאטער=יום=טוב! בייעס! פרעהליכע בייעס!
פייערליכע ערעפנונג פון זומער־סעזאן
אין רעפערטואר=טעאטער „ראזמאיטאשטשי" צעגעלניאנא 27, טעל. 125-12.

פרייטאג, דעם 4=טן מאי, 9 אווענט
א גרויסער טעאטער=יום=טוב! לעבעדיג און לוסטיג!
אלע, אלע קומען בעגריסען דעם ליבען גאסט, דעם, וועגען וועלכען איהר האט אזוי פיל געהערט, דעם יודישען שעוועליער, דעם פראם־פטערדיגען, צאפעלדיגען, זינגענדיגען, טאנ־צענדיגען, פאפענדיגען בוף־קאמיקער
פסח'קע בורשטיין
אונזער דעוויז: דאס שענסטע פון שענסטען דאס בעסטע פון בעסטען ביליגער ווי בילוג
אחתונה אין שטעדטעל
אין דער גרעסטער אמטריק. הומאר־פולער אפערעטע
20 שלאגער־נומערן, אתנער שענער פון צוויטען
צוזאמען מיט דעם בעוואוסטען כאראקטער־קאמיקער יאקוב פישער מיט די בעסטע ווארשאווער סטאר=ארטיסטען: פ' אנעטא רייזער און שמחה נאטאן בראש.

דער אריער־פאראגראף

ר. איזראעל

95

שפאנענדער ראמאן פון דער איצטיגער ווילדער צייט

— איצט איז נישט קיין צייט, אז מיר זאלען זיך אריינלאזען אין וויכוחים, האט פריצי ווייטער געזאגט, היינריך איך פערשטעה דיין געמיט, דו ביזט איצט אזוי עמפינדליך, דיינע נערווען זענען אזוי ערשיטערט, אזוי צורודערט, אז דו קענסט נישט זיין פעראנטווארטליך דערפאר, וואס דו ווילסט טון און וואס דו טוסט. דערפאר דארפסט דו אבער זיין אויף אזוי פיעל שטענדיג, אז דו זאלסט אויף דיין אייגענער אחריות נישט אונטערנעהמען קיין שום ריזיקאלישע ענינים.

— אפשר ביזט דו גערעכט פריצי, דאס אלץ וואלט געווען אזוי, ווען איך וואלט ווייטער געבלי־בען א נארמאלער, געזונטער מענש, מיט אויסגערי־טען אויף דער צוקונפט.

— דיר דוכט זיך נאר, אז דו ביזט א פער־לוירענער מענש. ס'איז נאך נישט אזוי, שלעכט ווי דו שטעלסט דיר דאס פאר, הויב דעם קאפ. מוט און געדולד צו ווארטע אויף בעסערע צייטען.

— צי קענען זיי קומען? צי וועלען זיי קומען?

— לאמיר האפען, אז יא, איצט אבער מיינע הערשאפטען מוזט איהר זיך אלע דריי צוגרייטען אויף דער רייזע, איהר פאהרט מארגען ביינאכט קיין פוילען.

— און דו פריצי, האט לאטא געפרעגט.

— איך מיט אייך.

— אהנע פעסער, אהנע וויזעס?

— מיט פעסער און מיט וויזעס. איך האב שוין איצט צוגעגרייט.

— אהנע געלד...

— מיט געלד, איך האב יענע געלד, אז ס'זאל דערווייל סטייען פאר אונז אלע.

— פריצי, פון וואנען האסט דו געלד? איך ווייס דאך אמבעסטען, אז דו האסט נישט קיין געלד, וואס זאל סטייען פאר אונז אלע צו וואוי־נען און לעבען אין אויסלאנד.

— אבער היינריך האט דאך געהאט געגוג, אז אזא ביסעל געלד זאל איהם בלייבען.

— מיין געלד? האט היינריך זיך געוואונדערט, מיין געלד? מיין געלד איז אריינגעפאלען אין די הענד פון אויסוואורפען, פון רוצחים און פשוט'ע גנבים, מיט מיין געלד פערוואלטעט כלומרשט דער לייטענאנט בעהמע. אבער דאס איז דאך זיכער שוין זייגס.

— איך האב ביי איהם אפגענומען אפיסעל געלד איז דורך דיר עהרליך פערדיענט און אויסגע־זעגד מארק.

— פופציג טויזענד מארק? פון וואנען האט בעהמע אזא סומע געלד? און ווי אזוי קומט עס, אז ער זאל עס דיר אוועקגעבען?

— איך בעקום ביי איהם ארויס די דאזיגע סומע דורך א קליינעם שאנטאזש, איך פיהל זיך בערעכטיגט דאס צו טון.

— פארוואס?

— ווייל דאס געלד, וואס ער וועט מיר גע־בען, די פופציג טויזענד מארק וועט ער נעהמען טאקע פון דיין קאסע.

— ער וועט זי פון דארט ארויסגנבענען.

— זאל זיין אזוי, אלץ בעסער פאר אונז.

דו היינריך דארפסט דאך זיכער פיהלען אלס בע־רעכטיגט די דאזיגע סומע צו בעהמען, ווייל דאס געלד איז דורך דיר עהרליך, פערדיענט און אויסגע־ארבייט געווארען. ער דארף אונז דאס געלד דיינס ברענגען אין שטוב אריין.

היינריך האט געקוועטשט מיט די פלייצעס, ער האט שוין פערשטאנען וועגען וואס עס האנ־דעלט זיך, אבער ער האט נישט געקענט פער־שטעהן ווי אזוי מאכט דאס. פריצי האט דער־צעהלט מיט אלע איינצלהייטען, וואס ס'איז פאר־געקומען און ווי אזוי ער האט אלץ איינגעארדענט לאטא איז געווען ענטציקט, זי האט זיך נישט געקענט פערוואונדערען ווי קלוג און געשיקט פריצי האט דאס אלץ איינגעארדענט. אממייסטען איז זי געווען צופרידען דערפון, וואס פריצי האט ער־קלערט, אז אויך ער פאהרט מיט זיי. לאטא איז צוליב דעם געווען שטארק אונרוהיג, זי האט גע־מיינט, אז פריצי וועט נישט פאהרען, נאר וועט זי אליין אוועקשיקען, זי וואלט מעהר זיך נישט געקענט שיידען מיט איהר פריצי, זי האט נישט געהאט די דרייסטקייט איהם צו פרע'ע' וועגען דער צוקונפט, ווע'ע' דעם, ווי אזוי זייערע בעציהונגען וועלען זיך געשטאלטען אויף דער צוקונפט, איצט האט איהר פריצי אליין ערקלער'ט, אז ער פאהרט מיט איהר קיין פוילען, דאס איז געווען צווישען די אלע אומגליקען, דער ליבליכסטער טאג אין איהר לעבען. איצט ווייסט זי שוין, אז פריצי איז איהרער אויף אייביג, דא'ט אין פוילען, פון וואַ־נען זי שטאמט דארט צווישען איהרע קרובים, דארט...

מעהר האט לאטא נישט געוואלט טראכטען, ווייל די ערהייבערונגען פון פוילען זענען פאר איהר געווען נישט קיין אייביגע אנגענעהמע.

— איך אליין, האט פריצי געזאגט, מוז נאך צוריקקעהרען קיין אולם, איך מוז נאך ערלעדיגען א געוויסען ענין, דאן וועל איך צוריק אהערקומען און מיר וועלען פון דאנען, אונטערן שוץ פון אונ־זער דעטעקטיוו פון דאנען אוועקפאהרען. פערלאזען אונזער טייער, ליב פאטערלאנד, וועלכעס איז גע־ווארען פאר אונז נישט קיין פאטערלאנד, נאר א לאנד פון א שטיף־פאטער.

— אבער נישט אויף שטענדיג, האט פריצי ווייטער גערעדט, איך וועל צוריקקומען און זיך ווייטער שטעלען אין קאמף, ביז מיר וועלען זיגען.

— מיר? האט זיך היינריך פערקרומט, ווער זענען די מיר? וואו האסט דו דעם ארגאניזירטער כוח, וועלכער קען זיך אקעגענשטעלען, וועלכער וויל זיך אקעגענשטעלען? וואו זענען די מענשען מיט א גוטען ווילען, וועלכע וואלטען נישט נאר געוואלט, נאר אויך עפעס געטון פאר אונז, די געפייניגטע, די בעליידיגטע, די בעשפיגענע, די אויסגעמארדעטע.

— ווען איך זאג מיר, מיין איך, אז איך גאנץ דייטשלאנד געפינען זיך אזעלכע מענשען ווי איך, וועלכע רעדען ווי איך, וועלכע טראכטען ווי איך, די דאזיגע מענשען וועלען זיך דאך סוף־כל־סוף צונויפקומען אויף איין ארט און אונטערנעהמען דעם קאמף. די שאנסען זענען אויף אונזער זייט, ווייל מיר זענען די גערעכטע, ווייל די גערעכטקייט איז אויף אונזער זייט און מיר קעמפען פאר אמת און יושר און יענע זייט פאר שבאה, האס און ברוטאליטעט. דער זיג וועט דעריבער סוף־כל־סוף זיין אויף אונזער זייט.

(פארטזעצונג קומט)

הײַנט, יאָהרצײַט פון לאָדזער רב הג׳ ר׳ אליעזר יהודה טרײַסטמאַן ז״ל

י״ג אייר פאַלט אויס די יאָהרצײַט פון לאָדזער רב ר׳ אליעזר יהודה טרײַסטמאַן ז״ל. ס׳וועלען פאָרקומען הזכרות אין אַלע שטיבלעך און שוהלען. די הזכרה אויפ׳ן יודישן בית־עולם וועט פאָרקומען הײַנט פרײַטאָג 11 אַ זייגער בײַטאָג.

אַפּטייקען

הײַנטיגע נאַכט־דיזשורען

(2) הײַנט בײַנאַכט דיזשורירען: א. פּאָמפּש (פּלאַץ קאָשטשעלני 10), א. כאַרעמזא (פּאָמאָרסקא 12), ע. מילער (פּעטריקאָווער 46), מ. עפּשטײַן (פּעטריקאָווער 225), ז. גאַרטשיצקי (פּשעיאַזד 59), ג. אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצער 50).

איבערגעפאָהרען א יודען

(2) דער 68-יאָהריגער פּיעטרקאָווער אײַנוואוינער שלמה ציגאַבער איז נעכטען געהענדיג אויף שרודמיעיסקי גאַס, איבערגעפאָהרען געוואָרען דורך אַן אויטאָ.

ציגאַבער האָט צובראָכען אַ פוס. דער שאָפער איז אַנטלאָפען.

פּאָליצײַ זוכט איהם.

4 יאָהר טורמע פאַר׳ן דערהרג׳ענען זײַן ווײַב

(2) נעכטען איז אין היגען קרײַז־געריכט געמשפּט געוואָרען אַ געוויסער אַנטאָני בענדקאָווסקי. בענדקאָווסקי איז אָנגעקלאָגט געוואָרען פאַר דער׳הרגענען זײַן ווײַב.

ער איז פאַרמשפּט געוואָרען אויף 4 יאָהר.

2 נײַע שווים־באַסײַנען אין לאָדז

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, האָבען זיך שוין אָנגעהויבען די אַרבײַטען בײַם אויפבויען 2 נײַע שווים־באַסײַנען אין לאָדז. אײנער וועט זיך געפינען אין נײַעם בנין פון „י. מ. ק. א.". דער צווייטער וועט זיך געפינען אויפ׳ן ספּאָרט־סטאַדיאָן „וו. ק. ס.".

אַלגעמײַנע פערזאַמלונג פון דער יודישער סעקציע

בײַם לאָדזער זשורנאַליסטען סינדיקאַט

הײַנט 11 פאַרמיטאָג צום ערשטען טע־מין, און 12 דעם צווייטען טערמין קומט פאָר אין זײַגער בעם לאָקאַל אַן אויסערגעוועהנליכע אַלגעמײַנע פערזאַמלונג פון דער יודישער סעקציע בײַם לאָדזער זשורנאַליסטען סינדיקאַט. אויפ׳ן סדר היום געפינט זיך דער פאָרשלאַג פון דער רעוויזיאָנס קאָמיסיע צו ליקווידירען די יודישע סעקציע. צוליב דער וויכטיגקייט פון דער פראַגע מוזען אַלע חברים אומבעדינגט קומען.

גרויסער רעציטאַציע־אָוונט

פון גוסטאַוו וואהל

אין לאָקאַל פון „וויזאָ" קומט פאָר מאָרגען אין אָוונט אַ גרויסער רעציטאַציע־אָוונט פון דעם בעקאַנטען שויספּילער פון בערלינער טעאַטער גוסטאַוו וואַהל.

גוסטאַוו וואַהל איז אַ יוד, ער האָט געשפּילט אין קעלן, דיסעלדאָרף, האַמבורג און אַנדערע גרויסע שטעט אין דײַטשלאַנד, לעצטענס האָט ער געשפּילט אין בערלינער שטאָט־טעאַטער מיט גרויס ערפאָלג. וואהל האָט געמוזט אַנטלויפען פון דײַטשען טעאַטער נאָך דעם ווי דער היטלער־רעזשים האָט איבערגענומען די ממשלה. דער רעציטאַציע־אָוונט פון גוסטאַוו וואהל איז ווערט אונטערשטיצט צו ווער׳ען.

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער

„MUZA"

(dawn. „Luna")

הײַנט גרויסע פּרעמיערע!

פאַסצינירענד פילם־מײַסטערווערק פון „FOX", א. ג.

„טויט־רעגיאָן"

(ווען וואַהנזיניגע ליבען)

די הויפּט־ראָלען קרעאירען:

L.Young, V. Osborne, Victor Jory, David Manners.

אויסערן פּראָגראַם: אין יעדען פּראָגראַם דער נײַעסטער וואָכן־זשורנאַל פון FOX

אָנהויב פון די סעאַנסען: 4 נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג — 12 אַ זייגער בײַטאָג.

טעאַטער

„ראָזמאַיטאָשטשי"

(Teatr Miejski פריהער)

ציגעל־גאַס 27. טעל. 112-25.

דיר. דוד צעלמײַסטער

פּרעזענטירט דעם טעאַטער

„אַראַראַט"

קינסטל. אָנפ. מ. בראָדערזאָן.

פאַר׳ן אָפּפאָהרען אויפ׳ן גרויסען טורנע איבער פּוילען.

אומאָפּרופליך לעצטע 6 טעג 6

„אַראַראַט" געזעגענט זיך מיט לאָדזש!

לאָדזש געזעגענט זיך מיט „אַראַראַט"!

פון הײַנט, פרײַטאָג, דעם 27-טען אַפּריל, פּינקטליך 9.15 אָוונט

ספּעציעלער געזעגענונגס־פּראָגראַם

— א. ג. —

ניט געשטיגן, ניט געפלויגן!

פּראַכטפולער מאָנטאַזש אין 2 טײלען, 20 בילדער

רעזשיסירט פון ש. דזשיגאַן און י. שומאַכער

קאָנפערענסיע: **וואָל. גאַדיק.**

אין פּראָגראַם, נומערן, וואָס וועלען צום ערשטען מאָל געשפּ. ווערן אין לאָדזש:

1) אויף רוג זאַוואַדזקע
2) דאָס שיכורע חסיד׳ל
3) בראַנדל און מענדל
4) לעבעדיגע כראָניק
5) אָנקעל הערצקע
6) דעם טאַטענ׳ס חתן
7) דעם רבינ׳ס הויז זאָגט תּורה
8) בלאַטער טאַנגאָ
9) בעריל שמיד
10) באָרא־גראַנדא

אנאַנס! פון הײַנט, פרײַטאָג, דעם 27 אַפּריל אנאַנס!

טרעט אויף אין פּראָגראַם די בעליבטע פאָלקס־זינגערין

לאַלאַ פּאַלמאַן

אין איהר רעפּערטואַר

אויסער דעם א ספּעציעלע מתנה פאַר די, וואָס האָבען נישט געזעהן דאָס פּראָגראַם א. ג. „הימל עפען זיך"! ווערט צוגעגעבען פאָלגענדע שלאָגער:

1) צוריק פון רבי׳ן, 2) רעגענבויגען, 3) מאָנאָלאָג, 4) ליידיגע הענד,

4) יודען פליהען איז דער סטראַטאָספערע.

דער „אַראַראַט"־אַנסאַמבל לויט א. ב.:

בלומענטאַל פרידע, בירנבוים דוד, בערגמאַן יואל, גאַדיק וואָל., דאַלסקאַ מרים, דזשיגאַן שמעון, טאַרו רוט, לעווי־באַראַוואָסקאַ רייזל, פּאַלמאַן לאַלאַ, שיינע מרים, שומאַכער ישראל, שוואַרצשטײַן בער.

מאָרגען שבת 3 פאַרשטעלונגען 3

אָנפאַנג 4 נאָכמיטאָג (הנחה־פּרײַזען) 7.45 און 10 אָוונט.

מאָרגען, שבת, 4 נאָכמ. גרויסע הנחה־פאַרשטעלונג

פּרײַזען פון 50 גר. ביז 1.50

זונטאָג, דעם 29-טען אַפּריל

2 פאַרשטעלונגען 2

אָנפאַנג 7.45 און 10 אָוונט.

מוזיק־לײַטונג: הערש רובין. דעקאָראַציעס: א. ליבערמאַן און ב. קודעוויטש

ביהנע־לײַטונג: ב. שוואַרצשטײַן, אדמינ. לײַטונג: ב. גאַדיק און מ. קאַן.

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער פון 11 ביז 2 און פון 5 נאָכמיטאָג, שבת אַ גאַנצען טאָג.

וויכטיג פאַר אַלע!

לאַמפּען־פאַבריק

א. רײַדער

פּילסודסקיעגאָ 66 (וואָסכאָדניאַ)

טעל. 167-64

נעהמט אָן צו פערניקלען, פערזילבערן (פּלאַטערירען), אָקסידירען און ז. וו. אַלערליי זאַכען פון הויזליכען געברויך (ווי לעמפּעל, גאָפּעל א. ז. וו.) ווי אויך פון טעכנישען געברויך.

! פּרײַזען צוגענגליך ! אויספיהרונג סאָליד

פאַבריקס־לאַגער: פּילסודסקיעגאָ 56, טעל. 167-64

פערזענליכעס

ה׳ יחזקאל בערגהאָלץ, לאָדז, פּילסודסקיעגאָ 6, האָט בעקומען פון דער לאָדזער סטאַראָסטווע די לעגאַליזאַציע ווײַטער צו פיהרען דאָס ביט־שריפטען־ביוראָ אין אַדמיניסטראַטיווע און געריכטס־ענינים.

פון יודישען טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע"

צוליבן גרויסען ערפאָלג פון אורקע נאַכאַלניקס „דין טורע" האָט די דירעקציע פון יודישען טעאַטער פילהאַרמאָניע פערבעטען אויף הײַנט, פרײַטאָג און מאָרגען שבת דעם מחבר פון „דין טורע" אורקע נאַכאַלניק וועלכער וועט פערזענליך בײַוואוינען די פאַרשטעלונגען. הײַנט פרײַטאָג און מאָרגען שבת 4 נאָכמיטאָג און אָוונט ווערט געשפּילט אורקע נאַכאַלניקס „דין טורע".

פון יוד. „קאַמעראַל־טעאַטער"

דער סענסאַציאָנעלער ביהנען־רעפּערטואַז וועלכער שילדערט די גרויליכקײַטען אין היטלער־לאַנד ווערט געשפּילט מיט גרויס ערפאָלג אין קאַמעראַל־טעאַטער. די פּיעסע איז אַ שפּאַנענדע, הײַנט פרײַטאָג אָוונט, מאָרגען 12.30 בײַטאָג, 4 נאָכמיטאָג און 9 אָוונט ווערט ווײַטער געשפּילט דער ביהנען־רעפּערטואַז „אין ברויגעם געהינום", מיט חיים סאַנדלער אַלס שטורמיסטען־קאָמיסאַר צילקע און ראָזאַ סאַנדלער אַלס „קעטי מילער".

„חד־גדיא" אין „אידעאַל"

די פאָרשטעלונגען פון בראָדע־זאָנס און ברויערס אַקטועלען פאַריאַנטען־טעאַטער „חד גדיא", וואָס האָט זיך לעצטענס איבערגעצויגען אין קאַפע „אידעאַל" (פּעטריקאָווער 48) גייען אַדורך גלענצענד, עס זענען צום ערשטען פּויפען־אַנסאַמבל פון די לאָדזער און וועלטישע „גדולים און קטנים" צוגעקומען: די אַרדאָנקע, טשאַרלי טשאַפּלין, און אַ לאָדזשער דראָשקע, וואָס רעדט זיך אַדורך מיטן עולם וועגן די קומענדיגע שטאָט־ראַט וואַהלען. ער שאַנעוועט קיינעם נישט...

אַלע טאָג ווערט געשפּילט פון האַלב 11 אַ זייגער אָן. מאָרגען שבת ווערט אָבער געשפּילט ווערען 3 מאָל: 4 נאָכמיטאָג, האַלב 9 און האַלב 11 אין אָוונט.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי —	— — —	82.25
3 פּראָצענטיגע	בודאָוולאַנע —	43.90
4 „	דאָלאַרובקאַ —	53.15
7 „	סטאַביליזאַציע (אמ.)	60.13
8 „	וואַרשאָווער פאַנד־בריף	54.88
8 „	לאָדזער „ „	48.40
ענגלישער פונט	— — —	27.12
דאָלאַר — אָפיצ.	5.27,50 נישט אָפיצ. —	5.23
גאָלד־דאָלאַר —	— — —	9.00
גאָלד־רובל —	— — —	4.66
דײַטשער מאַרק	— — —	2.01

Dr. HELLER

ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהײַטען און מענער־שוואַכע

8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט. זונטאָג פון 11—2 מיטאָג.

פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע־זאַל. אומבעמיטעלטע — לעמשניצע־פּרײַזן

DR. MED. H. LUBICZ

פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס־קראַנק.

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 41-32.

עמפּפאַנגס־שעה׳ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאָג און יו״ט 9—1. פאַר דאַמען בעזונדערער וואַרטע־זאַל.

ערקלערונג פון „טאָז"

„טאָז" שיקט אונז צו פאָלגענדע ערקלערונג:

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער מעלדונג אין „נײַעם פאָלקסבלאַט" פון 18־טען ד.ח. איבערגעגעבן פון פּראָפ. פעראײַן פון פּריוואַטע ערציהערס און קינדער־היימען און ערציהונגס־אַנשטאַלטען וועגען אַ סכסוך צווישען דער פערוואַלטונג פון „טאָז" מיט די ערציהערינס פון דער זומער־קאָלאָניע, ערקלערט די פערוואַלטונג פון „טאָז" אַז קיין שום סכסוך איז נישט פאָרגעקומען מחמת „טאָז" האָט בכלל נישט אַזעלכע אַרבייטער. אויף דער זומער־קאָלאָניע האָט די פערוואַלטונג פון „טאָז" אַז קיין שום סכסוך איז באַר אויף איין זומער־סעזאָן; די לעצטע יאָהרען איז צווישען די פיל אַנגעמאָלדענע אַנגענומען געוואָרען דער בין־איצטיגער פערסאָנאַל־צוזאַמענשטעל, דערבײַ אָהן שום פערפליכטונגען צו געבען די שפּעטער אויך בעשעפטיגונג.

צוליב דער נישט־בערעכטיגטער האַנדלונג פון פּראָפ. ערציהערינס־פעראײַן צו וועלכען די ערציהערינס האָבען זיך געוואָנדען וועגען אַן איינטערווענץ, האָט די פערוואַלטונג פון „טאָז" בכדי דער פּראָפ. פעראײַן זאָל בעהמען אַ וואָרט אין דער פראַגע, זיך געווענדעט צו דער קרייז־קאָמיסיע פון די פּראָפ. פעראײַנען מיט דער בקשה, צו נעהמען אַ שטעלונג אין דער פראַגע.

וו. פּרעזעס אינזש. ס. לעבענהאַפט,
סעקרעטאַר ה״ר מ. וואָלפזאָן.

לאַליא פּאַלמאַי אין „אַראַראַט"

די לאָדזער יודישע טעאַטער־בעזוכער געדענקען נאָך גאַנץ גוט די יונגע פאָלקס־זינגערין, לאַלאַ פּאַלמאַן, וועלכע איז פאַראַיאָהרען אין דער צייט מיט אַ ריזיגען ערפאָלג אויפגעטראָטען אין היגען „סקאַלאַ"־טעאַטער.

איהר יעדער אויפטריט איז ממש געווען אַ טריאומף פון דעם יודישען פאָלקס־ליד.

איצט איז די העכסט־טאַלענטירטע קינסטלערין אַנגאַזשירט געוואָרען צו דעם גרויסען זומער־טורנע פון „אַראַראַט" און זי וועט זיך פון היינט אָן בעטייליגען אין די לעצטע פאַר פאָרשטעלונגען, וואָס דער „אַראַראַט" גיט נאָך אין לאָדז פאַר'ן אַרויספאָהרען „אַראַראַט" גיט נאָך אין לאָדז פאַר'ן אַרויספאָהרען אינ'ם גרויסען לאַנד־טורנע.

קיין לאָדז איז לאַלאַ פּאַלמאַי געקומען מיט איהר מאַן דעם טאַלענטירטען יונגען דיכטער יצחק פּערלאָוו, וועלכער איז אויך איהר ליברעטיסט.

• • •

היינט ווערט געגעבען די פּרעמיערע א.נ. „נישט געשטויגען נישט געפלויגען"...

Dr. med.

L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07

ספּעציאַל־אַרצט פאַר הויט־ און געשלעכטס־קראַנקהייטען, מענער־שוועכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.

אַלע אַרט אַנאַליזען.

נעמט אָן פון 8—11 און 4—8 אָוו. זונטאָג פון 9—1 בײַטאָג.

פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען.

היינט נאָכמיטאָג וועט זיין דער אורטייל

אין פּראָצעס פון ברידער בוסקאָוואָדאַ

(2) בעכטען אין דעם דריטען טאָג פון פּראָצעס איז פאָרגעקומען דער ווייטערדיגער פערהער פון די עדות.

זייער עדות־זאָגען איז פּשוט געווען צושמעטערענד פאַר די בעשולדיגטע.

דער פּראָקוראָר דרעשער האָט גערעדט צוויי שעה נאָכ'ערך, און ער האָט געפאָדערט די שטרענגסטע שטראָף, ווייל אַזעלכע „סוחרים" ווי די בעשולדיגטע רייסען להלוטין אַרונטער דעם צוטרוי צום פּוילישען האַנדעל און אינדוסטרי.

אין זייער לעצטען וואָרט האָבען די בעשולדיגטע געבעטען אַז מ'זאָל זיי אַרויסטראָגען אַ בעפרייאונגס־אורטייל. טענהדיג אַז זיי זיינען געפאַלען, אַ קרבן פון שווינדלערישע קליענטען, וועלכע האָבען זיי אַרייננעצויגען אין דעם בליענדען קרייז פון באַנקראָט.

נאָך די רעדעס פון די אַדוואָקאַטען: האָפּ־מאַקל־אָסטראָווסקי, קאָבילינסקי, וואַלושינסקי, רעמבעלינסקי, אַווינסקי, שייע־, ראַבינאָוויטש און קאַטשענסקי — זיינען 8 אָוונד איבערגעריסען געוואָרען די פערהאַנדלונגען ביז היינט 3 נאָכמיטאָג.

היינט 3 נאָכמיטאָג וועט דאָס געריכט אַרויסטראָגען דעם אורטייל.

די פּעטיציע־אַקציע פון די רעוויזיאָניסטן

זאב זשאַבאָטינסקי וועט קומען קיין לאָדז

די היגע רעוויזיאָניסטישע אָרגאַניזאַציע האָט שוין אָנגעהויבען די קאָנקרעטע אַרבייטען, וועלכע זענען פערבונדען מיטן אָנהויב פון זאַמלען אונטערשריפטען אויף דער פּעטיציע.

ס'איז שוין מאָביליזירט געוואָרען צו דער אַרבייט דער „ב'תר" און דער „ברית החייל", וועלכע וועלען אין די הייזער און אומעטום זאַמלען אונטערשריפטען אויף דער פּעטיציע, לויט אַלע וואַרשייבליכקייטען וועלען אין לאָדז געזאַמעלט ווערען פון 25 ביז 30 טויזענד אינדיווידועלע אונטערשריפטען און 50 ביז 60 טויזענד קאָלעקטיווע.

די אַקציע וועט אָנגעפיהרט ווערען זעהר איבטעבסיוו און ס'איז שוין זיכער, אַז בעת דער פּעטיציע־אַקציע וועט קומען קיין לאָדז דער רעוויזיאָניסטישער פיהרער זאב זשאַבאָטינסקי. וועלכע געפינט זיך איצט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דאָזיגער אַקציע אין וואַרשאַ. די רעוויזיאָניסטען וועלען איינאָרדנען אַ פּעטיציע־פערזאַמלונג מיטן אַנטייל פון זשאַבאָטינסקין, דאָנערשטאָג דעם 3־טען מאַי אין זאַל פון פילהאַרמאָניע.

CHCESZ BYĆ PIĘKNĄ —

używaj wyroby Mag. W. Paździerskiego. Krem i mydło „HALINA Nr. 1." odmładza cerę — ponieważ zawiera kamforę — usuwa piegi, wągry, pryszcze, żółte i czerwone plamy, zaś krem „HALINA Nr. 2, udelikatnia cerę nazawsze zapobiega i usuwa zmarszczki.

Sprzedaż w aptekach, drogierjach i perfumerjach. Fabryczny Skład „Pharmachemia", Bydgoszcz. W razie braku zwrócić się do hurtowni perfumeryjnej „Kosmos", Piotrkowska 60.

ראַדיאָ־פּראָגראַם

פרײַטאָג, דעם 27 אַפּריל 1934

7 צייט־סיגנאַל, 7,05 גימנאַסטיק, 7,25 גראַמאָפאָן, ידיעות, 7,40 גראַמאָפאָן, 7,55 הויז־ווירטשאַפט, 11,40 פּרעסע, 11.57 צייט־סיגנאַל, 12,05 קאָנצערט, 12.30 ידיעות, 12,33 קאָנצערט 12.55 ידיעות, 3,05 עקספּאָרט, קאָמוניקאַט, 3,20 גראַמאָפאָן, 4,20 איבערזיכט, 4,35 פּוילישע לידער, 5 קאָנצערט, 5,30 רעפעראַט פאַר מאַטוזשיסטען, 5.50 רעפעראַט, 6,10 מוזיק, 6,55 לאָדזער פּאָסט־קאַסטאַל, 7,10 פערשידענעס, 7,25 פעליעטאָן, ידיעות, 8,02 מוזיק, שמועסען, 8,15 קאָנצערט, רעפּאָרטאַזש, 10,30 מוזיק, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען, 11,05 טאַנץ־מוזיק.

שבת דעם 28 אַפּריל

7 צייט־סיגנאַל. 7,05 גימנאַסטיק. 7,25 גראַמאָפאָן. ידיעות. 7,40 גראַמאָפאָן. 7,55 הויזווירטשאַפט. 11,40 פּרעסע, ידיעות. 11,55 צייט־סיגנאַל 12,05 מוזיק. 12,30 ידיעות. 12,33 מוזיק, 12,55 ידיעות. 3,05 עקספּאָרט, קאָמוניקאַט. 2.20 לידער, 3,25 געגען גאַז־און לופט־אַנגריפען. 3,40 אוידיציע פאַר קראַנקע. 4,20 לעקציע פראַנצויזיש. 4,35 קאָנצערט. 5,30 רעפעראַט פאַר מאַטוזשיסטען. 5,50 רעפעראַט. 6,10 קאָנצערט, 6,55 פערשידענעס. 7,15 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן. קאָמוניקאַטען פון לאָדז. 7,25 רעציטאַציע. 7,40 ספּאָרט, ידיעות, 8 שאָפּען־קאָנצערט. 8,35 פּאָסט קעסטעל. 8,50 קאָנצערט. 10 קאָנצערט. 10,15 אוידיציע. 11,10 ידיעות, קאָמוניקאַטען. 12 קאָנצערט.

גרויסע ליינען־שפּינערײַ אין לאָדז

(2) לויט ווי מ'איינפאָרמירט אונז פון מאַסגעבענדע קרייזען פיהרט אַ גרופּע לאָדזער אינדוסטריעלער זייט אַ געוויסע צייט אונטערהאַנדלונגען מיט פאַרשטייער פון פראַנצויזישען קאַפּיטאַל וועגען איינשטאַלירען אין לאָדז אַ גרויסע לייבען־שפּינערײַ.

עס ווערט געפּלאַנט צו בילדען אַ קאָנסאָרציום אין בעשטאַנד פון וועלכען עס וועלען אַריין פאַרשטייער פון די אָנגעוויזענע צדדים.

אין דער שפּינערײַ וועלען זיין עטליכע טויזענד שפּינדלען פון בעסטען סיסטעם. וואָס וועלען געבראַכט ווערען פון ענגלאַנד.

די אויסשטעלונג פון העניך באַרטשינסקי

(אויף 6 שיערפּיען־גאַס 4)

וועט נאָך זיין אָפען עטליכע טעג, און דעריבער ווענדען מיר די אויפמערקזאַמקייט פון די פיל לאָדזער קונסט־ליבהאָבער, אַז זיי זאָלען נישט אַדורכלאָזען די זעלטענע געלעגענהייט צו זעהן און צו בעוואונדערען די ווערק פון אונזער בערימטען קינסטלער, וועלכער האָט זיך קונה שם געווען אין דער גרויסער וועלט אַלס איינער פון די בעדייטענדסטע קינסטלער אין אונזער צייט.

אַנצוקוקען די בילדער פון אַזאַ קינסטלער, ווי ס'איז אונזער בן עיר, איז אַ גרויסער גייסטיגער געבוס, אַן אמת'ע דערהויבונג!

די אויסשטעלונג שליסט זיך שוין ד. 30 ד.ח.

PROSZKI

«KOWALSKINA»

STOSUJE SIĘ PRZY UPORCZYWYCH

BÓLACH GŁOWY

A.K.

KONIECZNIE ZE ZNAKIEM „SERCE W PIERŚCIENIU"

FABRYKA CHEM.-FARMAC. „A.KOWALSKI" WARSZAWA

מעלדונגען

פּראָפ. פעראײַן פון לעדער־אינדוסטריע, אָפּטיילונג לאָדז, בזשעזשינער 7.

אַקטונג, אַלטוואַרג־שוסטער! שבת דעם 28־טען 3 נאָכמ. קומט פאָר אין פעראײַנס־לאָקאַל אַ פעראַזאַמלונג א.ד.ט. „אַ וויכטיגע פאַך־בעראַטונג".

יוד. ער ציונ. רעוויזיאָניסטישע אָרגאַניזאַציע „גוש העבודה" לאָדז, נאַוואָמייסקאַ 22 (פּטאַשניקס שולע).

מאָרגען, שבת 4 אַ זייגער קומט פאָר אַ פערזאַמלונג פון „חוג פּעטיציע" ווי אויך אַ שיחה חברים אויף אַקטועלע ענינים און פּרעסע־איבערבליק.

שבת צו נאַכט 8.30 קומט פאָר אַ רעפעראַט פון ג. פּרעזעס פון צ.ק. „גוש העבודה" אין פּוילען אל. ווייבבערגער א.ד.ט. „אונטער־געהענדע און אויפשטייגענדע כוחות אין יודישען לעבען" (אין צוזאַמענהאַנג מיט דער גרינדונג פון דער יודישער נאַציאָנאַלער אַרבייטער אָרגאַניזאַציע אין ארץ־ישראל).

זונטאָג דעם 29 ד.ח. 8.30 אָוונד, קומט פאָר אַ רעפעראַט פון פּראָפ. אַלול א.ד.ט. „פון בר כוכבאַ'ס אויפשטאַנד ביז דער היינטיגער יודישער פּאָליטישער אָפּאָזיציע" (די פּעטיציע).

אויף די אַלע רעפעראַטען איז דער איינגאַנג פאַר מיטגלידער און סימפּאַטיקער פריי.

ציוניסטישע אַרבייטס־פּאַרטיי „התאחדות" לאָקאַל אַרלאָזאָראָוו־הײַם, פּילסודסקיעגאָ 76.

שבת 4 נאָכמ. קומט פאָר אַ פערזאַמלונג געווידמעט דעם 1־טען מאַי, רעפערירען וועלען די ח״ח: אליעזר הדס, ד״ר ב. לעכענפעלד.

6 נאָכמ. אַ שיחת־חברים איבערלייטונג ח׳ פּראָפ. ב. ברעטהאָלץ. 8 אָוונד אַ געמיינזאַמע זיצונג פון אַלע קאָמיסיעס.

די מושבה חברים קאָמיסיע מעלדעט אַלע חברים־ות, דאָס איינשרייבונגען אויף דער מושבה ווערען שוין אָנגענומען יעדען טאָג פון 8—10 אין פּאַרטיי־סעקרעטאַריאַט. די ערשטע רשימה פון חברים־ות אַנטיילנעהמער פון דער מושבה, ווערט געשלאָסען די קומענדע וואָך.

יוד. סאָצ. אַרב. פּאַרטיי „פּועלי ציון" (פאַר. מיט צ.ס.פּ.).

שבת דעם 28 ד.מ. פּונקט 10.30 פריה קומט פאָר אין ענגלישען זאַל אַל. 1 מאַי 2 אַ מאַי־מיטינג. ס'וועלען אַרויסטרעטען די ח״ח ל. לעווין, א. בײַגאָלדבערג, אַ. רוס, פּנחס א.אַ. זונטאָג דעם 29 ד.ח. פּונקט 8.30 אָוונט קומט פאָר אין לאָקאַל פּעטריקאָווער 83 די מאָביליזאַציע־פערזאַמלונג צום 1־טען מאַי. אַלע חברים־טעס, און סימפּאַטיקער ווערען אויפגעפאָדערט אומבעדינגט צו קומען.

דער קאָמיטעט.

קאָמוניקאַט פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט אָפּטייל אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 35, טעלעפאָן 53־121.

די נאָהענטסטע אויספלוגען:

שבת דעם 28 אַפּריל ה.י. קומט פאָר אַן אויספלוג אין דער מלוכהשער טאַבאַק־פאַבריק. זאַמעלפּונקט 10.15 אַ זייגער פריה אויף קאָפּערניקאַ 62.

זונטאָג דעם 29 אַפּריל ה.י. קומט פאָר אַן אויספלוג נאָך פּיאָסקאָוויץ (אונטער זגערזש) זאַמעלפּונקט 9 אַ זייגער פריה אויפ'ן באַלוטער פּלאַץ, ביים אָנהאַלט פון דעם זגערזשער טראַמוואַי־אָנפיהרער פּר. גרינפעלד. זונטאָג דעם 6־טען מאַי ה.י. קומט פאָר אַ טוריסטיש־עטנאָגראַפישער אויספלוג נאָך לוטאָ־מירסק און קאַזשימיערזש אויפ'ן נ.ע., לויט פאָלגענדיגען פּראָגראַם: זאַמעלפּונקט 9.45 אַ זייגער פריה אין זדראַוויע (אויפ'ן טראַמוואַי־אָנהאַלט) ,9 אַרויספאָהר, 10 אָנקומען נאָך קאַזימיערזש, 10—11.30 אַ טוריסטען־שפּאַציר איבער ק. 12—11.30 אַרויסמאַרש איבערן וואַלד נאָך לוטאָמיערסק. 13—12 בעזוכען לוטאָמיערסק, 16—13 מיטאָג־הפסקה און זאַמלונגען פון פאָלקלאָריסטישע־עטנאָגראַפישע מאַטעריאַלען (זאַמעלפּונקט אַ זייגער 4 נאָכמ.) אויפ'ן שייד־וועג און אַרויסמאַרש צום נייעם בית־הקברות, 5 נאָכמ. בעזוכען פון אַלטען בית־הקברות, 6 פאַרנאַכט בעזוכען פון קלויסטער (אַלטען) און קאַטאַקומבען און 7 פאַרנאַכט אַרויספאָהר נאָך לאָדז, די אָנפיהרערשאַפט בעוואָרענט זיך די עווענטואַלישע פון ענדערען דעם פּראָגראַם. אָנפיהרער פריינד רעד. זעלקאָוויטש און ראָזענמאַן.

זונטאָג דעם 29 אַפּריל ה.י. קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער געזעלשאַפט אַ חבר'ישער טיי־אָוונט, איינטריט פאַר מיטגלידער און פערבעטענע געסט.

METRO

2 מאָנוישקאָ 2

היינט און פאָלגענדע טעג! צום ערשטען מאָל אין לאָדז!

„דער שונא אין בלוט"

גרויסער פילם פון ליבע און הייראַט.

פּאַספּאַרטוס און הנחה־בילעטען אונגילטיג.

ADRIA

1 גלובנאַ 1

קלאַנג־קינא

CAPITOL

16 זאַוואַדזקאַ

היינט און פאָלגענדע טעג! די פּערל פון דער פּוילישער פּראָדוקציע היינט און פאָלגענדע טעג!

„ליבט... האָט גערן... שעצט..."

אין די הויפּטראָלען: Loda Halama, Eugenjusz Bodo, Pogorzelska, Znicz, Walter i Sielański

אָנהייב פון די סעאַנסען 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

קלאַנג־קינא־טעאַטער

PRZEDWIOŚNIE

74/76 זשעראָמסקיעגאָ

(רוג קאָפּערניקאַ)

היינט און פאָלגענדע טעג

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסער פילם־מייסטערווערק! היינט און פאָלגענדע טעג!

„ווען כ'וואָלט געהאַט אַ מיליאָן"

אין די הויפּט־ראָלען: GARYY COOPER, George, Raft i W. Gibson בעמערקונג: פּאַספּאַרטו'ס און פריי־קאַרטען זענען יום־טוב און זונטאָג אונגילטיג. אָנהויב פון די סעאַנסען אין געוו. טעג 4 נאָכמ., שבת און זונטאָג — 12 בײַטאָג.

נעכסטער פּראָגראַם: „די וואָהנזיניגע נאַכט אין Zoo" — אין די הויפּט־ראָלען: L.Young i G.Ra...

קלאנג־קינא־טעאטער
„CORSO“
זשעלאנא 2-4

היינט און פאלגענדע טעג!
1) גרויסע פאסצינירענדע דראמע
„6 שערה לעבעד“
אין די הויפטראלן Warner Baxter, Mirjam Jordan, John Boles
שפאנענדער אינהאלט! ארטיסטיש שפילען!

גרויסער דאפעלטער פראגראם!
היינט און פאלגענדע טעג
2) סענסאציאנעלע קרימינעלע דראמע
קעניגין פון דער אונטערוועלט
אין די הויפטראלען Joan Grawford i Robert Armstrong
א פילם פון מענשען אהן רעכט.

פרייזען פון די פלעצער אויפן ערשטען סעאנס — 50 גר. און 54 גר. אויף די איבעריגע סעאנסען — 54 גר., 85 גר. און 1.09 זל.

קלאנג־קינא־טעאטער
CZARY

היינט די לאנג־ערווארטעטע פרעמיערע! דער וועלט־שלאגער
„אנקעל מאזעס“

ריזיגער ערפאלג אין אלע הויפטשטעט פון דער וועלט

דער גרעסטער יוד. שרייבער **שלום אש** דער קעניג פון די יוד. אקטיארען, דער ליבלינג פון יודישען פובליקום אויף דער גאנצער וועלט **מאריס שווארץ** דאס זענען 2 נעמען וואס עלעקטריזירען איצט דאס יוד. לאדו

דעם וואונדערבארען ראמאן פון שלום אש „אנקעל מאזעס“ ווייזט מען איצט אין קינא „טשארי“

עס איז א הערציגער יודישער קלאנג־פילם פול מיט בענקשאפט פון א גאנצען דור יודען, צוריק צו זייער אלטער היים אין פוילען. שטארקע סצענעס פון הייסער ליבע פול מיט ליידענשאפט און בעגערה, קומט און בעוואונדערט מאריס שווארץ, הערט די גאלדענע שטים פון בעריהמטען אמעריקאנער ראדיא־זינגער ראובן גאלדבערג! זעהט און שטוינט! מיר פארמאגען א וואונדערבאר־שיינע אקטריסע – דאס איז יהודית אבארבאנעל, זי איז דער הויפט־סטאר פון ניו־יארקער רעגירונגס־טעאטער. דער קלאנג־פילם „אנקעל מאזעס“ ענטציקט מיט זיין שעהנער יודישער שפראך, הערציגע נגונים און ריהרענד שפילען פון אלע ארטיסטען מיט מאריס שווארץ אין דער הויפטראל, אלס אנקעל מאזעס. אנהייב 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג. אויפן ערשטען סעאנס די פלעצער 1 זל. און 54 גר.

AMOR
פאמארסקא 89, טעל. 248-05

היינט און פאלגענדע טעג!
גרויסער דאפעלטער פראגראם!
1) דאס
געשפענסט פון פאריז
מיט JOHN GILBERT אין דער הויפט־ראלע.

היינט און פאלגענדע טעג!
2) **שטורם איבער זאקאפאנע**

אנאנס! נעכסטער פראגראם: „בן־הור“ אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג.

קלאנג־קינא־טעאטער
SZTUKA
סאפערניקא 16

היינט און פאלגענדע טעג! דראמע פון א פרוי, וועלכע האט געזוכט אמת'ע ליבע א. נ.
„דער שטורם בעגינעז“
הערליכע אונגארישע מעלאדיעס. — אין די הויפט־ראלען: KAY FRANCI און NILS ASTER
נעכסטער פראגראם: „מאנצענדע ווענוס“ אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום־טוב — 12 א זייגער בייטאג

קלאנג־קינא
„RAKIETA“
SIENKIEWICZA 40
tel. 141-22.

היינט און פאלגענדע טעג!
JENNIE GERHARDT
לויט דער ערצעהלונג פון Teodor Dreiser
אין דער הויפטראלע SILVIA SIDNEY

(דאס לעבען אין די הינטערגעסלעך)
נעכסטער פראגראם: „די פרוי — ארכידעא“

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

ראקאלען

א פאבריקס־לאקאל צו פערמיטען קילינסקיעגא 12 בייםווירט. 1675

אפצוגעבען א וואוינונג אויף א פראצאווניע 11 ליסטאפאד 53 וו. 9. 1682

א מאדערן־איינגעארדנעטע בעקעריי איז צום פערקויפען אדער צום פאכטען, צו ערפאהרען וואיטאווסקא 8, אויפן ארט. 1672

א בעזונדער צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג פאר צוויי אנשטענדיגע יונגעלייט צו שלאפען ווערט געזוכט, קאנסטאנטינער 24 וו. 3. 1701

צו פערמיטען א קאלאניאל־געוועלב מיט א וואוינונג, א שטוב און א קיך, צו ערפאהרען ביי Duszynska טארגאווא 12. 1662

עס ווערט געזוכט א יונגערמאן אלס שותף צו א בעזונדער צימער אלס סובלאקאטאר, פיעטריקאווער 37 קווער־אפיצינע וו. 71. 1699

2 וואוינונגען צו 2 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייטען, ווי אויך 1 וואוינונג פון 3 צימער און קיך מיט באדע־צימער צו פערמיטען, צו ערפאהרען שרודמיעסקא 44 ביים ווירט. 1691

א פראנטאווע וואוינונג מיט א באלקאן פון 3 צימער און קיך מיט אלע בעקוועהמליכקייטען איז זאפארט צו פערמיטען, קילינסקיעגא 21, ביים וועכטער. 1704

באלד אפצוגעבען דריי שעהנע, גרויסע, ליכטיגע, טריקענע צימער מיט קיך און בעקוועמליכקייט. ציגעל־גאס 20 וו. 12, לינקע אפיצינע, 1-טער שטאק נאכועהן פון 11 ביז 17. 1715

א צימער צו פערמיטען אל. 1 מאי 4. צו ערפאהרען ביים וועכטער. 1716

1 פענסטער איז איבערצוגעבען מיט א קליין שטיבעל אין א גוטען פונקט אויף וואס עס זאל נישט זיין קילינסקיעגא 48, ביים פענסטער פון זאדע־וואסער. 1733

צו פערדינגען א שטוב מיט א בעזונדערן איינגאנג נאר צו ארבייטען, 11 ליסטאפאד נ. 11, פראנט 1-טען שטאק, וו. 6. צו ערפאהרען פון 2—4 און פון 7 אוונט. 1729

איבערצוגעבען א האלב געוועלב מיט א גרויסע וויסטאווע אויף זשעלאנא נאהנט פון פיעטריקאווער, אפערטען אונטער I. G. אין אדמ. 1613

איבערצוגעבען א בעזונדער צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג פאר צוויי יונגעלייט אדער פריילינס, פילסודסקיעגא 56 וו. 5. פראנט 1 שטאק. 1735

2 זוניגע שטובען מיט א קיך, מיט אלע בעקוועמליכקייטען דירעקט פון ווירט אפצוגעבען. צו ערפאהרען פראנציסקאנער נומער 30 ביים ווירט. 1727

אפצוגעבען אנ'ארט צו שלאפען אין א בעזונדער צימער פאר צוויי בעסערע יונגעלייט אדער פריילינס. צו ערפאהרען ביי וויערזשביצקי פולנאצנא 11. 1738

פריוע פאסטענס

עס' ווערט געזוכט אין עהרליכער יונגערמאן מיט א קאוציע פון 500 זל. גלייך געצאהלט 30 זל. וועכענטליך. ערפאהרען זיך טרגאווע 15 (ביי גאזאוו־ניע) וו. 68, פון 6—4. 1688

עס ווערט געברויכט יונגלעך צום שאכטעל־מאכער אויסגעלערנטע און נישט אויסגעלערנטע יצחק הארטשטארק פאנסקי 8. 1688

עס קען זיך מעלדען א קוואליפי־צירטער הויזען־וועסט־נייהער און גלייכ־צייטיג מיטנייהען ביי א שטיק־ארבייט, פיעטריקאווער 307. 1690

נויטיג א קוואליפיצירטע נייהערין צו וועש און דאמען־קראגען, צו ערפאה־רען פאמארסקא 7 וו. 15. 1696

נויטיג א קעטלערין צו א 10-ער מאשין. הערשענבוים, פיעטריקאווער 116, לינקע אפיצינע, 2-טער איינגאנג פארטער. 277

ס'זענען נויטיג קוואליפיצירטע דא־מען שניידער ווי אויך א לערן יונגעל ביי בריטשטיין שרודמיעסקא 21. 1711

א טיכטיגע מאגאזין־שניידערין צו שלאף־רעק און קינדער־קליידלעך זאל אויך קענען צושניידען ווערט געברויכט ביי קארנבלום וואלבארסקא 12 אין שענק. 1737

א קוואליפיצירטע קראפט־שפולערין ווערט געזוכט פון זאפארט פיעטרקא־ווער 88 וו. 47. 1717

א קוואליפיצירטע וועש - נייהערין צו בעשטעלטע וועש מיט אנ'אייגענער מאשין ווי אויך א טיכטיג לערן־מעדעל ווערט געזוכט נאוואמיעיסקא 24 וו. 21.

פערשידענעס

איבערצוגעבען 2 עלעקטרישע מאנגלען אין גוטען צושטאנד נאוואמיעיסקא 9. צו ערפאהרען אין דער מאנגעל. 1693

א וויללע אין הולאנקי סטאציע יוסטינאוו 8 צימערן פארטער ביליג צו פערקויפען. אפערטען אין אדמיניסטראציע אויף ווילע. 1695

איך זוך א שותף צו אנ'איינגע־פיהרט געשעפט וואס טראגט 500 זל. א וואך מיט א קאפיטאל פון 10 טויזענד זל. פון זאפארט. אפערטע אונטער "G" אין אדמינ. 1684

א מאטאר 3 פערד־קראפט בערג־מאנ'ס מיט נאכלאסער און טראנסמיסיעס, צו פערקויפען זגערזשער 94 ביי בלא־וואס. 1689

א מיידעל וויל גוט בעלוינען א יונגעדמאן, וועלכער האט א סערטיפיקאט מיטצונעמען נאך פאלעסטינע אפערטען אונטער "B". 1698

בלעך־ארבייט, דאך־דעקען מיט פאפע און בלעך און פערשידענע רעפא־ראטורען פיהרט אויס ביליג ל. טאבאטש־ניק, זשעראמסקיעגא 54.

ווייכטיג פאר זאקענמאכער! ... ווערט אנגענומען רענדער 156-גער ... מאכען פאר 15 גראשען א טוץ אין ד... זאקען־מאכעריי ווסכאדניא 50. 1705

א לאנגיעהריגער נ. מאגיסטראט אנגעשטעלטער פון שטייער - אפטיילונג... וועט אננעמען וועלכע עס איז בעשע... טיגונג פאר א קליינע בעלוינונג. אפערט... אין „נ. פאלקסבלאט“ פאר א. ז. 1730

Zagubiony kwit kaucyjny na zł. 20 z Elektrowni Łódzkiej, za Nr. 56347 z dn. 25/4 29 r. Rosenberg Mojzesz. 1683

איך נעם אן אויסצולערנען שטרי... קער־פאך (סוועטערס) דורך א קורצע... צייט פאר א קליינע בעלוינונג. צו ער... פאהרען שרודמיעסקא 27 בויגען. 1731

קיין פאלעסטינע קען איך מיטנעה... מען איין פערזאן, אלטמאן אל. 1 מאי 38 צו ערפאהרען פון 10—1. 1732

שפאל'ס א 12-ער רענדער־מאשי... צו ספארט אין גוטען צושטאנד ביליג צו פערקויפען. ביי לעווקאוויטש וואל... בארסקא 38. 1734

קוואליפיצירטער שטריקער־פאכמאן זוכט אין א סוועטער־פאבריק, אדער זאקען־פאבריק צוצושטעלען זיינס א קראפט־מאשין .P. D אויך קען איך פארקויפ... בען די מאשין אויף אבנוץ צו ערפאהרען Piotrkowska 17 m. 85. 1726

מארקיזעס צו וויסטאוועס, מאשינאווע און געוועהנליכע צו ביליגע פריי... פיהרט אויס ק. ארנער שלאסעריי־ווערקשטעל 11 ליסטאפאד 14. 1721

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21.

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

א יונגעל

פון י. י. סיגאל

א יונגעל אנטלויפט פונים חדר
ווייט היבטער דער שטאט צו דער מיהל.
ער האט ליב די רוהיגע הימלען
און פעלדער ארום ליגען שטיל.

אזא מין קליין יונגעל — מסתמא,
בעהעריש איהם אנגעזאמערהט־געפיהל
און פעלדער באר קאנען פערוויגען,
און הימלען עס איבשטילען שטיל.

ווער עס פערשפילט זיך אין גאסען,
און ווער עס פערלערענט זיך שוין
אין חדר, אין חומש מיט רש״י,
און וויל גאר איבדרויסען נישט געהען

באר איינער א יונגעל — עס האט איינמאל
די זון איהם א וואונק־געטון הויך,
און ער אנטלאפען פון חדר, —
די מיהל שטעהט נישט ווייט פונ׳ם טייך.

און ווייטער דארט בלויען זיך וועלדלעך
און וואלקענדלעך זילבער־קלאר,
און עהען אויף הימלישע שליאכען
אליינטשיקע און אויך צו־פאר.

עס ווערט אזוי ליכטיג דעם יונגעל
עס ווערט אזוי גרינג איהם און שעהען
און ער פערטראכט זיך א מעשה
וואהין זיבע וואלקענדלעך געהען.

די זענען די שעפעלעך זיבע
און ער איז דער פאסטוך און פיהרט,
צום ברונעם פון מערב דארט ווייטער,
צום ברונעם פון גאלדענעם ליכט.

האזען

האזען האבען זיך ביינאכט מיט דער קארגע
זומער; פעלד־האזען האלטען זיך מיט וויב־
מערן אוי מיט גראז, און די שייער־האזען —
מיט קארן־קערבער אין די שייערן. דורך דער נאכט
לויפען די האזען אויפ׳ן שניי טיפע, בולטע שפורען,
אויף האזען זענען בעלבים סיי מענשען, סיי הינט,
סיי וועלף, סיי פוקסען, סיי ראבען, סיי אדלערס,
ווען דער האז וואלט געשטעלט פשוטע און גלייכע
פריט, וואלט מען זיך שפור באלד געפונען איבער־
פירה און ניט וואלט איהם געכאפט. אבער גאט האט
דעם האז געגעבען פחדנות, און זיין פחדנות ראטעוועט
איהם.

ביינאכט שפרייזט דער האז איבער פעלדער
און וועלדער אהן שום מורא און לייגט דורך גלייכע
שפורען; אבער ווי באלד עס קומט דער פריהמארגען,
ווען זיינע שונאים כאפען זיך אויף און דער האז
דערהערט, ווי הינט בילען, שליטענס סקריפען, פויער־
רים רעדען און א וואלף קראכט אין וואלד, הייבט ער
אן פון גרויס שרעק, זיך ווארפען פון איין זייט אויף
דער אנדערער. גיט ער א שפרונג פאראויס, דער־
שרעקט זיך פאר עפעס און לאזט זיך לויפען צוריק
איבער זיין פריהערדיגען שפור. דערהערט ער באך
עפעס א רעש און מיט גרויס אימפעט גיט ער א
שפרונג אין א זייט, און לויפט אוועק פון זיין שפור.

עפעס גיט ווייטער א קלאפ, — דריט זיך דער האז
ווייטער אויס און לויפט ווייטער אוועק אין א זייט.
ערשט ווען עס ווערט שוין איבגאנצען ליכטיג,
לייגט זיך דער האז אוועק.

אינדערפריה הייבען אן די יעגער בעטראכטען
די שפורען פון דעם האז, אבער זיי פערפלאנטערען
זיך אין די צווייערליי שפורען און אין די ווייטע
שפרונגען און די חידושען זיך אויף די איינפאלען
פון די האזען. אבער עס האט דא גארנישט צו טון
מיט קיין שום איינפאלען. דער האז האט באר פשוט
פאר אלץ מורא.

די סאווע און דער האז

עס איז געווארען פינסטער, די סאוועס האבען
גענומען ארומפליהען איבער׳ן וואלד — זוכען פאר
זיך א ביסען.

א גרויסער גרויער האז איז ארויסגעשפרונגען
אויף דער לאנקע און גענומען זיך ארומפוצען. די
אלטע סאווע האט א קוק געטון אויפ׳ן גרויען האז
און האט זיך געזעצט אויף א צווייג; און די יונגע
סאווע זאגט: „פארוואס זשע כאפסטו נישט דעם
האז?" די אלטע ענטפערט: „נישט פאר אונזערע
כוחות, — דער האז איז צו גרויס; דו וועסט זיך
איינקלאמערען אין איהם, און ער וועט דיך אוועק־
שלעפען אין דערגעדיכטעניש". און די יונגע סאווע
זאגט: „און איך וועל זיך מיט איין לאפע איינקלאמ־
מערען, און מיט דער צווייטער וועל איך זיך אנ־
כאפען פאר א בוים".

און די יונגע סאווע האט זיך געלאזט נאכ׳ן
האז, זיך איינגעקלאמערט מיט דער לאפע אין זיין
פליינצע אזוי, אז אלע נעגעל זענען אהין אריין,
און די צווייטע לאפע האט זי צוגעגרייט, כדי אנצו־
כאפען זיך גאר א בוים, און ווי גיך דער האז האט
גענומען שלעפען די סאווע, האט זי זיך אנגעכאפט
מיט דער צווייטער לאפע פאר׳ן בוים און טראכט
זיך דערביי: „ער וועט זיך נישט אויסדרייען". דער
האז האט זיך א לאז געטון און האט צעריסען די
סאווע. איין לאפע איז געבליבען אויפ׳ן בוים, די
צווייטע אויף דער פליינצע ביי דעם האז. איבער א
יאהר האט א יעגער געהרגעט דעם האז און האט זיך
זייער געחידושט, וואס ביי איהם אויף דער פליינצע
זענען פערוואקסענע סאווישע נעגעל.

ווי אזוי וועלף לערנען זייערע קינדער

איך בין געגאנגען אין וועג און איך האב דער־
הערט פון הינטען א געשריי. געשריען האט עס א
יונגעל א פאסטוך. ער איז געלאפען מיט׳ן פעלד
און געוויזען אויף עמיצען מיט׳ן פינגער.

איך האב א קוק געטון און איך האב דערזעהן
— צוויי וועלף לויפען איבער׳ן פעלד: איינער אן
עלטערער, דער צווייטער א יונגער. דער יונגער האט
געטראגען אויף דער פליינצע א געקוילעט לעמעלע,
און מיט די ציין געהאלטען עס פאר׳ן פוס, דער על־
טערער וואלף איז געלאפען פון הינטען.

ווען איך האב דערזעהן די וועלף, האב איך
צוזאמען מיט די פאסטוכער זיך געלאזט לויפען נאך
זיי, און מיר האבען אנגעהויבען צו שרייען. אויף
אונזער געשריי זענען געקומען צו לויפען די דארפס
לייט מיט זייערע הינט.

ווי נאר דער אלטער וואלף האט דערזעהן
די הינט און דעם עולם, איז ער צוגעלאפען צום
יונגען, האט ארויסגעכאפט ביי איהם דאס לעמעלע,
אריבערגעווארפען זיך איבער דער פליינצע און ביידע
וועלף האבען זיך געלאזט לויפען ווייטער און זיי
זענען פערשוואונדען.

דאמאלסט האט דער יונגעל אנגעהויבען צו
דערציילען, ווי די מעשה איז געווען: פון ארעפוואנג
איז ארויסגעשפרונגען א גרויסער וואלף, האט גע־
כאפט דאס לעמעלע, געקוילעט איהם און אוועק־
געטראגען.

אנטקעגען איהם איז ארויסגעלאפען א קליין
וועלפעל און ער האט זיך א ווארף געטון צום
לעמעלע. דער אלטער האט אפגעגעבען דאס לעמעלע
דעם יונגען וואלף אויף צו טראגען, און אליין האט
ער זיך געלאזט לויפען לעבען איהם.

באר ווען עס איז געקומען די צרה, האט דער
אלטער איבערגעריסען דעם לערנען און האט אליין
גענומען דאס לעמעלע.

געפונען א מיטעל

יאסעלע עסט זופ און ברייהט זיך אפ.
ער שרייט אויס מיט א געוויין: מא, איך האב
זיך אפגעברייהט...

— פארוואס היטסטו זיך נישט — פרעגט איהם
די מאמע.

— אז איך ווייס נישט ווען די זופ איז הייס און
ווען נישט... — ענטפערט יאסעלע.

איינמאל האט יאסעלע געזעהן ווי א שמיד
גיט א שפיי אויף א הייסען אייזען. „פארוואס שפייט
איהר?" — האט יאסעלע געפרעגט דעם שמיד.

— נארעלע, דאס פרוב איך אויס צי עס איז
הייס... אט זעה: טפו!... הערסט ווי עס שיפעט?
— א סימן אז עס איז הייס.

איינמאל, ווען די מאמע האט יאסעלען דער־
לאנגט א טעלער זופ, האט ער געגעבען א שפיי אין
דער זופ.

— משוגע ביזטו? — פרעגט איהם די מאמע
— וואס שפייסטו אין טעלער אריין?

— דאס פרוב איך אויס, צי די זופ איז הייס
— האט יאסעלע געענטפערט.

קורמענדלער

פון י. י. סיגאל

שטייט א קורמענדל אויפ׳ן ראה
רויכעדיג זיינע רויכעלעך,
ציהען זיי זיך,
ציהען זיי זיך,
הויך, הויך, הויך,
וויפיל באר זיי האבען כוח.
אז דער כוח בייט זיי אויס,
איז — אויס.

אינדערפריה, ווען דער טאג גרויסט וואה,
ציהען רויטע די רויכעלעך,
גאלדיג־רויט און הויליג־גאל
גרוילעך, בלוילעך, פרילעכע־גאל
ציהען זיך שטיל־צווישען
פאר די צוויגען.

שטייט א קורמענדל אויף א דאך
איבערמיטען טאג, און רויכעלעך
אנשאיינצוגער אהין וואלכעלעך.
גריזל און שטיבעל,
אין דאויגען שטיבעל,
איבעריגע,
וואוינט א קעניג,
יא, א קעניג,
און דער קעניג וואוינט־אוועק
מיט צוויי גרויסע,
מיט צוויי פריסע,
מיט צוויי לייכטענדע אויך
קליינע זילבערלעך און וואלד
וואו די זון איז ווייס צווישענדערגלאס.
און די ערד איז קלאר און קאלט,
און דער וואלד איז, הויך און אלט.

נאר קליינע קינדער

א פרעזידענט האט אמאל בעזוכט א קליין
שטעטעל, און א שמועס מיט׳ן בירגערמייסטער פון
שטעטעל, טוט דער פרעזידענט א פרעג: זענען
עפעס אמאל געבוירען געווארען גרויסע מענשען
ביי אייך אין שטעטעל?

— ניין — ענטפערט דער בירגערמייסטער —
איך בין שוין העכער פערציג יאהר דא אין שטעטעל
און פאר מיין צייט האט נאך קיינמאל נישט געטרא־
פען עס זאל געבוירען ווערען א גרויסער מענש, באר
קליינע קינדער ווערען דא געבוירען.

פערשפעטיגט דעם פריהלינג

(ענדע פון פריטע זייט)

— איז דאס טאקע אזוי מיין זוהן? — האט
לייזער שטיל געפרעגט.

— וואס מיינסטו?

— אז דיין מאמע פערשטעהט שוין גארנישט?

— איך זאג דאס נישט. איך לאך נישט פון דיר.
איך לאך איבער גארנישט פון בחור׳ען און זיין
ביילקע׳ן. איך לאך מיט דער גאל, אז וואס, טאטער..
איך האב דיר עפעס אנדערש געפרעגט — אויף
דעם האסטו מיר נישט געענטפערט.

— ווען סוועט זיין מיט וועמען צו מאכען א
קאלעקטיוו, וועל איך נישט זיין דער לעצטער.

— מיינסט, אז דערווייל איז נישטא מיט וועמען?

— און וואס זאל דער קאלעקטיוו בעשטעהען,
מען זאל צונויפשפאנען די אקסען איינאיינעם; צי
מען זאל עסען פון איין טעפעל? און וואס זאל דער
קאלעקטיוו בעשטעהען?..

בערע׳ן איז געווארען ענג אין קאפ פון לי־
זער׳ס פשוטע און אומשולדיגע רייד.

— וואס מיינסטו דיר ביי די ברעזערס? איך הער,
די האבען אריינגענומען א גרויסע משפחה איבער־
וואנדערער.

— יא, א משפחה פון זיבען. דער מיידעל, ב׳מיין
לאנקע׳ן, איז גארנישט צו שווער.

— וואס פאר א משפחה איז דאס?

— האבען אלע געפיהרט גרויסע געשעפטען,
האסט זי שוין געזעהען?

— וועמען?

— לאנקע׳ן.

— איך וויל זיך נישט זי צו זעהען.

— מיין נישט דו וואלסט זיך ווילען. איך
פערשטעה, זי האט אויסגעקוקט די אויגען דיך צו
זעהען.

— כא־כא־כא...

— וואס לאכסטו?

— וואס קוקט עס אויס, — מיר אז אז... , אז אויס־
געקוקט די אויגען?

— איך מיין, צי זי האט געהערט מיט איהר,
וואר׳ים ווי די מאמע גיט מיר איבער, קלייבט זי
זיך פאהרען קיין מאסקווע געוואויר ווערען צו
ביילקע׳ן.

— אין מאסקווע גאר זענען זיי?

— ער איז אליין אוועקגעפאהרען; זי איז
שפעטער איהם נאכגעפאהרען.

— גאר אין מאסקווע... — האט בערע גע־
שטויגט, וואס טוט ער דארט?

— אין א זאוואד פון שלעסער, דוכט מיר.

— ווען פאהרט זי?

די מ׳ער געשמועסט אז גאר איבגעגיבען.
בערע וואס פאמעלעך אנגעהויבען שטעלען
טריט צוריק צום דארף.

— וואוהין געהסטו? — מאכט לייזער זיך
אנגעכאפען, — געהסט זי זעהען? זי איז נישט אין
שטוב... אטא דארטען, זעהסטו די ווייסע פערד...
דאס ברענגען זי... אטא דארטען, — האט לייזער
אנגעוויזען מיט דער האנט צו מערב־זייט.

בערע האט ערשט איצט בעמערקט די פאר
ווייסע פערד און א פרויען־געשטאלט הינטער זיי.
א ווינט איז איהם דורכגעלאפען פאר׳ן פנים. ווען
נישט זיין טאטע וואלט ער זיך מיט׳ן ווינט געלאזט
לויפען אהין...

עס איז געווען א פערשפעטיגטער פריהלינג־
ווינט וואס האט דורכגענומען זיין גאנץ לייב.

די קלענערע צרה

(ענדע פון 10־טע זייט)

— און עס ארט דיך גארנישט, וואס איך האב
עטליכע יאהר געפיהרט א ליבע מיט איהר? —
האט לעאן געפרעגט.

זי האט זיך פונאנדערגעלאכט מיט׳ן זעלבען
פרעהליכען געלעכטער.

— א מאדנע פראגע שטעלסטו מיר, — האט
זי געזאגט, — האלסטו דען מיך פאר אזא נאר?
אודאי ארט עס מיך נישט. אלע מענער פיהרען לי־
בעס פאר דער חתונה. מיין דאגה, אויב די שעהנע
קלארא — א ווי שעהן זי איז! — האט פערפיהרט
אזא נאאיוו יונגעל ווי דו. עס זעהט מיר באר אויס
אביסעל מאדנע, וואס דו האסט זיך געהאלטען מיט
איהר אזא לאנגע צייט... אבער יעדער איינער האט
זיך זיין געשמאק. פאר מיר וועט זיין גענוג, אז דו
וועסט איהר איצט געבען וועג... דו מוזט אבער מאכען
א שנעלען סוף מיט איהר... געדענק, אז אין צוויי
חדשים ארום וועט זיין אונזער חתונה... איצט לאמיר
צוריק אריינגעהען צו די געסט.

זי האט זיך אויפגעהויבען און זיך געלאזט
געהן צוריק אין זאל, לעאן איז איהר נאכגעגאנגען.

* * *

לעאן האט איהר באגעקוקט אין איהר שווע־
בענדיגען גאנג, אין דער בויגיגער גראציע פון איהר
בלענדיגער יוגענט. ער האט געטראכט פון דעם,
וואס זי האט געזאגט, און פון דעם שמייכעל, וואס
האט בעגלייט איהרע ווערטער. ער האט זיך ארומגע־
זעהן, אז ער האט גאר בין איצט נישט געוואוסט,
ווער זי איז געווען. זי האט נישט געוויזען קיין
סימן פון איפערזוכט... און ווי זי האט זיך עס גע־
שפאסט מיט איהם! אזא שטרענגקייט, אזא בעקעלער־

רישער טאן! וואס פאר א לעבען וועט ער האבען
מיט איהר פאטער, וואס איז אודאי אויך אזא שטרענ־
גער ווי זי?... זאל ער אליין, מיט זיין איינגעגעבען
ווילען אנבויגען דעם קאפ אונטער אזא מין יאך?..

ער האט געטראכט ווייטער פון זיין בחור׳ישער
פרייהייט. ער האט געטראכט פון קלארא׳ס באנגע־
ביגער, אונטערטעניגער ליבע... איצט וועט ער מוזען
ווערען אונטערטעניג און נאכגעביג.

ער האט ווידער דערזעהן אין געדאנק קלאר־
רא׳ן, א פערוויינטע, אנגלומגליקליכע... סילוועט׳ס
אפלאכען פון קלארא׳ן האט טיף אנגעגריפען און
בעליידיגט זיין שטאלץ פון א מאן...

די רוהיגקייט, די גלאסענקייט פון דער יונגער
מיידעל!

נישט א האר איפערזוכט, קאלט און הארט ווי
א געשעפטליכער רעכענונג.

ער איז געזעסען און געקלערט וועגען קלארא׳ן
מיט איהר איפערזוכט, מיט איהרע טרעהרען און
ער האט זיך געפיהלט עפעס אזוי ווי צווישען צוויי
פייערען. ער האט אבער אויך בעפיהלט אז ער וויל
שוין בעסער די איפערזוכט און די טרעהרען פון
דער פרוי פון מיטעלע יאהרען, איידער די קאלטע, גע־
לאסענע ווירדיגקייט פון דער יונגער כלה זייבער.
ער איז געווען צווישען צוויי צרות און ער האט
אויסגעקליבען די קלענערע צרה.

ער האט זיך בעשלאסען... ער וועט מאכען א
סוף, יא, א סוף, אבער נישט מיט קלארא׳ן... ער
וועט מאכען א סוף מיט דער חתונה. ער האט לייכ־
טער אפגעאטעמט. עס האט זיך איהם איצט גע־
דאכט, אז אויב ער וועט ווייטער אנהאלטען זיין אלטע
געליבטע, וועט ער אנהאלטען מיט זיין יוגענט... ער וועט
נישט אויפגעבען אזוי לייכט זיין בחור׳ישע פרייהייט.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזשער רעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 27 יב אייר תרצ"ד

אפריל

זון-אויפגאנג 4.14

זון-אונטערגאנג 6.54

ליכט-צינדען: 6.36

מ׳האט געכאפט לאנגפוס׳ן

און ער זיצט שוין אין דער טורמע

(2) מיר האבען שוין געשריבען וועגען דער בלוטיגער טראגעדיע, וואס עס האט זיך אפגעשפילט מאנטאג אין דער וואוינונג אויף אל. 1. מאי 21.

ביים 22-יעהריגען אריה לאנגפוס, האט גע־וואוינט זיין שוועגער די 48-יעהריגע פערעל וויגבאנסקא, צווישען וועלכע עס פלעגען ספעציעל לעצ־טענס פארקומען קריגעריען.

פרוי וויגבאנסקא האט מיט עטליכע טעג צו־ריק חתונה געהאט מיט א געוויסען זילבערבערג.

מאנטאג אין אווענד איז די וויגבאנסקא געקו־מען אין דער וואוינונג פון לאנגפוסען און האט אנ־געהויבען פאקען איהרע זאכען.

די מחלוקה איז דאסמאל אויסגעבראכען צו־ליב א טישטוך, וועלכעס זאל האבען געהערט צו לאנגפוסען. בשעת די אמפעריען האט לאנגפוס, וועלכער איז ערשט לעצטענס אהיימגעקומען פון מיליטער, ארויסגעכאפט א רעוואלווער און צוויי מאל אויסגעשאסען צו זיין שוועגער. די קוילען האבען געטראפען די וויגבאנסקא אין קאפ, און גורם געווען צו א בלוט-אויסגוס, די שווער-פערוואונ־דעטע איז איבערגעפיהרט געווארען אין שפיטאל, וואו זי איז, ביים איבערטראגען אין אפעראציע־זאל, געשטארבען.

די אלארמירטע שכנים האבען לאנגפוסען איבערגעפיהרט אין 4. קאמיסאריאט. אויפ׳ן וועג אבער איז לאנגפוס ענטלאפען. נאך דעם אנט־לאפענעם האט די אויספארשונגס-מאכט ארויס־געשיקט טעלעגראמען צו די פאליציי אין אלע שטעט.

מיטוואך האט די פאליציי אין רודע און אין לאסק בעמערקט א פערדעכטיגען וואנדערענדען יונגענמאן, וועלכער איז, לויט די אנגעגעבענע סימנים געווען עהנליך צו לאנגפוסען. די פאליציי האט איהם ארומגערינגעלט אין דער געגענד פון לאסק און איהם טאקע געפונען. לאנגפוס איז איבער־געגעבען געווארען דער לאדזשער פאליציי.

נאכ׳ן פערהער איז לאנגפוס איבערגעפיהרט געווארען אין טורמע.

די דערמארדעטע וויגבאנסקא, איז נאכ׳ן אַ־דורכפיהרען א סעקציע, איבערגעפיהרט געווארען אויפ׳ן יודישען בית-עולם, וואו זי איז ביי א גרוי־סען עולם קרובים און פריינד געבראכט געווארען צו קבורה.

פראצעס פון די צוויי בלוטיגע באנדיטען

באלעסלאוו באוואק און באלעסלאוו גזשיוואנאוויטש

(2) דער פראצעס פון די 2 בלוטיגע באנדי־טען, וועלכע האבען דעם 28. דעצעמבער פ. י. אדורכגעפיהרט אויף כאיני א בלוטיגען אנפאל, אויף דער אינקאסענטקע העלענע קליין — האט זיך נעכטען אנגעהויבען פארן היגען קרייז-געריכט.

דער דאזיגער פראצעס, וועגען וועלכען מיר האבען אגב באריכות געשריבען אין דעם דינסטאג נומער פון אונזער צייטונג, האט ארויסגערופען אין דער שטאט א גרויסע פאראינטערעסירונג, און דער געריכטס-זאל איז נעכטען געווען פול איבער די ברעגעס.

נאכ׳ן איבערלייענען דעם בעשולדיגונגס-אקט, איז גענומען געווארען אויף פערהער דער ערשטער באנדיט, באוואק, וועלכער האט די גאנצע צייט פון געבען דערקלערונגען, געוויינט מיט ביטערע טרעה־רען, טענה׳דיג, אז צום רויב-אנפאל האט איהם געצוואונגען די עקסטע נויט, און דאס וואס ער מיט זיין קראנקער ווייב עקסמיטירט געווארען און געוואלגערט זיך אין גאס 2 וואכען נאכאנאנד. ער האט אויך דערקלערט, אז מיט גזשיוואנאוויטשען האט ער זיך בעקענט אויף וואדני ריינעק, און אז יענער האט איהם פארגעשלאגען צו מאכען אנ־אנפאל אויף דער קליין.

אויף דער פראגע פונ׳ם פארזיצער, וואו ער איז פערוואונדעט געווארען, ווייזט באוואק אן מיט א שלוכצען אויף זיין אמפוטירטען פוס.

דער צווייטער בעשולדיגטער באנדיט, באר־לעסלאוו גזשיוואנאוויטש, גיט זיינע דערקלערונגען מיט א מערקווירדיגער קאלטבלוטיגקייט און איבער־געלייגטקייט.

ער איז זיך מודה אין זיין פערברעכען. ער זאגט נאר, אז באוואק האט איהם פארגעשלאגען צו מאכען אנ׳אנפאל אויף איינעם א מיהל־אינקאס־סענט, אבער נאכ׳ן אבסערווירען דעם „אביעקט פון דעם אנפאל" האבען זיי זיך איבערצייגט, אז דער דאזיגער אינקאסענט איז א צו שטארקער מענש, און אז זיי קאנען ביי איהם אדורכפאלען. דעריבער טאקע האבען זיי געווענדעט זייער אויפמערקזאמקייט אויף דער אינקאסענטקע קליין. ער זאגט אויך, אז קורץ פארן אנפאל האט ער בעקומען פון באוואקען א רעוואלווער.

דאס געריכט איז צוגעטראטען צום פערהער פון די עדות.

דער עדות אויבער-קאמיסאר ווייע האט צ. א. דערקלערט, אז לויט זיינע פעסטשטעלונגען איז באוואק נישט געווען אזא ביטערער ארימאן, ווי ער האט זיך פארגעשטעלט. ער דערקלערט אויך צ. א.. אז באוואק האט זיך מיט כל׳ערליי מיטלען בעמיהט צו פערשלעפען די אויספארשונג, און גע־געבען פאלשע דערקלערונגען, בכדי אויסצומיידען א שטאנד-געריכט. לסוף האט דער אויבער-קאמיסאר בעטאנט, אז דער הויפט-שולדיגער און דער איניציא־טאר פונ׳ם בלוטיגען אנפאל איז געווען באוואק.

שפעטער איז פערהערט געווארען די בעפאל־לענע העלענא קליין, וועלכע האט אין דעם ענין קיין שום נייע פרטים נישט אריינגעבראכט, טענה׳־דיג, אז זי האט בעת מעשה קיינעם נישט געזעהן און קיינעם נישט געהערט — אזוי צוטומלט איז זי געווען...

אויך דער דריטער עדות, דער לייטער פון דער ערשטער בריגאדע ביים אויספארשונגס-אמט, דער עלטערער פשאדאוניק סטאניסלאוו יאנאכ־מיאק ברענגט נישט אריין קיין נייעס אין די פרטים פונ׳ם בעשולדיגונגס-אקט.

עס ווערען נאך פערהערט די אלע איבעריגע עדות, און נאך די רעדעס פון די צדדים, טראגט דאס געריכט ארויס דעם אורטייל, לויט וועלכען — באלעסלאוו באוואק איז פער׳משפט געווארען צו לעבענסלענגליכע טורמע, און באלעסלאוו גזשיוו־נאוויטש — 10 יאהר טורמע מיט׳ן אפנעהמען אלע רעכט.

Skład Sukna i Kortów E. i L. KAHAN
PIOTRKOWSKA 80.
Skład Konsygnacyjny Starzyckiej Manufaktury S. A.

גענעראל-פערזאמלונג פון צענטר. ראד-פערקעהר-פעראיין

די טעג איז פארגעקומען די יעהרליכע פער־זאמלונג פון צענטראלען ראד-פערקעהר פעראיין, די פערזאמלונג האט געעפענט דער פרעזעס א. גראסמאן, אלס פארזיצער פון דער פערזאמלונג ווערט געוועהלט ה׳ ראדאשיצקי.

פרעזעס א. גראסמאן גיט דאן אפ א לענגערן בעריכט פון דער טעטיגקייט פארן יאהר 1933 און ברענגט צום אויסדרוק דעם טרויעריגען מצב, אין וועלכען די ראד-פערקעהר-בראנזשע געפינט זיך און זייער לאגע איז בעדראהט דורך די פער־שידענע גזירות, בעגרענצונגען, שטייערן, וועלכע נעהמען כמעט אוועק די מעגליכקייט צו עקזיסטירען, דער רעדנער שטעלט זיך אפ אויף דער פערשטארק־טער טעטיגקייט פון דער פערוואלטונג אין יאהר 1933 אויף די אינטערווענצען, וואס זענען אדורכ־געפיהרט געווארען לטובת די מיטגלידער, און ווייזט אויך אן אויף די גרויסע פערדינסטען פון פעראיין, וואס ביים פעראיין איז אויך געשאפען געווארען א ביליגע יורידישע אפטיילונג אונטער דער לייטונג פון אדוו. לעוויטאן, וואס ברענגט גרויס נוי־צען פאר די מיטגלידער פון צענטר. ראד-פערקעהר-פעראיין.

דאס ווארט נעהמט דאן ה׳ וואלף גראסמאן און קריטיקירט די געוועזענע פערוואלטונג פאר וואס אין יאהר 1933 איז גארנישט געטון גע־ווארען צו פערשטארקען די עקאנאמישע טעטיגקייט די ארבייטס-פרייזען זענען אזוי געפאלען, אז עס איז בשום אומעגליך צו עקזיסטירען. דער רעדנער פאדערט אויך, אז די נייע פערוואלטונג זאל דעם גרעסטען געוויכט לייגען אויף עקאנאמישע ארבייט.

נאכדעם ענטוויקעלט זיך די דיסקוסיע, אין וועל־כע עס נעהמען אנטייל די ה״ה: גליצענשטיין, מעלער, בליצבלאה. נאך די דיסקוסיע ווערט דער בעריכט פון פרעזעס גענומען צו קענטניס.

דאס ווארט צום קאסע-בעריכט נעהמט דער מיטגליד פון דער רעווידיר-קאמיסיע, ה׳ ז. מאנ־טשארוש. מ׳שרייט דאן צו צו די וואהלען, וועל־כע האבען געגעבען פאלגענדע רעזולטאטען:

עהרען-פרעזעס: ראטמאן און פרנס פיאטר כאר־פרעזעס א. גראסמאן, וויצע: יהושע גליצענשטיין און חיים קאסאווסקי, קאסיר: ישראל טעגער, עקאנ־אם: יצחק הערשקאוויטש, סעקרעטאר: ניסן מעלער. פערוואלטונג: משה עקשטיין, חיים דזשעוויענסקי, יוסף ארבאך, יצחק שליאמאוויטש, מרדכי פיש־האף, יוזעף קאטשעראווסקי, יעקב קאפוסטא, אפ־ פינטשעווסקי, זעליג מאנטשארוש. רעווידיר-קא־מיסיע: וואלף גראסמאן, מאריץ גארפינקעל און יוסף וועקסלער. אין דער שידס-קאמיסיע: זענען אריין, פארזיצער בנציון פריימאן, אבא מילראד, שאול קירשבוים, משה בער מעלער, שמעון ווייד־קאפ, אברהם ראזענצווייג, מאנעס טעגער.

לויט דער איניציאטיוו פון דער ביי-געוועלטער פערוואלטונג איז געשאפען געווארען א פאך-קאמיסיע אין וועלכע עס זענען אריין: מאריץ גארפינקעל, חיים קאסאווסקי, יוסף וועקסלער, משה בער מע־לער, מאטעל פישהאף, זעליג מאנטשארוש, אברהם בליצבלאה, אברהם קאשא, אברהם בארנשטיין, אבא מילראד. יהושע גליצענשטיין, יוסף ארבאך. די קא־מיסיע שטעלט איהר ציל און אויפגאבע צו הויבען דעם עקאנאמישען מצב פאר די מיטגלידער פון צענטראלען ראד-פערקעהר-פעראיין. עס איז אויך געשאפען געווארען א גמילת-חסדים-קאסע, וואס הויבט אן אין די נאהענטסטע טעג צו זיין טעטיג.

Dr. med.
JULJUSZ KOKOTEK
אינערליכע קראנקהייטען
אינפעקציאנס-קראנקהייטען (טיפוס, דיפטעריט, רויז, בלוט-פערגיפטונג א.ז.וו.)
CEGIELNIANA 7, tel. 163-90
נעמט אן פון 5 ביז 7 אווענד.

קאלאניאל-הענדלער-פעראיין בעמיהט זיך,

אז די קאלאניאל-געוועלבער זאלען מעגען אפען זיין ביז 9 אווענד

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, האט דער קא־לאניאל-הענדלער-פעראיין זיך געווענדעט מיט א מעמאריאל צום אינערן-מיניסטער, אין וועלכען עס ווערט געבעטען צו דערלויבען אפען צו האל־טען די געוועלבער ביז 9 אווענד.

די קאלאניאל-הענדלער מאטיווירען זייער בקשה דערמיט, וואס די אנגעשטעלטע און אר־בייטער ענדיגען זייערע ארבייטען נאך 7 א זיי־גער אווענד און קאנען זיך דעריבער נישט בע־זארגען מיט פריש עסען.

קאנטראלע פון זאדע-וואסער-באלאנען

(2) די לאדזשער סאניטאר-מאכט האט פער־ארדנעט צו אדורכצופיהרען א קאנטראלע פון זאד־דע-וואסער-באלאנען, צי עס זענען גערייניגט אויס געוואשען די אינעווייניגסטע ווענטלען, און די רעהר־לען. בקרוב זאל איינגעפיהרט ווערען א פארשריפט אז אויף איטליכען באלאן זאל פיגורירען די פירמע פון דער אונטערנעהמונג, וואס פראדוצירט דאס זאדע-וואסער.

א מיטינג פון האנדווערקער און באלופניקעס

דעם לעצטען שבת האט דער האנדוו.-פעראיין ציגעל-גאס 4 איינגעארדנעט א גרויסען מיטינג איבער אקטועלע פראגען מיט׳ן אנטייל פון ה׳ אדוו. עפשטיין פון ווארשע. דער מיטינג איז פאר־געקומען אין דער אנוועזענהייט פון איבער 300 באלופניקעס און האנדווערקער, אונטערן פארזיץ פון ה׳ גאלדבערג אין א הערליך געבויטען רעפעראט האט ה׳ אדוו. עפשטיין פארגעשטעלט פאר די פער־זאמעלטע די מעגליכקייטען פון דערגרייכען אלע סאציאלע פערזיכערונגען. גאר בעזונדער האט דער רעפערענט זיך אפגעשטעלט אויף דער באוועגונג פון צעכען-געזעץ. אויף דעם מיטינג איז אויך ארומגערעדט געווארען די פראגע פון די פארשטעהענדיגע וואהלען צום שטאט-ראט און צו דער האנדווערקער-קאמער אין דער דיסקוסיע האבען זיך בעטייליגט 8 רעדנער.

נאך אנ׳אויספיהרליכען זאכליכען ענטפער פון ה׳ אדוו. עפשטיין איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, וועלכע רופט צום קאמף פאר סאציאלע פערזיכערונגען פאר כאלופניקעס, צום קאמף געגען דער באוועליזאציע פון צעכען-געזעץ, צו בעטייליגען זיך אין די וואהלען פון שטאט־ראט, אונטערשטיצען און שטימען פארן סאציא־ליסטישען בלאק. אנטיילנעהמען אין די וואהלען צו דער האנדווערקער-קאמער און שטימען פאר דער ליסטע פון סאצ. האנדווערקער-פעראיין.

ביי פערהאלטענעם שטוהלגאנג
און איבערפליסיגער מאגען-זויערשטאף נייטראליזירט דאס זעהר מילדע נאטירליכע ביטערוואסער
Franciszka Józefa
די איבריגע סובסטאנצען און פערהיטען פון ענטשטעהונג פון דער בלינדע-קישקע-קראנקהייט, צו פערלאנגען אין אפטייקען און סקלאד-אפטעקעס.

קלאנג-קינא-טעאטער
ZACHETA
זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג!
גרויסער דאפעלטער שלאגער-פילם!
— I —
מיטרייסענדע דראמע א. נ.
„געלע מאסקע"
אין די הויפט-ראלען:
Warwick Ward i Lupino Lane.
— II —
די רייצענדע מעלאדישע אפערעטקע א. נ.
„די כלה פון ווין"
אין די הויפט-ראלען:
Marta Eggert i E. Barric.
נעקסטער פראגראם:
„די פאסירונג אויף לירא"
אנהייב 4 נ"מ, שבת און זונטאג 12 בייטאג

יודיש טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84
קינסטלערישע לייטונג: מארים לאמפע.
גרויסע סענסאציע!
דער מחבר פון „דין טוירע"
אורקע נאכאלניק
קומט ספעציעל צו גאסט היינט און מארגען שבת
אין טעאטער „פילהארמאניע".
ווייטערע אויפטריטען פון די בעריהמטע ארטיסטען
ר. שושנה — און — מארים לאמפע
צוזאמען מיט זייער קינסטלער-אנסאמבל. —::— 2-טע וואך רעקארד-ערפאלג!
היינט, פרייטאג, 9.15 אווענט, מארגען, שבת, 4 נאכמ. (צו ביליגע פרייזען), שבת, 9 אווענט דער וועלט-שלאגער
אורקע נאכאלניק׳ס „דין טוירע"
אין 3 אקטען (9 בילדער) אינסצעניזירט: ר. שושנה, רעזשיסירט: מ. לאמפע, מוזיק-אילוסטראציע: דוד בייגעלמאן. ביהנע-דעקארן: קרמן גוטמאן.
אכטונג!! א גאסט אין יודישען טעאטער „פילהארמאניע" אויף היינט, פרייטאג און מארגען, שבת איז ספעציעל פערבעטען געווארען און געקומען צו פאהרען דער מחבר פון „דין טוירע"
„אורקע נאכאלניק"
און וועט זיך בעווייזען פאר׳ן טעאטער-עולם.
זונטאג, 4 נאכמיטאג ספעציעלע פארשטעלונג פאר ארבייטענדע אינטעליגענץ
אורקע נאכאלניק׳ס „דין טוירע" פרייזן פון 50 גר׳ ביז 1.50
בילעטען שוין צו בעקומען אין קאסע פון „פילהארמאניע".

געעפענט דעם מזרח=יריד אין תל=אביב

תל-אביב, 26. (יט"א טעלעגראפיש). היינט איז געעפענט געוואָרען דער מזרח-יריד אין תל-אביב.

די עפענונג איז געווען זעהר א פייערליכע. א חוץ פארשטייער פון דער רעגירונג, שטאט-פערוואלטונג, זענען אנוועזענד געווען דעלעגאציעס פון 24 לענדער.

דער הויך-קאמיסאר וואוקאפ האט געהאלטען א פייערליכע רעדע.

פאר די געסט איז איינגעארדענט געוואָרען א מיטאג.

די אראבישע עקזעקוטיווע האט ארויסגעלאזען אן אויפרוף צו באיקאטירען דעם מזרח-יריד.

אנפראגע אין ענגלישען פארלאמענט וועגען מזרח-יאריד
אנבא'עראדראם איז דער באהעגט פון תל=אביב

לאנדאן, (יט"א). אויף דער לעצטער זיצונג פון אונטערהויז האט דער יודישער דעפוטאט בארנעט זשאנער אנגעפרעגט דעם קאלאניען-מיניסטער וועגען די פארטשריטען פון די ארבייטען צו בויען אין דער באהעגט פון תל-אביב אן עראדראם און וועלכע פערלייכטערונגען וועלען פארגעזעהען פאר'ן לופט-טראנספארט צום מזרח-יאריד.

אין שריפטליכען ענטפער האט דער קאלאניען-מיניסטער סער פיליפ קאנליף-ליסטער ערקלערט: דער הויך-קאמיסאר פון א"י אינפארמירט מיך, אז עס ווערען געמאכט איינריכטונגען אויפצושטעלען א צייטווייליגען עראדראם נעבען לידדא און מען האפט אז דער עראדראם וועט זיין פערטיג צום עפענונגס-טערמין פון מזרח-יאריד.

6 יודען פון דער „טשעליוסקין"-עקספעדיציע האבען בעקומען אויסצייכנונגען פון דער סאוויעטישער רעגירונג
צווישען די בעעהרטע איז אויך דער טראגיש=אומגעקומענער באריס מאגילעוויטש. פארוואס דער יודישער פליהער פיווענשטיין איז נישט דערפלויגען צום לאגער פון פראפ. שמידט

מאסקווע, (יט"א). לויט א ספעציעלען דעקרעט פון „ציק" וואס איז דא פארעפענטליכט געוואָרען זענען די 7 לופט-פליהער וועלכע האבען גענומען א דירעקטען אנטייל אין דער רעטונג פון די „טשעליוסקין"-עקספעדיציע, בעעהרט געוואָרען מיט דעם ספעציעל געשאפענעם טיטול „העלדען פון סאוויעטער-לאנד". וואס גיט די זעלבע רעכט וואס צוויי מלוכה-ארדענס, אויסער דעם ווערט יעדען פון די ארויסגעגעבען א געלד-געשאנק אין סכום פון א יאהריגען געהאלט. די זעלבע פליהער, ווי אויך די מעכאניקער און שטורמאנען, וואס זענען מיט זיי געפלויגען האבען אויך בעקומען דעם לענין-ארדער, 104 אנטיילנעהמער אין דער טשעליוסקין-עקספעדיציע וועלכע האבען ארויסגעוויזען גרויס מוט און אויסגעהאלטענקייט סיי אין דער צייט פון דער עקספעדיציע, סיי ביי דעם אונטערגאנג פון דער שיף און אין די צוויי חדשים פון לעבען אויף דער אייז-קריע, זענען בעלוינט געוואָרען מיט דעם ארדען פון „רויטען שטערן". צווישען די 104 בעלוינטע געפינען זיך אויך: דער קינא-אפעראטאר ארקאדי שאפראן, וועלכער האט, אונטער אויסערגעוועהנליך שווערע אומשטענדען, ביז דער לעצטער מינוט נישט אויפגעהערט אויפצונעהמען בילדער פון לעבען אויף דער שיף און אויף דער אייז - קריע. דער אינזשיניער ראסס, דער פערוואלטער מיט דער שפייז-קאמער גורעוויטש, דער סטודענט-פארשער שולמאן און דער טראגיש-אומגעקומענער אפראוויזאציע-אפיציר באריס מאגילעוויטש.

דער יודישער לופט-פליהער פיווענשטיין איז אויך בעשאנקען געוואָרען מיט דעם ארדען פון „רויטען שטערן".

פיווענשטיין, ווי עס ווייזט זיך ארויס, איז נישט דערפלויגען קיין וואנקארעם בלויז צוליב דעם, ווייל ער האט אפגעגעבען זיין ברען-שטאף זיינע צוויי חברים-פליהער מאלאקאוו און קאמאנין, וועלכע זענען אויפן וועג צווישען אנאדיר און וואנקארעם געבליבען אהן ברען-שטאף.

פיווענשטיין האט נאכהער אנטייל גענומען אין דער איבערפיהרונג אויף זיין עראפלאן די „טשעליוסקין"-מיטגלידער פון וואנקארעם קיין אזועלען.

פיווענשטיין האט חוץ דעם ארדען אויך בעקומען א געלד-בעלוינונג אין סכום פון זעקס חדשים געהאלט.

1 דערהרגעטער 3 שווער-פערוואונדעטע
א שווערע אויטא-קאטאסטראפע נעבען לאוויטש

(2) דער לאדזשער איינוואוינער עדווארד וויערוצקי (מאבירושקי 10) איז נעכטען, צוזאמען מיט זיינע 3 חברים געפארען מיט זיין אויטא קיין ווארשא.

ווען דער אויטא, וועלכען ס'האט געפיהרט וויערוצקי האט זיך געפינען נישט ווייט פון לאוויטש, איז די אנגעקומען א פויערישער וואגען. וויערוצקי האט געוואלט אויסמיידען דעם וואגען. ער האט דערביי דעם אויטא א קירעווע געטון אז א דריט. דער אויטא איז ארויף אויף א בוים, און איז צושמעטערט געוואָרען. וויערוצקי איז ארויסגעפאלען פון אויטא און איז דערהרגעט געוואָרען. זיינע 3 חברים זענען שווער פערוואונדעט.

דער אייגענטימער פון וואגען האט די פערוואונדעטע איבערגעפיהרט אין לאוויטשער שפיטאל. וויערוצקיס קערפער איז איבערגעפיהרט געוואָרען קיין לאדז.

צום פריהלינג

בעזיצט דעם גרעסטען אויסוואהל פון דער נייעסטער איין- און אויסלענדישער קאסמעטיק,
ווי: פערפומען, פודערן, טואלעט-זייפען, קרעמען, זעמטליכע סעל-נישע און בלומען-וואסערן
די איבעראל = בעקאנטע

קאנקורענץ=פערפומעריע פון

J. DRUKIER

5 ZAWADZKA 5, tel. 175-92

בעמערקונג: פאר ענגראסיסטען בעדייטענדער ראבאט.
בעזוכט מיין פערפומעריע און איהר וועט זיך איבערצייגען.

ארטאפעדישע אנשטאלט
ר. קאוואלסקי,
11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59
ווי אויך דער זוהן ז. קאוואלסקי, פעטריקאווער 62 טעל. 243-93 — עלטסטער ארטאפעדישער אנשטאלט בעגרינדעט אין יאהר 1895 עמפפעהלט פאר קראנקע אויף ברוכען, גארסעטען אויף זעמטליכע פערקרימונגען פון רוקען-ביין, אלערליי ארט פראטעזען אויף פיס און הענד, אויף פערשידענע פערקריפלונגען, נאך-אפער אציאנס-בויך-פאסען אויף נערקעס, אויך ארטאפעדען זיך פון מאגען ווי אויך איינלאגען אויף פלאטפוס א. ז. וו.
דער אנשטאלט ווערט אנגעפיהרט אונטער דער פערזענליכער פאכמענישער ליטונג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר גענצליכע אויסקורירונג פון פערעלטערטע פערקריפלונגען.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער=וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל.
וויזשימאטשטעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!

די וועלט-בארימטסטע דאקטוירים האבען פעסטגעשטעלט, אז 75% קראנקהייטען אנטשטייען צוליב אבסטרוקציע.
א קראנקער מאגן איז די היכטיקסטע סיבה פון אנטשטיין פון קראנקהייטען, - פאראורזאכט דאס בלוט און שאפט א שלעכטע שטאף-ווערקפלונג.
ZIOŁA Z GÓR HARCU
D-ra LAUERA
זיי עס האבען פעסטגעשטעלט די גרעסטע דאקטוירים, זענען אן אידעאל מיטל פאר געזונט מאכן דעם מאגן, באזייטיקן אבסטרוקציע. זענען א לייכט רוהיגונג-מיטל. פארלייכטערן די אויפגאבע פון די פאַרדייאונג-ארגאנען, פארשטארקן דעם ארגאניזם און וועקן דעם אפעטיט.
ZIOŁA Z GÓR HARCU D-ra LAUERA
באזייטיקן די ליידן פון לעבער, נירן, גאלשטיינער, העמארידן - ליידן, רעוואטיזם, און ארטרעטיזם.
די פרייז פון א שאכטל 1.50 זל.
א דאפעלט-שאכטל 2.50 זל.
צו בעקומען אין אפטייקן און אפטייק-סקלאדן.

Men'topinol-Glob
א מיטעל געגען סוכאטעס, אסטמא און ליידען פון אטעם-ווערקצייג
„Uniwersal"
היילט רעומאטיזם און אלערליי נערוועןווייטאגען.
„Hebrolin"
א מיטעל געגען ליושאיעס, עקזעמע און הויט-שמירונג.
Bobo - Glob
פודער פאר קינדער.
Proszek „Glob"
בעזייטיגט קאפ-ווייטאג.
עמפפעהלט
Laboratorjum przy Aptece
Dr. Far. ST. TRAWKOWSKIEJ
w ŁODZI.

STARSZY FELCZER
B. JOSKOWICZ
Północna 4, tel. 141-86
שטעלט טעגליך פאקען מיט פרישע קראוויאנקע
און גיט אויך ארויס בעשייניגונגען.
נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—7 נאכט.

פאראטעה
אבראטאווי
אדוואקאניעס וועגען פאדאטעק
אבראטאווי, שרייבט
דאס קאנצעסיאנירטע
ביטשריפט-ביורא
פאר אדמיניסטראטיווע און געריכטליכע ענינים פון
י. ח. בוזין,
לאדז, אגראדאווא 3

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

Dr. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70 i róg Traugutta
Telefon 181-83.
choroby skórne, weneryczne
i moczopłciowe.
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8[30] do 10 1 — 2[30], do 6.
od 8[30] w. w niedzielę i święta od 10—1
Oddzielna poczekalnia dla pań.

Dr. med. J. PIK
Al.Kościuszka 27 tel. 175-50
נערווען-קראנקהייטען.
ספעציאליסט פון נערווען-קראנקהייטען און סעקסועל-נערווען-ליידען.
עמפפאנגס-שעה'ן פון 5—7 נאכמ.

Dr. A. Gibiański
לונגען- און האריץ-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף
זאכאדניא 59A
טעל. 133-81.
נעמט אן פון 9—10[30] און פון 4—6[30] נאכמ.

„OMEGA" לעטשניצע
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
גלובנא 9, טעל. 142-42
ס'ווערט אנגענומען אויפ'ן ארט, וויזיטען אין דער שטאדט. געבורטס-הילף, ערצטליכע אנאליזען. קווארץ-לאמפען, רענטגען, דיאטערמיע. אפאטרונקעס און זאשטשיקעס.
בעראטונג 3 זל.

Dr. med.
OŁ. ZADZIEWICZ
ספעציאל-ארצט פאר האלז, נאז, אויערען און קעהל-קאפף-קראנקה.
Piotrkowska 164
tel. 125-26.
נעהמט אן פון 4 ביז 8 אוונער.

Dr. med.
Ignacy Grynberg
ספעצ. פאר אינערליכע קראנקהייטען
צעגעלניאנא 17, טעל. 174-15
נעמט אן פון 6 ביז 7 אוונט.

Dr. med.
WIKTOR MILLER
choroby wewnętrzne
spec. CHOROBY REUMATYCZNE
i ARTRETYZM, fizykalna terapja
przeprowadził się Al.Kościuszki 13
przyjmuje od 4—6.
Leczn. „VITA" 12—1, tel. 146-11.

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.

ראטעוועט אייער געזונד!!!
קראנקע אויף רופטורעז (ברוך-קראנקהייטען)

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען.
אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטען אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.
ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעס — גומי-זאקען לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס.
ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל=ארטאפעדיע
Spec. Ortop. O. Petrykiewicz אויס לעמבערג
לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)
(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזשער פאבריקס-באהנהויף
בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג..
צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף
(אין זגערזש אויף סלאוואצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

יאפּאן וויל האבען די איינציגע דעה אין כינע

נייע גרויסע סענסאציע אין דער פאליטיק אויפ'ן ווייטען מזרח

די גאנצע פּאָליטישע וועלט געפינט זיך אונ־טערן רושם פון דער סענסאציע, וואָס איז ווידער געקומען פון ווייטען מזרח און קאָן האָבען די סאַמע ערנסטע פאָלגען. דאָס יאַפּאַנישע קריגס־מיניסטעריום האָט פערעפענטליכט א דעקלאראציע, אין וועלכער עס איז אין א שאַרפער פאָרם ערקלערט געוואָרען, אַז יאַפּאַן וועט נישט דערלאָזען קיין שום מיליטערי־שע און עקאָנאָמישע אונטערשטיצונג פון כינע. די יאפּאנישע רעגירונג, ווערט געזאגט אין דער דעק־לאַראציע, וועט נישט טאָלערירען קיין שום קאָלעק־טיווע האַנדלונג פון די מלוכות, וואָס האָט דעם ציל צו העלפען כינע, ווייל אַט די אלע אינטערווענ־צען האָבען דעם ציל איינצושטעלען אין כינע „ווירקונגס־ספערען" און „אינטערנאציאָנאלען קאָנטראָל", בעת דאָס רעכט פון אַזא ווירקונג און פון אַזא קאָנט־ראָל אַנערקענט יאַפּאַן בלויז פאַר זיך. עס איז פערשטענדליך, וואָס אַן אונגעהויערען רושם אַזא ערקלערונג האָט געמוזט מאַכען צווישען אלע מלו־כות, וועלכע זענען פעראינטערעסירט אין ווייטען מזרח און אין כינע, ספּעציעל אין מאָסקווע, לאָנדאָן און וואַשינגטאָן.

איינגענטליך איז דער דאָזיגער דרייסטער שריט פון דער יאפּאנישער רעגירונג, ווי אונערוואַרט ער זאָל זיך נישט אויסדאַכטען, בלויז א המשך פון דער ליניע, וועלכע יאַפּאַן פיהרט שוין פון לאנג. די יאַ־פּאַנער אליין האַלטען, אַז די אידעע וועגען אויס־שליסליכען רעכט פון יאַפּאַן און האָבען אַ ווירקונג אין ווייטען מזרח שטאַמט נאָך פון יענע צייטען, ווען יאפּאן האָט זיך אָנגעהויבען צו אָרגאניזירען אַלס גרויסע מלוכה. די ערָאבערונגען, וועלכע יאפּאַן האָט געמאכט אין משך פון די לעצטע 40 יאָהר, דאָס פערכאַפּען טיילען פון מאנגאליע, מאַנדזשוריע און צפון־כינע, דאָס אַלץ איז בלויז א רעאליזירונג פון דערזעלבער אידעע.

אָבער די דאָזיגע שטרעבונג פון יאפּאַן שטויסט זיך אָן אויף די געגענזעצליכע אינטערעסען פון די אנדערע מלוכות, וועלכע זענען פעראינטערעסירט אין דער אומאָפּהענגיגקייט פון כינע. די פעראייניגטע שטאַטען האָבען שוין פון לאַנג אַרויסגערוקט די אידעע פון „אָפענע טירען" פאַר האַנדעל אין כינע. אָבער אזא מין קאָנסעקווענטקייט, ווי יאפּאַן, האָבען נישט אַרויסגעוויזען נישט די פעראייניגטע שטאַטען, נישט די אייראָפּעאישע מלוכות. די פּרעטענזיעס פון יאפּאַן אויף אויסשליסליכער העגעמאָניע אין כינע האָבען זיך נאָך מעהר פערשטאַרקט אין דער צייט פון דער וועלט־מלחמה און פון בירגער־קריג אין רוסלאַנד. סיי דער וועלט־קריג, סיי די רעוואָ־לוציע אין רוסלאַנד האָבען אָפּגעצויגען די אויפ־מערקזאַמקייט פון יאפּאַנס קאָנקורענטען אין כינע און געשאַפען פאַר איהר פרייע הענד אויפ'ן ווייטען מזרח.

יאַפּאַן האָט אַזוי בריים אויסגענוצט די גע־שאַפענע לאַגע, אַז אַמעריקא און די אייראָפּעאישע מלוכות האָבען צוגליין מיט כינע, זיך אַרומגעזעהן, און זיך גענומען שטעלען א ווידערשטאנד דעם יאפּאַ־נישען אימפּעריאַליזם. די בערימטע „איין און צוואַנ־ציג פונקטען" פון יאָהר 1915, לויט וועלכע יאפּאַן האָט אָפען אַריינגעשטעלט איהר אַפּיעקט איבער כינע האָבען אַרויסגערופען אַזא כוואַליע פון עמפּערונג סיי אין כינע, סיי אויסער כינע, אַז יאַפּאַן האָט זיך געמוזט אָפּזאָגען פון איהרע בעזונדערס שאַרפע פאָרדערונגען, און די וואַשינגטאָנער קאָנפערענץ פון יאָהר 1922 האָט אַפילו גענומען כינע אונטער איהר אַפּוטראָפּסות.

גלייכצייטיג האָט זיך אין כינע אָנגעהויבען אַ גרויסע נאציאָנאַלע בעוועגונג, וועלכע האָט גע־בראַכט צו א דערנעהנטערונג צווישען צפון־ און דרום־כינע. לגבי דער דאָזיגער בעוועגונג האָבען זיך די יאַפּאַנער געהאַלטען ביי אַזאַ מין טאַקטיק: כל זמן די בעוועגונג האָט געבראַכט צום בירגער־קריג און צו צושטערונג פון כינע, האָבען זיי די בעוועגונג אונטערשטיצט, ווען זי האָט אָבער געבראַכט צו בצחונה און פעראייניגונג פון כינע, האָט יאַפּאַן דערזעו מיט אַלע מיטלען געשטערט. ביסלעכווייז האָט זיך דער דאָס פון די כינעזער גענומען אַריבערטראָ־גען פון די אויסלענדער אויף יאַפּאַן, און די אויס־לענדישע מלוכות האָבען די כינעזער גענומען זוכען הילף קעגען די „געלע" ברידער.

אַט אויף דעם באָדען איז רייף געוואָרען דער בעשלוס פון די יאַפּאַנישע אימפּעריאַליסטען צוצו־איילען די ענטגילטיגע איינפיהרונג פון דער אַפּיעקע איבער כינע, כל זמן דער כינעזישער נאציאָנאַליזם האָט נאָך נישט געפונען די ענטגילטיגע וועגען, ווי אַזוי כינע צו בעפרייען. דערפון בעהמט זיך דאָס איילינע פערכאַפּען פון מאַנדזשוריען; דערפון בעהמט זיך די פערעפענטליכטע דעקלאַראציע, וועלכע האָט דעם ציל נישט צו דערלאָזען קיין שום אויסלענדישע אונטערשטיצונג פאַר כינע.

די יאפּאנישע פּאָליטיקער ווייזען נישט אָן, וואָס פאַר א סאַנקציעס די וועלען אָנבעהמען אין פאַל, אַ שטייגער, ווען וועלכע עס איז מלוכה וועט זיך נישט וועלען רעכענען מיט דער יאפּאנישער ערקלע־רונג. די יאפּאנער זענען אין זייערע אַרויסטריטען געוועהנליך זעהר געשיקט בעפּלהאַפטיג און בויגעוו־דיג. אויך דאָס מאָל גיבען זיי פערשלייערט אָנצוגע־הערען, אַז אַלץ וועט זיין אָנגעלאַנגט דערפון, וואָס פאַר א כאַראַקטער עס וועט טראַגען די אויסלענדישע אינטערוועבץ. זיי געבען אפילו צו פערשטיין, אַז זיי וועלען זיך האַלטען פּאַסיוו. אָבער אזא מין פערטונקע לען דעם ענין וועט באַטירליך קיינער נישט גלויבען..

די צווייטע פראַגע איז, אויף וויפיל די רעאַקציע פון אַמעריקע און פון אייראָפּע אויפ'ן נייעם שריט פון יאַפּאַן וועט זיין שטאַרק און ענערגיש, מען מוז מודה זיין, אַז סיי אויף צו פערכאַפּען מאַנדזשוריען, סיי אויף דער איצטיגער ערקלערונג האָבען די יאפּאַ־נער אויסגעקליבען דעם פּאַסיגען מאָמענט. די אייראָ־פּעאישע מלוכות זענען צו פיל פערנומען מיט זייערע אייגענע געגענזייטיגע שטרייטען און אמעריקע מיט איהר אינערליכען קריזיס, כדי מיט דער בויטיגער ענערגיע צו רעאגירען געגען דער יאפּאנישער דעק־לאַראציע... אָבער די אינטערעסען, וועלכע די דעק־לאַראציע ריהרט אָן, זענען אַזעלכע בעדייטענדע, אַז די פעראינטערעסירטע מלוכות וועלען בשום אופן נישט קאָנען בלייבען פּאַסיוו.

די יאפּאנישע דעקלאַראציע האָט געמאכט אזא גרויסען איינדרוק, אַז איר ערשטען מאָמענט האָט קיין שום רעגירונג אויף איהר נישט רעאַגירט. די מלוכה וואָס זענען בעזונדערס פעראינטערעסירט אין דער זאך, ווייזען אַרויס גרויס פאַרזיכט. נאָך דער אלגע־מיינער פערוואונדערונג וועלען מסתם געמאַכט ווערען פּרובען פון א קאָמפּראָמיס. די נאָהענטסטע צייט וועט בעווייזען, צי יאַפּאַן האָט פונקט אַזוי פערפליכט אויסגערעכענט איהר איצטיגען שריט, ווי בשעת דאָס פערכאַפּען מאַנדזשוריען.

די גרויסע אויסשטעלונג אין תל־אביב

צו דער ערעפנונג פון דער אויסשטעלונג

מיט א האַלב יאָהר צוריק ווען עס איז גע־לייגט געוואָרען דער גרונד־שטיין פאַר דער אינטער־נאציאָנאַלער אויסשטעלונג אין תל־אביב, האָט די טעריטאָריע פון דער אויסשטעלונג נאָך פאַרגעשטעלט נאָר זיך א נישט פערבויטע וויסטעניש מיט א פרעכ־טיגען אויסזיכט אויפ'ן ים. איצט זענען אויף דעם אָרט ווי אַרויסגעצויבערטע אויסגעוואַקסען געביי־דעס, וועלכע בעהמען אריין אין זיך פיר טויזענד עקספּאָנענטען פון אלע עקען וועלט.

דער שטח פון דער אויסשטעלונג איז אַזוי פער־בויט, אַז ער בילדעט אַ רייה קאָמפּלעקסען, וועלכע ווייזען זיך אַרויס איינער נאָכ'ן אנדער'ן, יעדער קאָמ־פלעקס בילדעט ווי א געשלאָסענע, גאנצקייט, אַזוי אַז דעם בעזוכער ווייזט זיך אויס, אַז ער האָט שוין געזעהן אַלעס, אָבער נאָכ'ן בעזוכען איין קאָמפּלעקס עפענט זיך פאַר איהם א צווייטער, וועלכער אונטער שיידערט זיך איינגאַנצען פון ערשטען און דאַן נאָך א קאָמפּלעקס אוו א. וו.

ליבקס פון אריינגאנג געפינען זיך די פּאַוויליאָ־נען פון ענגלאנד, פון דער רעכטער זייט שטייט א גרויסער פּאַוויליאָן וואָס צוויי פליגלען זיינע זענען בעשטימט פאַר פראַנקרייך און איטאַליען, דער מיטעל־סטער טייל פאַר די אַלע מלוכות, וואָס האָבען קיין אייגענע פּאַוויליאָנען נישט געבויט.

ווייטער אויף רעכטס געפינט זיך בעלגיען, טשעכאָסלאָוואַקיי, דריי פּאַוויליאָנען פון פוילען מיט א שטח פון עטליכע טויזענט מעטער, דערנעבער געפינט זיך דער פּאַוויליאָן פון לאַרז, דאַן בולגאַריען, שוועדען. רומעניען, די שווייץ און צוויי אנדערע פּאַוויליאָנען פאַר די איבעריגע מלוכות.

איז סאַמע צענטער קיניגט דער פּאַלאַץ פון דער אָרטיגער אינדוסטריע „(תוֹרוֹת הארץ) פאַר דעם פּאַלאַץ איז אויסגעבויט א פּראַכטפולער אַמפיטעאַטער, וועלכע וועט קאָנען אַריינבעהמען פינף טויזענט פערזאָן, אַזוי פיל זענען אונגעפעהר געווען ביידער ערעפנונג פון דער אויסשטעלונג. אַט דער פּאַלאַץ האָט אין דער הויך דריי שטאָק, אין פּאַלאַץ געפינט זיך איין גרויסער זאַל פון העכער דריי טויזענט קוואַדר. מעטער, נישט רעכענענדיג די בעגלאָזטע גאַלעריעס. די קאָנסטרוקציע פון די אייזער־בעטאָן־ראַהמען גיבען צו דעם בנין אַן אָריגינעלען אויסזעהען. פון דער ליבקער זייט פון פּאַלאַץ געפינט זיך אַן אַכטשטאָקיגער טורם, וועלכער הויבט זיך איבער דער גאנצער אויסשטעלונג. דער גרויסער זאַל פון פּאַלאַץ וועלכער קאָן אויך אַריינבעהמען פינף טויזענד מאַן וועט אין דער צייט צווישען די אויס־שטעלונגען דינען פאַר צוזאַמענפאַהרען און קאָנ־צערטען. אין לויפענדיגען יאָהר וועט אין דעם זאַל פאָרקומען א קאָנגרעס פון היגיענע און געזונדהייטס־וועזען.

ווען מען גייט אַרויס פון פּאַלאַץ פון דער אָרטי־גער אינדוסטריע, עפענט זיך פלוצים א צווייטער טייל פון דער אויסשטעלונג: דער פּאַוויליאָן פון אויטאָמאָבילען מיט א שטח פון 1600 קוואַדר. מעטער. דער פּאַוויליאָן איז לויט'ן פערלאַנג פון די עקספּאָנירענדע פירמעס געבויט אַזוי, אַז דאָס ליכט איז איבוויביג אַביסעל פערטונקעלט. נישט וועלענ־דיג זיין אָפּהענגיג פון טאָג־ליכט, האָבען זיי איינ־געאָרדענט אַזוי, אַז מיט קינסטליכע מיטלען און בעלייכטונג ווערען דערגרייכט די נויטיגע עפעקטען, די קינסטליכע בעלייכטונגס־מיטלען שפּיגלען זיך אָפּ אַז די פּרעכטיגטע אויסגעשטעלטע אויטאָס און שאַ־פען א ווירקליך שיין בילד. לכתחילה ווען מען האָט דעם פּאַוויליאָן געבויט, האָט מען געמיינט, אַז ער וועט זיין צו גרויס, אָבער שפּעטער האָט זיך אַרויס געוויזען אַז ער איז צוקליין און מען האָט געמוזט די געבוידע דערגענצען און פיהרען די אויטאָ־אויס־שטעלונג אויך לעבען דעם פּאַוויליאָן אונטערן אָפּע־נעם הימעל.

ס'קומען דאַן נאָך פיר עפענטליכע געביידעס דהיינו פון קרן־היסוד, פון פיקא, אַ ספּיראַל ־ טורעם — דער פּאַוויליאָן פון תל אביב און א פּאַוויל־יאָן פון דער רעגירונג. אויסער די דאָזיגע געביידעס געפינט זיך נאָך דאָ א גרויסער גאָרטען פון דער אויסשטעלונג, אין גאָרטען א פּראַכטפולע קאַפע גלינה וועלכע עפענט דעם דריטען און לעצטען טייל פון דער אויסשטעלונג: א הילצערנער דרייסט געבויטער פּאַוויליאָן פון דער הסתדרות און דער פּאַוויליאָן פון די קאָלאָניעס, איינגעאָרדענט דורך די אָרגאַני־זאַציעס פון די קאָלאָניסטען.

פון ביידע זייטען פון די דאָזיגע פּאַוויליאָנען שטייען די פּאַוויליאָנען פון די פרויען־אָרגאַניזאַציעס פון וויזא און אַנדערע. הינטער זיי געפינט זיך דער ספּאָרט־סטאַדיאָן און לונא־פּאַרק.

פון דער טעראַסע פון קאַפע גלינה עפענט זיך אַ העכסט אינטערעסאַנטע פּאַנאָראַמע: מיטעל־ים מיט יפו אויף דרום, אויף צפון־זייט בערג, וואָס אויף איינעם פון זיי געפינט זיך דער דענקמאַל פון יודישען לעגיאָן, ווייטער אויף צפון זילבערט זיך א טייכעל, אויפ'ן האָריזאָנט זעהט מען הרצליה, אויף מזרח רמת גן, אַראַבישע דערפער.

אין דער איצטיגער אויסשטעלונג זענען בעטייליגט 28 מלוכות, אויף דער פריהערדיגער בלויז פיר מלוכות, אַלזא עס זענען פערטראַטען אלע מלו־כות, וועלכע זענען פעראינטערעסירט אין פּאַלעסטינא און אין ווייטען מזרח. עס פעהלען בלויז די סאָוויעט ען, דייטשלאַנד און יאַפּאַן.

די צאָהל אויסשטעלער איז הייי־יאָהר זעקס מאָל גרעסער פאַר דער צאָהל מיט צוויי יאָהר צוריק. אין דער אויסשטעלונג איז איבוועסטירט געוואָרען אַ סומע פון אַנ'ערך פערצעהן מיליאָן זלאָטעס.

ווי עס איז געקומען צו בארטוס רייזע

דעם ווזיט אין פוילען האט נאך געזאָלט מאכען פאל באנקור

וועגען דער רייזע פון פראַנצויזישען אויסערן־מיניסטער באַרטו קיין פוילען שרייבט דער „פּאַרי־זער טאַגעבלאַט":

צווישען פוילען און פראַנקרייך איז זייט יאָה־רען געווען אַ צוטרוי־קריזיס. דער קריזיס האָט זיך אָנגעהויבען נאָך אין לאָקאַרנא. דעמאָלט האָט מען איז וואַרשע די דערנעהנטערונג צווישען פראַנק־רייך און דייטשלאַנד אויפגעפאַסט. אַלס פּוילישע־דיגע ענדערונג פון דער פראַנצויזישער אויסערלי־כער פּאָליטיק, אַזוי ווי פוילען וואָלט דורך פראַנק־רייך פערלאָזט געוואָרען. אמת, בריאַן האָט גע־פּרובט בעוועגען דייטשלאַנד צו שליסען אויך אַ מזרח־לאָקאַרנא: ווען זיינע בעמיהונגען וואָלטען גע־ווען געלונגען, דאַן וואָלט די גאַנצע אייראָפּעאישע ענטשפּאַנונג געבראַכט פיל רייכע רעזולטאַטען..

אָבער דער דייטשער רעגירונג האָט זיך אויס־געדאַכט, אַז זי מוז באַנגעבען דער געוואַלדיגער העצע געגען פוילען, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט כמעט אַלע פּאַרטייען אין דייטשלאַנד. זי האָט געהאַלטען פאַר איבגאַנצען אויסגעשלאָסען אונטערצושרייבען אויך אַן אָפּמאַך וועגען מזרח־לאָ־קאַרנא. דאָס איז געווען אין יאָהר 1925.

אין זעלבען יאָהר האָט זיך אָנגעהויבען אויך דער ווירטשאַפטס־קאַמף צווישען דייטשלאַנד און פוילען. דער קאַמף האָט געדויערט 9 יאָהר און האָט ביידע פעלקער געבראַכט גרויסע שאָדענס. אין וואַרשע האָט מען קיינמאָל נישט אויפגעהערט צו האַלטען פראַנקרייך פאַר מיטשולדיג אין די דאָזיגע פּאָס־רונגען.

פון דער אַנדערער זייט האָט מען אין פּאַריז נישט שטענדיג אָפּראַבירט די האַלטונג פון פוילען אַקעגען דייטשלאַנד. עס איז נישט געווען קיין סוד, אַז בריאַן האָט געווייסע פּלענער פון מאַר־שאַל פּילסודסקי בנוגע אוקראַינע באַטראַכט מיט זעהר גרויסער זאָרג.

אַזוי איז ביסלעכווייז ענטשטאַנען אַ פער־פרעמדונג, וועלכע איז ווי ווייט מעגליך אויף אויס־סען פערשלייערט געווען. אָבער סיי אין וואַרשע, סיי אין פּאַריז האָט מען אין די מאַסגעבענדע קריי־זען זיך נישט גענאַרט, אַז די דערווייטערונג ווערט אַלץ שטאַרקער און טיפער.

ווען נאָכ'ן טריומף פון האַקענקרייץ אין דייטש לאַנד האָט גענומען הערשען צווישען בערלין און וואַרשע און צווישען וואַרשע און בערלין אַנ'־אמת'ער ליבעס־דועט, ווען עס איז געקומען צום שליסען אַנ'נישט־אַנגרייפס־פּאַקט, אַ האַנדעלס־אָפּ־מאַך, אַנ'אָפּמאַך וועגען געגענזייטיגער פערשטענ־דיגונגס פּראָפּאַגאַנדע; ווען אין דאַנציג האָבען פּלו־צים, ווי לויט אַ צויבער־שטעקעלע, אויפגעהערט די אַלטע קאָנפליקטען; ווען אויפ'ן בעפעהל פון היטלער'ן איז די קאָרידאָר־פראַגע מיטאַמאָל פער־שוואונדען געוואָרען, — דאַן האָט די וועלט בעקומען דעם איינדרוק, אַז פוילען האָט ענטגילטיג געענדערט די ריכטונג פון איהר פּאָליטיק.

אין ערגעץ האָט מען דעם דאָזיגען פּאַקט נישט עמפּונדען אַזוי שטאַרק, ווי אין פּאַריז. די פּוילישע רעגירונג האָט אַפילו ווייטער געהאַלטען אין איין פערזיכערען פראַנקרייך אין איהר פריינדשאַפט און געטריישאַפט. אָבער די פערזיכערונגען האָבען זיך אָנגעשטויסען אין פּאַריז אויף שטאַרקע ספקות, וועלכע זענען נאָך מעהר פערשטאַרקט געוואָרען צו־ליב דעם, וואָס איבאַיינעם מיט דער דערנעהנטע־רונג צווישען דייטשלאַנד און פוילען איז געקומען צו אַ שפּאַנונג צווישען פוילען און די מלוכות פון דער קליינער אַנטאַנט. אין דער ערשטער לי־ניע מיט דער טשעכאָ־סלאָוואַקיי און וואָס וואַרשע האָט אויך לגבי מאָסקווע אַרויסגעוויזען אַ ווייני־גער פריינדליך פּנים, ווי דאָס איז געווען פריהער.

כדי אַריינצוברענגען קלאָרהייט אין דער דאָ־זיגער סיטואַציע, האָט מען אין פּאַריז זיך ענט־שלאָסען אונטערצונעהמען די רייזע קיין וואַרשע, ווען די פראַנצויזישע אינערליכע פּאָליטיק וואָלט נישט ערשיטערט געוואָרען דורך אויסערגעוועהנליכע געשעהענישען, וואָלט די רייזע פאָרגעקומען נאָך פריהער. ווייל ווען איהר איז געוואָרען בעשטימט נאָך דעמאָלט, ווען אויסערן־מיניסטער איז געווען פּאָל־באָנקור.

4 מיליאָן פונט מטבעות צירקולירען איצט אין א"י

ירושלים (יט"א) די בעסטע אילוסטראַציע פון דעם וואוקס פון וואוילזיין אין א"י איז די מעלדונג אין דער אָפיציעלער רעגירונגס־צייטונג „פּאַלעסטיין גאַזעט", אַז אין א"י צירקולירט איצט א"י־געלד — אין פּאַפּיר און אין זילבער — אויף א סומע פון איבער 4 מיליאָן פונט.

מיט זיבען יאָהר צוריק האָט די א"י־רעגירונג צום ערשטען מאָל אַרויסגעלאָזט אין פערקעהר איי־גענע פּאַלעסטינער געלד, אַנשטאָט די עגיפּטישע פונטען, מיט וועלכע די א"י־בעפעלקערונג פלעגט זיך בענוצען. דאָס געלד, וואָס די א"י־רעגירונג האָט דאַן אַרויסגעלאָזט, אין פּאַפּיר און אין זיל־בערנע מטבעות, האָט בעטראָפען צוויי מיליאָן פונט. אין פערלויף פון די דאָזיגע זיבען יאָהר, — זינט 1. סעפּטעמבער 1927 — האָט זיך די דאָזיגע סומע פערדאָפּעלט, און לויט די אָפיציעלע ציפערען אין דער „פּאַלעסטיין גאַזעט" איז איצט פערהאַן אין פערקעהר אין לאַנד איבער דריי און אַ האַלב מיליאָן פונט אין פּאַפּיר־געלד, און אַ האַלבער מיליאָן פונט אין זילבערנע און ניקעלנע מטבעות.

זאַל פילהאַרמאָניע טעל. 213-84

דאָנערשטאָג, דעם 3־טען מאַי ד. י. 9 אַ זייגער אָווענד, וועט

וולאַדימיר

זשאַבאָטינסקי

האַלטען אַ רעפעראַט א. ד. ט.:

סטאַווסקיס פּראָצעס — פּעטיציע — פּאַלעסטינער פאָנדען

בילעטען שוין צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע.

אסימילאציע און נאציאנאליזם

שטודיען אין יודישער פסיכאלאגיע

פון לעא קעניג

נישט נאר זענען די „העכערע קלאסן" נישט מסוגל צוליב עקאנאמישע און סאציאל־פסיכאלאגישע מאטיוון צו אסימילירן אויף לאנג די יודען (און אונזערע אסימילאטארן האבן ווי געזאגט, שטענדיג געזוכט צו אסימילירן זיך דווקא מיט די העכערע קלאסן) נאר אויך די פסיכאלאגיע פון אונזער בעוואוסטזיניגן אסימילאטאר גופא, ארבייט, אזוי צו זאגן, געגען איהם, געגען זיין אידעאל פון אסימילאציע, און פיהרט איהם, ווי אויף צו להכעיס אלץ מעהר און מעהר צוריק צו זיין אייגענארטיגען נאציאנאליזם, צו א מין אבסטראקטער מעטאפיזישער יודישקייט.

דערפאר איז דער יודישער אסימילאטאר, די יודישע אסימילאציע, ווי מיר האבן שוין עטליכע מאל בעטאנט געווארן אזוי כאראקטעריסטיש יודיש.

די העכערע עקאנאמישע און סאציאלע שיכטען קענען. צוליב זייער עקאנאמישען און אידעאישען אינדיווידואליזם, דעם אדע, וואס רייסט זיך צו זיי, לאנג נישט דולדען ווי א גלייכען.

אבער ווען אפילו די העכערע קלאסע וואלטען עס יא געקענט וואלט די פסיכאלאגיע פון דער יודישער בעוואוסטזיניגער אסימילאציע סיי ווי עס נישט דערלאזט, דער בעוואוסטזיניגער אסימילאטאר איז זיין אייגענער ערגסטער שונא..

נישט ווייל ער האט יאקבי אזוי פיינט זיך, דעם יודען איז זיך, און יודען בכלל, נאר ווייל ער וויל פון זיך און פון זיי מיט אלע כוחות אנטלויפען.

און וואס מעהר מען ענטלויפט פון עפעס, אלץ מעהר לויפט דער עפעס נאך. ביז אט דער עפעס — ווי ממשות׳דיג און אבסטראקט ער זאל נישט זיין — ווערט א מאניע, א אידעע פיקס, וואס מאכט קראנק דעם מענשענס הארץ און מח.

אידעען ווערען קולטיווירט נישט נאר, ווען מען בעשעפטיגט זיך שטענדיג מיט זיי, ווען מען פאלגט זיי נאך און מען צאצקעט זיך מיט זיי, נאר אפשר פונקט אזוי פיל, ווען מען האלט זיי אין איין פערפאלגען און אנטלויפען פון זיי, דערצו וועט יעדער, גלויב איך, פסיכאלאג צושטימען.

א עפעס — א מאטעריעלער, צי א גייסטיגער — ווען מען אנטלויפט פון איהם, ווערט ער אומגעהויער פיל שטארקער און וויכטיגער, ווי ווען איהר זענט מיט איהם און מאכט פון איהם קיין ווען נישט.

און אז דער עפעס איז דער אייגענער איך — נאציאנאלער צי אינדיווידועלער — קען מען זיך שוין פארשטעלען וואס פאר א פסיכאלאגישע און גייסטיגע איבערקעהרענישען דאס אנטלויפען פערשאפט אין דער נשמה פון א מענשען.

ווען אימיצער אנטלויפט פון עפעס, בעווייזט ער שוין מיט דעם אקט אליין, אז דער עפעס איז פיל וויכטיגער ווי ער איז אין דער אמת׳ען, און איב׳ם פראצעס פונ׳ם אנטלויפען וואקסט אלץ מעהר און מעהר דער אביעקט פון וועלכען איהר אנטלויפט.

דער געשפענסט ווערט אלץ ריזיגער און ריזיגער; ביז ער וואקסט אויס נעבען אייך ווי א שרעקליכער בארג און פונקט דאן ווען איהר מיינט אז איהר זענט פון דער געפאהר — פון זיך — אנטלאפען, פריי און ניצול געווארען.

דער וואס אנטלויפט פון אן אידעע צי פון א ירושה, קלערט ער פון זיי פיל מעהר — און קלערען הייסט אויך ממילא קולטיווירען — ווי די אנהענגער פון דער אידעע, ווי די וואס בעקומען די ירושה באהבה, ליידענשאפטליכע געגנער ענטוויקלען און שטארקען א אידעע. א בעוועגונג אפט פיל מעהר ווי פארעוודיגע חסידים אוודאי.

שונאים זענען אפט קאמפלימענטארער ווי געוויסע פערעהרער אפילו.

דער בעוואוסטזיניגער יודישער אסימילאטאר, קלערט פיל מעהר וועגען יודען און יודישקייט, ווי דער יודישער נאציאנאליסט.

אמת, ער קלערט ס׳רוב שטילערהייד, בלחש וועגען „דער יודען־פראגע"; וועגען דער יודישער געשיכטע, אבער זיכער פיל מעהר און אויך „טיפער" ווי אפילו דער יודישער נאציאנאליסט, וועלכער צושרייט זיך אפט וועגען דער יודען־פראגע אזוי הויך און שטארק, כמעט ווי א זוהי פון א אנדער פאלק, ווי א נישט יוד שרייט וועגען זיינע נאציאנאלע קריוודעס.

בשכבו ובקומו — קלערט און גריבעלט זיך דער אסימילאטאר וועגען זיינע יודען און זיין יודישקייט, פון וועלכע ער וויל אזוי ליידענשאפטליך אנטלויפען. ווי א פרוי וועלכע וויל מיט איהר גאנצער ווייבליכקייט אנטלויפען פון דער עלטער, וואס רוקט זיך אן אויף איהר, אזוי שטעהט דער אסימילאטאר פיזיש און גייסטיג שטענדיג ביים שפיגעל פון זעלבסט־אנאליז, און נשמה־גריבלעניש.

אט דער קניטש אין זיין פנים איז יודיש, אט דער געדאנק זיינער איז יודיש, אט דאס געפיהל זיינס שטאמט פון דער געטא, צו נאך ערגעץ — פונ׳ם ווייטען מזרח...

און דאס מינדסטע קנייטשעלע איז אין זיינע אויגען א געפעהרליכער קנייטש... און יעדער געדאנקעל אזא עכטער נאציאנאל־יודישער געדאנק... א געוועהנליכע מענשליכע אומעטיגע מינוט; ווערט אין זיינע אויגען דער אומעט פון דער געטא; יעדע מינדסטע געשלעכט־רעגונג — דער סענסואליזם פון מזרח, און ווי די פרוי וואס האט מורא פאר דער אנקומענדיגער עלטער בוצט אלץ מעהר און מעהר קאסמעטיקס און מאסאזשען די עלטער פון איהר פנים און קערפער צו פערטרייבען; אלץ מעהר און מעהר בוצט דער בעוואוסטזיניגער יודישער אסימילאטאר די געקויפטע קאסמעטיקס פון א פרעמדער קולטור און ציוויליזאציע...

ער שמירט זיך, ער בעשפריצט זיך, ער פרובט אלץ מעהר און מעהר אבמעקען מיט א פרעמדער קולטור די סמנים פון יודישקייט פון זיין פנים, פון זיין נשמה. אבער די שרעקליכע סמנים זענען שטענדיג פאר זיינע אויגען; ווי ער זאל זיי נישט פערגלעטען זעהט ער זיי, און קלערט פון זיי, און וואס מעהר ער פערשמירט זיי אלץ בולט׳ער זענען זיי אין זיין געדאנק, אלץ מעהר מורא האט ער פאר זיי.

און פונקט ווי פרויען דערנעהנטע׳ען אפט נאר די עלטער דורך אנטלויפענדיג פון איהר, אזוי וואקסען אויס פלוצלונג ביים יודישען אסימילאטאר פערשידענע בייזע טעאריעס וועגען יודישקייט, וועגען יודאאיזם, פון וועלכע ער האט געוואלט אנטלויפען. ביז ער ווערט א בעל־תשובה, א מיסטישער אנהענגער פונ׳ם יודענטום (וועמענס רעאל פשוט לעבען ער קען ס׳רוב אפילו נישט) און ער, דער „אנטלאפענער" ווערט עס אפט א „יהדות זייל" פאר די קומענדיגע יודישע דורות.

דער אסימילאטאר קלערט פיל מעהר וועגען יודען און יודישקייט (ווייל ער וויל פון זיי אנטלויפען) ווי דער יודישער נאציאנאליסט, ווי דער פשוט׳ער באטירליכער יוד — אוודאי און אוודאי.

נישט אונזערע נאציאנאליסטען נאר דווקא די יודישע אסימילאציע האט געשאפען די בעריהמטע חכמת ישראל. און ס׳קען זיין אז די וויכטיגסטע ווערק וועגען יודישער פילאזאפיע און פילאזאפיע פון יודענטום זענען געשריבען געווארען פון אסימילאטארען בשעתם, כאטש היינט שטעלען מיר זיך גארנישט פאר אז די זענען אמאל פון אונזערע עלטערען פערדרעכענט געווארען אלס אסימילאטארען.

דער אסימילאטאר קלערט לאנג און טיף (קיינער זאל נישט הערען) וועגען זיך, וועגען יודען, ביז ער כאפט זיך, אז ער קען פון אונז (פון זיך) נישט אנטלויפען, און קומט ארויס בפרהסיה מיט א פילאזאפיש ווערק, און וועלכען ער פרובט אבער און ווידער אמאל ערקלערען אונזער אייביגקייט און די מיסטעריעזע שליחות, פון וועלכער ער, און זיינע חברים האבען נישט געקענט אנטלויפען. עס מעג אויסזעהען געוואגט אזוי צו זאגען, אבער ס׳איז דאך א פאקט, גלויב איך, אז דאס אסימילאטארישע יודענטום איז ס׳רוב געווען דאס דענקענדע יודענטום.

האט דער מאדערנער יודישער נאציאנאליזם פון די לעצטע פופציג יאהר ארויסגעגעבען אייך וויכטיגען יודישען דענקער, פארשער פון יהדות, (די ערשטע נאציאנאליסטען זענען דאך אויך געקומען פון די אסימילאטארען), אויסער אחד העם (נאר א גייסטיגער ציוניסט) האט דער ציוניזם אפילו קיין איין בעדייטענדען פובליציסט נישט ארויסגעגעבען. פאר וואס: ווייל דער נאציאנאליזם קלערט נישט אזוי וועגען יודענטום ווי ער וויל איבערבויען מאטעריעל דאס יודישע פאלק, נישט פארשען יודען, נאר לעבען ווי יודען, דער יודישער נאציאנאליזם איז, אדער וויל זיין פערבונדען, מיט פראקטישער ארבייט; די יודישע אסימילאציע — גריבעלט זיך שטענדיג, פילאזאפירט שטענדיג וועגען יודענטום. און ס׳קאן זיין אז אויך ביאלאגיש לויפט נאך דער יודישער טיפ, ווען מען ענטלויפט צו גייציג פון איהם.

איך האב שוין פריהער בעמערקט אז צווישען דער יודישער אסימילאציע טרעפט מען מעהר עכטע יודישע טיפען, „יודישע נעזער", ווי צווישען יודישע נאציאנאליסטען, ווי צווישען סתם־יודען — אוודאי און אוודאי.

די מורא פאר אטאוויזם, מאכט אויך אפשר אטאוויזם אפטער און אינטענסיווער.

טראגישע לאגע פון יודישע מיטעל־קלאסן

אין אייראפעאישע לענדער

פון יעקב לעשצינסקי

ווי שטארק דער גרויס קאפיטאל זאל נישט רואינירען א מיטעל־קלאס, וועט דער דאזיגער מיטעל־קלאס נישט זיין פרינציפיעל געגען קאפיטאליזם, דאס הייסט, געגען פריוואט־אייגענטום, געגען דעם עקאנאמישען סיסטעם, וואס איז געבויט אויפ׳ן אינטערעס פון אייגענטום, אויף זיין יאגען זיך נאך וואס מעהר פראפיטען און אזוי ווייטער, דעריבער איז די פראגע וועגען די מיטעל־קלאסען א שווערע און א פערפלאנטערטע.

אבער דאס מאל אינטערעסירט אונז נישט די דאזיגע פראגע, נאר די בעזונדערע לאגע פון די יודישע מיטעל־קלאסען. א דאנק זייער נאציאנאלער לאגע, בעקומען ביי זיי אלע געזעלשאפטליכע און פאליטישע ערשיינונגען פון דער ארומיגער וועלט גאר אנ׳אנדער פנים, גאר אנ׳אנדער כאראקטער. די יודישע ווירקליכקייט איז אזוי צודרעהט, אז אלץ שפיגעלט זיך אפ אין איהר, ווי אין א קרומען שפיגעל. און אויך די פראגע וועגען דער פאשיסטישער בעוועגונג צווישען די מיטעל־קלאסען, וואס מאכט אזעלכע שנעלע און גרויסע ערפאלגען ביי אלע פעלקער, און ווען די מעגליכקייטען פון א געמיינשאפטליכען קאמף פראנט צווישע סאציאליסטען און די מיטעל־קלאסען, דאס אלץ בעקומט גאר אנ׳אנדער פנים אין דער יודישער ווירקליכקייט. און דאס צווינגט אונז באמאמאל זיך צו פערטראכטען וועגען די גרויסע וואונדען פון דעם יודישען עקאנאמישען לעבען.

מען זאגט, אז יודען זענען מעהר פון אלע אנדערע פעלקער א פאלק פון מיטעל־קלאסען. דאס איז געוויס אמת, ביי יודען איז טאקע פערהאן גאר א גרויסער פראצענט זעלבסטשטענדיגע באלעבאטים־לעך. דאס זענען אבער מעהרסטענטיילס קליינע מענשעלעך מיט גאר קליינינקע קאפיטאלען אדער קאפיטאלען, וואס בעשטעהען פון גמילות־חסדים, זיי זענען געוויס נישט אבהענגיג פון קיין שום בעל־הביה, אין דעם זין זענען זיי טאקע „זעלבסטשטענדיג". אבער זייער פערמעגען איז אן איז נישטיג, זייער קאפיטאל־באדען איז אזא שוואכער און אזא וואקלדיגער, אז מען קען א סך פון זיי גיכער צורעכענען צו די דעקלאסירטע פעראריימטע מענשען, וואס געהערען שוין נישט צו קיין שום קלאס, אידער צו דער אמת׳ער בורזשואזיע, וואס איז צוגעבונדען צו איהר באדען, וואס איז אריינגעוואקסען אין איהר אייגענטום און איז מיט דעם צוזאמענגעוואקסען.

אין מערב־אייראפע — אין ענגלאנד, פראנקרייך, האלאנד און ביז נישט לאנג אויך אין דייטשלאנד און עסטרייך, איז אויך ביי יודען בעשאפען געווארען אזא שטאטישע מיטעל־בורזשואזיע, וואס איהר אייגענטום איז געווארען א גאר וויכטיגער טייל פון איהר, פאר וועלכע זי איז גרייט צו געהן אין פייער און אין וואסער. אבער אפילו אין די דאזיגע מאדערנע לענדער, מיט א הויך ענטוויקעלטער אינדוסטריע, האט ביי יודען געפעהלט דער פויערישער מיטעל־שטאנד, וועלכער איז דער וויכטיגסטער און געזונטסטער פליגעל פון פאשיזם, פון יענער מיטעל־קלאס בעוועגונג, וועלכע האט אמשטארקסטען פיינט דעם סאציאליזם צוליב זיין פיינטשאפט צו אייגענטום, צו אינדיווידועלער ווירטשאפט, צו אייגענער איינצעלנער באלעבאטישקייט.

ווען מען פאהרט ארום אין די לענדער, וואו די פויערים האבען נאך דער מלחמה בעקומען ערד און אויך א פאליטישע ווירקונג און איינפלוס, זעהט מען ערשט, ווי פאלש עס איז געווען די אמאליגע פערהערליכונג, אידעאליזאציע פון פויערים, פון די דאזיגע ארבייטענדע מאסען, וועלכע טראגען כלומרשט אין זיך די געפיהלען פון געמיינשאפטליכקייט און זענען כלומרשט די באטירליכע שותפים צום ארביטער־קלאס ביים קאמף פאר׳ן סאציאליזם.

נישט אומזיסט זארגט אזוי היטלער פאר די דייטשע פויערים און האט זיי געגעבען אין איין יאהר העכער א ביליאן מארק. נאך א דאנק די פעסטע פרייזען און א דאנק דער טיילווייזער אפשטעלונג פון אויסלענדישער קאנקורענץ, און א צווייטען ביליאן, האט ער געגעבען די פויערים דורך פערקלענערען די פראצענטען אויף זייערע חובות און דורך אפלייגען און אפרוקען די צאהלונגען אויף די חובות, געוויס האבען די דייטשע גרויסע לאנד־אייגענטימער בעקומען דעם פעטסטען חלק פון די דאזיגע צוויי ביליאנען, וואס היטלער האט גענומען ביי דער שטאטישער בעפעלקערונג און אפגעגעבען דער פארמערשער. אבער אויך די מיטעלע פויערים און אפילו די קליינע פויערים האבען נישט ווייניג גענאסען פון דער דאזיגער מתנה. די פויערים זענען געוויס דער פעסטעסטער, דער באדענדיגסטער, דער צוגעבונדענסטער צום אייגענטום, צום מיטעלען און קליינעם אייגענטום, און זענען דעריבער די גרעסטע און די שטארקסטע שטיצע פאר׳ן פאשיזם.

דער פאשיזם וויל דאך ראטעווען די מיטעל־קלאסען אי פון דעם געוואלטיגען אפעטיט פון גרויס קאפיטאל, וועלכער וויל אלץ איבערנעמען פאר די איינצעלנע גרויסע לויתנס, ריזען פון דער אינדוסטריע און האנדעל, אי פון דעם גרויסען אפעטיט פונ׳ם סאציאליזם, וואס וויל אלץ פאר דער מלוכה, פאר דער געזעלשאפט, פאר׳ן כלל. און ווי קליין עס איז נישט דער פויערים־קלאס אין די מערב־אייראפעאישע לענדער, מאכט ער דאך אויס אין דייטשלאנד מעהר פון א פערטעל פון דער בעפעלקערונג. אין פראנקרייך — א גאנצע העלפט, און נאר אין ענגלאנד, אין דעם איינציגען לאנד אין דער גאנצער וועלט, מאכט ער אויס עפעס ווייניגער פון צעהן פראצענט. און עס איז כאראקטעריסטיש, וואס איינע פון די גרונט־פאדערונגען פון די ענגלישע פאשיסטען בעשטעהט טאקע אין דעם, אז מען זאל אגראריזירען ענגלאנד, מאכען זי א לאנד פון פארמערי, צוגרייטען פערלאזטע שטרעקעס ערד פאר נייע פויערים.

אבער ווען מיר געהען איבער צו מזרח־אייראפא, צו פוילען, רומעניע לעטלאנד, ליטע און טשעכאסלאוואקיע, צו די לענדער, וואו די יודען וואוינען אין געדיכטע מאסען, בעקומט זיך אזא בילד: ביי דער ארומיגער בעפעלקערונג בעשטעהט די מיטעלע און קליינע בורזשואזיע אויף 75 אדער 80 פראצענט פון זעלבסטשטענדיגע פויערים. ביי יודען — אויף 85 אדער 90 פראצענט פון קליינע און מיטעלע קרעמער, פון קליינע און מיטעלע בעל־מלאכות. אין מערב־אייראפע געהט אן דער נאציאנאלער קאמף צווישען צוויי טיילען פון דער שטאטישער בורזשואזיע, דעם יודישען און נישט־יודישען, פאר די פלעצער, וועלכע זענען פערהאן. דער פאשיסטישער נישט־יודישער מיטעל־קלאס וויל פטור ווערען פון זיין יודישען קאנקורענט און שפארט זיך אן אין דעם דאזיגען קאמף אויפ׳ן פויערישען מיטעל־קלאס מיט וועלכען ער האט געמיינשאפטליכע אינטערעסען אין קאמף געגען דעם גרויס־קאפיטאל און די גרויסע לאנד־אייגענטימער. אין מזרח־אייראפע געהט דער נאציאנאלער קאמף דער עיקר צווישען די נישט־יודישע דארפישע קאנדידאטען אויף די שטאטישע פרנסות, און די יודען, וועלכע האלטען אין זייערע הענט די דאזיגע בעשעפטיגונגען. דער קאמף איז דא א לאנגזאמער, א פאמעליכטיגער, אבער אויסגעהאלטענער, א סיסטעמאטישער און טראגט נישט אזא „רעוואלוציאנערען" כאראקטער, ווי אין דייטשלאנד.

פון דער צווייטער זייט קען מען זאגען, אז דער קאמף טראגט אויך א „פערהיטונגס" כאראקטער, אזוי צו זאגען: צו א סך בעשעפטיגונגען, וועלכע זענען ערשט אויפגעקומען, לאזט מען גאר קיין יודען נישט צו, אום צו פערשפארען זיי שפעטער ארויסצושטויסען. אין די אלע אויסגערעכענטע מזרח־אייראפעאישע לענדער זענען נישטא נישט קיין יודישע בעאמטע, נישט קיין יודישע ריכטער, כמעט נישטא קיין יודישע פראפעסארען, נישטא קיין יודישע דאקטוירים אין מלוכה׳שע און שטאטישע שפיטאלען. די פאשיסטען פון די דאזיגע לענדער האבען, אלזא, א סך ווייניגער ארבייט. א פאשיסטישער אויפרייס אין איינעם פון די דאזיגע לענדער וועט אויך מוזען טראגען א ווייניגער גרויזאמען כאראקטער אין די העכערע קלאסען, און א סך א גרויזאמערען כאראקטער אין די נידעריגערע קלאסען.

אין דייטשלאנד איז דער גאנצער פאשיסטישער צארן געווענדעט אויף דער יודישער אינטעליגענץ און אויף די יודישע בענק, אלס די אויסגעשפראכענסטע טרעגער פון גרויס־קאפיטאל. אין די מזרח־אייראפעאישע לענדער אבער איז ער מעהר געווענדעט אויפ׳ן יודישען מיטעלען און קליינעם קרעמער, אויפ׳ן יודישען בעל־מלאכה.

דערמיט ערקלערט זיך, וואס אין דייטשלאנד טראגט דער קאמף דאן מעהר א פאליטישען כאראקטער, און די פיזישע אנפאלען זענען זעהר זעלטען, אין מזרח־אייראפע אבער זענען די פיזישע אנפאלען אפילו איצט אויך נישט זעלטען, און ביי א פאשיסטישען אויפרייס וועלען זיי געוויס טראגען אנ׳אפענעם פאגראם־כאראקטער. פערשטעהט זיך, אז ביי די פארמען פון נאציאנאלען קאמף שפילט נישט קיין קליינע ראלע דער אלגעמיינער צושטאנד פון בילדונג און גייסטיגער ענטוויקלונג אין לאנד.

פון דעם אלעמען איז לייכט צו מאכען דעם שלוס, אז כאטש יודען זענען לויט זייער עקאנאמיש־געזעלשאפטליכער נאטור אליין די בערופענסטע פאר פאשיזם, ווערט דער פאשיזם ביי יודען אנגעשטעלט, פאראליזירט דורך זייער נאציאנאלער לאגע, דורך דעם, וואס זיי ווערען גאר אליין דער ציל־ברעט פון פאשיסטישען קאמף, וואס זייערע אייגענע קלאסען־חברים פון דער נאציאנאלער מעהרהייט, פון דער הערשענדער, באציג פיהרען אן געגען זיי.

פילגש בגבעה

— 11. —

און זיי זענען אוועק קיין בית־אל,
געפרעגט ביי גאט אזוי צו זאגען:
ווער זאל פון אונז דער ערשטער גיין
צו שלאגען זיך מיט בני בנימין?
זאגט גאט: „יהודה גייט דער ערשטער“!
און ס'האט ישראל זיך געפעדערט,
ארוים אין פעלד אנטקעגען גבעה
און באלד אויף איהר א שלאכט געעפענט
בנימין אבער איז ארויס
צו איהם פון גבעה און געשלאגען
די בני ישראל יענעם טאג
בין צוויי און צוואנציג טויזענד מאן.
די בני ישראל שטארקען זיך
און גרייטען ווידער זיך אין שלאכט
זיי טוען תפילה ביז פארנאכט
און פרעגען, וויינענדיג, ביי גאט:
צי זאלען מיר נאך גיין אין קריג
היינט מיט בנימין, אונזער ברודער?
האט גאט געענטפערט: גייט אויף איהם!
און ס'האבען זיך די בני ישראל
דעם צווייטען טאג געלאזט אין שלאכט
און ס'זענען באלד די בני־בנימין
אנטקעגען זיי ארויס פון גבעה
און האבען ווידער אויסגעמארדעט
ביז אכצעהן טויזענד מאן פון זיי
בעוואפענטע מיט שווערדען אלע.

— 12. —

איז דאמאלס שוין דער גאנצער פאלק
אוועק קיין בית־אל, דארט געוויינט,
געפאסט פאר גאט א גאנצען טאג,
און אויפגעבראכט פאר איהם קרבנות
און ווידער אנגעפרעגט ביי גאט —
(אין יענער צייט איז דארט געווען
דער ארון פון גאטס בונד און פנחס
זון פון אליעזר, זון פון אהרן,
איז דארט פאר איהם געשטאנען דאמאלס)
אזוי צו זאגען: צי זאל איך ווידער
מלחמה האלטען מיט מיין ברודער
צי אפשר זאל איך אויפהערען?
האט גאט געענטפערט: גייט, ווייל מארגען
וועל איך איהם געבען אייך אין האנט!

— 13. —

און ס'האט ישראל לויערערס
אוועקגעשטעלט ארום ביי גבעה.
זיי האבען אויפ'ן דריטען טאג
זיך אויסגעשטעלט ווי אלעמאל,
און ס'האבען זיך די בני בנימין
ארויסגעלאזט, אנטקעגען פאלק,
אוועקגערוקט זיך ווייט פון שטאט
און אנגעהויבען מארדעווען,
ווי אלע מאל, פון צווישען פאלק,
אין פעלד, דארט אויף די שמאלע שטעגען
וואס איינע פיהרט קיין בית־אל, און
די אנדערע קיין גבעה גייט.
ביי דרייסיג טויזענד זייערע.
און ס'האבען שוין די בני בנימין
געזאגט צו זיך: זיי פאלען היינט
פאר אונז, ווי אין די ערשטע מאלען.
די בני ישראל אבער האבען
געזאגט: לאמיר נאכמעהר אנטלויפען,
און זיי ארויסרוקען פון שטאט
אויף אט די שטעגען ווייט און ווייטער.

— 14. —

און ס'האט די מחנה פון ישראל
זיך אפגערוקט ביז בעל־תמר
און ס'קריכט ארויס דער לויערער
פון זיין בעהעלטניש ביי גבעה
און שטעלט זיך אויס צעהן טויזענט מאן,
די בעסטע יונגען פון ישראל,
און ס'הויבט זיך אן א שווער'ע שלאכט.
און יענע ווייסען גארנישט, אז
דער אומגליק איז שוין נאהענט צו זיי.
האט גאט געפלאגט בנימינען
און ס'האט ישראל איהם געשלאגען
סינפאונצוואנציג טויזענט און
נאך הונדערט מאן בעוואפענטע
און ס'האבען שוין די בני בנימין
געזעהן, אז זיי ווערען געשלאגען,
די בני ישראל האבען אבער
געלאזט א פלאץ נאך פאר בנימין,
פערלאזט זיך אויפ'ן לויערער,
וואס איז געשטאנען דארט ביי גבעה.
און ס'האט דער לויערער געאיילט
אריין אין גבעה און צושפרייט זיך
און מיט'ן שווערד די שטאט צוהרגעט.

— 15. —

און ס'איז בעשטימט געווען א צייט
דער לויערער פון בני ישראל,
צום אנצינדען אין שטאט א פייער
און אויפברענגען א רויך געדיכט.
און ווען ישראל איז אין שלאכט
אנטלאפען פאר זיין נאכיא'ער,
און ס'האט בנימין אנגעהויבען
איהם שלאגען טויטע, דרייסיג מאן,
און האט געמיינט, ער מארדעט זיי
אין שלאכט, ווי אין די ערשטע מאלען —
האט אומגעריכט פון שטאט דער רויך
א זעץ געטון געדיכטע זיילען
בנימין קוקט אויף הינטער זיך,
קוין האט עס טראגען זיך די פלאמען
פון שטאט צום הימעל הויך און ברייט,
און דא קעהרט זיך ישראל אום.
האט זיך בנימין שטארק דערשראקען
ווייל ער האט שוין בעשיינפערליך
געזעהן, ווי ס'שפארט אויף איהם דער אומגליק.
און ער האט זיך פערקירעוועט
צום וועג פון מדבר פאר ישראל,
האט אבער איהם די שלאכט דעריאגט
און פון די שטעט איז מען ארויס
און איהם פערטיליגט אויפ'ן שטעל,
בנימינען ארומגעריגעלט
געיאגט, געפלאגט, קיין רוה געלאזט.
פון זון־אויפגאנג ביז קעגען גבעה
און ס'זענען אכצעהן טויזענט מאן
געפאלען דאמאלס פון בנימין

ביבלישע פאעמע

אלץ העלדען, שווערד־בעוואפענטע
זיי האבען זיך פערקירעוועט,
אנטלאפען ביז'ן מדבר־דן.
אנטקעגען פעלזענשטיינען פון רימון,
מ'האט זיי אבער אויפגעקליבען
פינפטויזענט מאן דארט, אויף די שטעגען,
געיאגט זיי אויך אנטקעגען גדעום,
געשלאגען דארט צוויי טויזענט מאן, —
געפאלען זענען פון בנימין
ביי פינפאונצוואנציג טויזענט מאן
אלץ העלדען שווערד־בעוואפענטע,
געפאלען אלע אין איין טאג
און ס'האט די מאנשאפט פון ישראל
זיך נאך געלאזט אויף בני בנימין,
זיי אויסגעהרגעט מיט'ן שווערד,
די אלע מענשען אין די שטעט,
אויך פיה און אלץ, וואס דארט פערהאן
און אויך די שטעט פערברענט אין פייער.

— 16. —

און ס'האבען די ישראל־לייט
אין מצפה דאמאלס זיך געשוואוירען:
פערשאלטען זאל זיין דער, וואס וועט
זיין טאכטער געבען פאר א ווייב
צו עמיצען פון בני בנימין.
און נאכדעם איז דאס פאלק געקומען
קיין בית־אל און געזעסען דארט
פאר גאט א גאנצען טאג ביז אווענט
און אויפ'ן קול געיאמערט אלע:
למאי איז דאס געשעהען, אוי גאט,
אז ס'זאל אצינד א גאנצער שבט
שוין מוזען פעלען אין ישראל?
דעם צווייטען טאג האט זיך דאס פאלק
געפעדערט און דארט אויפגעבויט
זיך א מזבח און געבראכט
אויף איהם פערשידענע קרבנות.

— 17. —

און איינער האט דעם אנדערען
געפרעגט: ס'איז אפשר עמיצער
פון אלע שבטים אין ישראל
קיין מצפה דאמאלס נישט געקומען?
ווייל ס'איז געווען א גרויסע שבועה,
אז איטליכער, וואס איז קיין מצפה
נישט אויפגעגאנגען, דער מוז שטארבען.
האט זיך דער פאלק געציילט, און אט
נישטא קיין מאן פון יבש גלעד!
און ס'האט דער פאלק געשיקט אהינצו
צוועלף טויזענט יונגע העלדישע
מיט א בעפעהל, צו שלאגען טויט
אין יבש גלעד אלע מענער
אויך פרויען און אפילו קליינווארג,
בלויז מיידלעך יונגע לאזען לעבען.
און זיי האבען אזוי געטון,
גאנץ יבש גלעד אויסגעהרגעט
נאר בלויז פירהונדערט מיידלעך יונגע,
וואס האבען נאך קיין מאן געקענט,
האט מען געלאזט לעבעדיג,
געבראכט אין לאגער זיי, קיין שילה.
און ס'האט די עדה פון ישראל
געשיקט צום פעלזענשטיין פון רימון
צו זאגען „שלום“! צו בנימין.
אין יענער צייט האט זיך בנימין
צוריקגעקעהרט אין שטאט אריין,
און ס'האט ישראל איהם געגעבען,
פאר ווייבער אט די יונגע מיידלעך,
וואס זענען לעבעדיג געבליבען
פון יענער שלאכט אין יבש גלעד —
ס'איז אבער נישט געווען גענוג.

— 18. —

און ס'האבען זיך געפרעגט די זקנים:
וואס טוט מען מיט די איבעריגע,
וואו נעמט מען ווייבער פאר בנימין,
עס זאל נישט אויסגעטיליגט ווערען
א גאנצער שבט פון ישראל?
מיר קענען דאך נישט געבען זיי
די טעכטער אונזערע פאר ווייבער,
ווייל ס'האבען דאך די בני ישראל
געשוואוירען דאמאלס אט אזוי:
„פערשאלטען זאל זיין דער, וואס גיט
א ווייב צו עמיץ אין בנימין!“
האט מען געזאגט: אט ס'גייט א יום־טוב
פאר גאט אין שילה יאהר ביי יאהר.
און מ'האט פערזאגט די בני בנימין:
גייט, לויערט אין די ווייגערטנער;
און ווי איהר וועט דערזעהען, אז ס'גייען
ארויס פון שילה יונגע מיידלעך
צו טאנצען אויפ'ן פרייען פעלד,
זאלט איהר ארויסגיין פון בעהעלטניש
און איטליכער זאל כאפען זיך
א ווייב פון צווישען שילהס טעכטער
און גיין מיט איהר אין לאנד בנימין.
און אז די פאטערס צי די ברידער
וועלען אייך פאר אונז פערקלאגען
וועלען מיר זיי דאמאלס בעטען:
„זייט מוחל זיי פון אונזערטוועגען,
ווייל ס'האט פאר זיי שוין נישט געקלעקט
קיין ווייבער פון דער יבש שלאכט
און איהר האט דאך זיי נישט געגעבען
די טעכטער אייערע און שוועסטערס,
(זיי האבען דאך אליין געכאפט)
וועט דאך אויף אייך קיין שולד נישט פאלען!“
און ס'איז געשעהען ווי אפגערעדט:
די בני בנימין האבען זיך
געכאפט די טענצערקעס פאר ווייבער.
אוועקגעפיהרט זיי אין די היימען
און אויפגעבויט צוריק די שטעט
און ווידער זיך בעזעצט אין זיי.
און ס'זענען זיך די בני ישראל
צוגאנגען איטליכער אהיים,
צו זיין משפחה, צו זיין שבט,
בעארבייט איטליכער זיין נחלה.

— 19. —

און ס'איז קיין מלך נישט געווען
אין יענע צייטען ביי ישראל —
ס'טוט איטליכער אלץ, וואס ער וויל.

יודיש: פון פסח קאפלאן

ווייבער, געהט נישט מיט די מענער!...

וואהל־מאנאלאג פון א לאדזער יודענע

פון י. אבערזשאנעק

ווער יאך בין? ווי יאך הייס? זלאטע קוויטש, הייס יאך! א פאסטעמפאווע יודענע בין יאך. א יודענע מיט'ן קנאק, וואס לאז מיר נישט בלאזען אין דער פאה אריין, יאך בין סאמאדזשעלנע, יאך געה, וואו יאך וויל, יאך טו וואס יאך וויל, יאך ליטשע מיך נישט מיט דער/אפיניע, יאך לאך פון/די מענער און באסטא!..

גאנצע קנאקערס זענען זיי, די מענער. באשר זיי געהען אין הויזען? און אז מ'געהט שוין אין הויזען איז וואס? דערפאר דארפען מיר, ווייבער, זיך לאזען פון זיי פיהרען פאר די נעז?

אומעטום זענען זיי ס'אויבערשטע פון שטייסעל, אומעטום זענען זיי מיחוסים, וועמען רופט מען אויף צום ספר? — זיי, די מענער! ווער בעקומט מפטיר און שישי? — די, די מענער! ווער דאווענט פאר'ן עמוד? — זיי, די מענער! ווער בלאזט שופר? — זיי, די מענער! ווער לייענט די מגילה? — זיי, די מענער! ווער מאכט קידוש און הבדלה? — זיי, די מענער! ווער זיצט אין דער סוכה און ווער ריכט אפ דעם סדר? — זיי, די מענער! ווער פאהרט צום רבי'ן? — זיי, די מענער! ווער זיצט אין דער גמינע? — זיי, די מענער!

אלץ זיי, די מענער: חזנים, שמשים, בדחנים, דיינים — אפילו מוהלים — אלץ זיי, די מענער!

איך פרעג אייך, פארוואס זאלען מיר, ווייבער, נישט בעקומען קיין מפטיר און שישי? פארוואס זאלען מיר נישט בלאזען קיין שופר? פאר־וואס זאלען מיר נישט מאכען קידוש און הבדלה, פאר וואס זאלען מיר נישט זיין קיין גבאי'טעס, שמשים, בדחנ'טעס, דיינ'טעס און קיין מוהל'טעס! אלץ דערפאר, ווייל מיר געהען אין קליידלעך, און זיי — אין הויזען? דערפאר דארפען מיר זיך לאזען עקספלאאטירען פון דעם פאסקידנעם מענער־געשלעכט?

ביין, און טויזענד מאל ביין! אין א צייט, ווען אלץ געהט „דאגורי באגאמי“. ווען א ליאדע פענטאק קען זיין רייכסקאנצלער פון דייטשלאנד — אין אזא צייט, מוזען מיר, ווייבער, ווייזען דער וועלט, אז א חוץ: קאכען, באקען, צערעווען שקארפעטקעס, א חוץ טראגען, האבען, זייגען און וואשען ווינדלען, קענען מיר נאך עפעס — זיצען אין דער ראדע מיעיסקע און האקען א טשייניק גלייך מיט זיי, מיט די מענער!..

אלזא, חבר'טעס פרויען, ווייבער און יודענעס פון ווייבליכען געשלעכט, איצט איז געקומען די צייט, אז מיר זאלען א סוף מאכען צו לער מענערי־שער הערשאפט, מיר מוזען צונעמען די ממשלה ביי די מענער, גענוג האבען מיר זיך־ביז איצט געלאזט פערפיהרען פון זייער'ע זיסע ריידלעך, פון זייער'ע צוקערדיגע הבטחות. מיר קענען זיי גוט, די בלאפער'ס. זיי לייגען זיך ווי די לעמעלעך און שטעהען אויף ווי די לייבעלעך, דארפען זיי אונזער לאסקע, זענען זיי ווייך ווי קאקוס־פוטער, און א שעה דערנאך ווערען זיי טישלער'ס און מאכען פוס...

חבר'טעס פרויען, ווייבער און יודענעס פון אלע שיכטען און קלאסען, ס'איז שוין די העכסטע צייט, איהר זאלט פערשטעהען, אז מיר, ווייבער, האבען אונזערע אייגענע ווייבערישע אינטערעסען, וואס מוזען פון אונז אליין פערטיידיגט ווער'ען. מיר מוזען אליין אויסקעמפען אונזער רעכט, און קאמפס־מיטלען האבען מיר בעסער'ע פון די מענער. די מענער מיט פויסטען, און מיר מיט אונזער'ע ביין מאס רייד און טאמער וועלען מיר אין שטאט־ראט לאזען אונזער'ע פיסקלעך נוזרוכה וועלען זיי, די מענער, אנטלויפען וואו דער שווארצער פעפער וואקסט, און אז זיי וועלען אנטלויפען, וועלען מיר, ווייבער מאכען וואס מיר ווילען... און טאמער וועלען זיי זיין עקשנים און וועלען נישט אנטלויפען, וועלען מיר זיך נעמען צו אונזער אלטען, אויסגעפרובטען געווער: צו טרעה־ען, צו ספאזמען... וועט דאס אלץ נישט העלפען, וועלען מיר זיך נעמען צו אונזער'ע בעסטע מעטאדען: מיר וועלען מאכען חנ'דלעך, ווארפען אייגלעך, שיסען מיט סאמפלימענטלעך, און אונזער נצחון איז א געזיכערטער...

ארויסגעהענדיג פון דעם שטאנדפונקט, רוף איך אייך, חברטעס ווייבער פון אלע קלאסען און שיכטען, זיך אפצוזאגען פון די מענער און געהען צו די וואהלען צום שטאט־ראט זעלבסטשטענדיג, מיט א ריין־ווייבערישער ליסטע מיט ריין־ווייבערישע קאנדידאטקעס, מיט א ריין־ווייבערישען פראגראם, מיט א ריין־ווייבערישע פלאט־פארם, און דער עיקר, אז אויפ'ן ערשטען פלאץ פון דער ריין־ווייבערישער ליסטע זאל פיגורירען מיין נאמען — זלאטע קוויטש.

אז איך, זלאטע קוויטש, וועל געוועהלט ווערען אלס ראטוויב פון לאדזער שטאט־ראט, וועט אין לאדז איינגעפיהרט ווער'ען אנ'אנדער פאזשאנדעק. אין שטאט־ראט וועל איך ארגאניזירען א ווייבערישע קאלא, און מיר וועלען קעמפען ביז אנ'ענטגילטיגען נצחון פאר דער ווייבערישער מעגשהייט.

די ווייבערישע קאלא אין שטאט־ראט, וועט א סוף מאכען צו דער מענערישער הערשאפט, און וועט איינפיהרען ביי'ע ווייבערישע רעפארמען. די ווייבערישע רעפארמען וועלען מיר איינפיהרען אויף אלע געביטען.

פשעדעווסיסטקיעם, וועלען מיר זיין א נעם־טוו צום שפיטאל־וועזען: מיר וועלען סקאסירען אלע שפיטאלען און קליניקען, בלייבען וועלען נאר... די קימפעטארין־קליניקען.

מיר וועלען פערשטארקען די סאניטארע אויפזיכט. אונזערע סאניטארקעס וועלען אדורכפיהרען סאניטארע רעוויזיעס ...ביי די שכנטעס אין די טעפלעך. מיר וועלען קאנטראלירען אלע פערבארגענע ווינקעלעך. וואו מיר, ווייבער, האבען ביז איצט נישט געהאט קיין דאסטעמפ.

אויפ'ן קולטורעלען געביט וועלען מיר בעזייטיגען אלע שולעס. מיר האבען שוין גענוג אדוואקאטען און דאקטוירים. איבערלאזען וועלען מיר נאר... די טאנץ־שולען, וואו אונזער'ע טעכטער קענען אמאל כאפען פרייער'ס ד'מילאשטשי...

כדי איינצופיהרען שפארזאמקייט, וועט אונזער ווייבערישע קאלא בעזייטיגען אלע טעאטער'ען, שפילען וועט מען נאר: ברידזש, פאקער און מאדזשאנג, מ'וועט אויך מעגען שפילען: אין ליבע, פלירט, אויף די בערזע און אנדער'ע שפילערייען.

אין די קינאס וועט איביג דיזשורירען א בעאמטער פון ציוויל־שטאנד־אמט און א מיטגליד פון ראבינאט. טאמער וועלען זיי בעמערקען עפעס „אור־סערע פראגראם“, זאל מען באלד קענען געבען חופה־וקדושין.

אויפ'ן געזעלשאפטליכען געביט, וועט די ווייבערישע קאלא בעקעמפען אלע פילאנטראפישע אינסטיטוציעס. די איינציגע אינסטיטוציעס וואס וועלען ווייטער עקזיסטירען ,וועלען זיין: הכנסת חתנים, „הכנסות כלה“ און די קארטען־קלובען.

וואס שייך דער ענטוויקלונג בין דער בעפעלקערונג, וועלען מיר אויסארבייטען א צוואנג־געזעץ וועגען חהובה־האבען, און יעדנאטשעשניע וועלען מיר פעסטשטעלען מאקסימאלע פרייזען פאר בחורים אלמנ'ס און גרושים, דער „צענניק וועט פעסטגעשטעלט ווערען דורך א ספעציעלען בדנים־קאמיסאר, און די בחורים, וואס וועלען שפעקולירען, אדער פרובען בעמען ליכווע־פרייזען, וועלען צו־געצויגען ווערען צו גערייכטליכער פעראנטווארטליכקייט, די דאזיגע שפעקולאנטען וועלען אונטער א שטרענגער וואך גליין געפיהרט ווער'ען... אונטער די חופה־דרענגלעך. דער־מיט וועט אייז מאל פאר אלע מאל א סוף געמאכט ווער'ען צו דער ווסטרענטנער נדנים־שפעקולאציע אויף דער יודישער גאס.

די ווייבערישע קאלא וועט זיך בעמיהען צו פערשענערען די שטאט. ביי יעדען הויז, וועט זיך מוזען געפינען א שפיגעל, וואו מ'זאל זיך קענען צו־רעכט מאכען די פריזור. אויף די ראגעס וועלען אוועקגעשטעלט ווערען ספעציעלע אויטאמאטען, וואו דאס ווייבליכע געשלעכט, וועט פאר א פאר גראשען בעקומען: פודער, שמינקע ליפענפאמאדע און אנדערע ארטיקלען פון ערשטען געברויך.

הקיצור, אויב מיר, ווייבער, וועלען בעקומען די וואלאדזע אין שטאט־ראט, וועלען מיר איינפיהרען ביי'ע פאזשאנדקעס אין א גאנצע רייה ה־יבערישע רעפארמען, מיר, ווייבער, וועלען א חוץ: טראגען, האבען, זייגען און וואשען ווינדלען — האבען א דעה אין דער שטאט.

אלזא, הערט, וואס זלאטע קוויטש זאגט אייך: רייסט אייך אפ פון די מענער, געהט זעלבסטשטענדיג צו די וואהלען מיט א ריין ווייבערישע ליסטע, מיט ריין־ווייבערישע קאנדידאטקעס, מיט א'ריין־ווייבערישען פראגראם, מיט א ריין ווייבערישען פלאטפארם — ווייבער, געהט נישט מיט די מענער!..

דער „חידושי הרי״ם“

און דער נאוועמבער־אויפשטאנד אין 1830

פון מנשה אונגער

דאס חסידות אין פוילן האט דאן געהאלטען אין מיטען בליהען. אבער מיטאמאל זענען פארגעקומען גרויסע געשעהענישען אין לאנד, וואס האבען געצוואונגען די פיהרער פון די חסידים צו נעהמען שטעלונג... די דאזיגע געשעהענישען האבען געדארפט ענטשיידען דעם גורל פון פוילישען פאלק און אויך פון די 372 טויזענד יודען, וועלכע האבען דעמאלט געוואוינט אין רוסיש־פוילען.

דאס איז געווען אין דער נאכט פון׳ם 29־טען נאוועמבער 1830, ווען די פייער־פלאמען אויפ׳ן סאלייען און באוואליפיע האבען באלויכטען ווארשא און די גאסען זענען פול געווען מיט מארשירענדע זעלנער און שילער פון דער אפיציר־שולע, אויך די יודען זענען צוגעשטאנען צום נאוועמבער־אויפשטאנד.

די יודען האבען אין די ערשטע טעג פון אויפשטאנד קיין איינהייטליכע שטעלונג נישט געהאט. די דערפאהרונגען פון דער פערגאנגענהייט זענען געווען גאנץ ביטערע.

אין זעלבסטשטענדיגען ווארשאווער הערצאגטום האבען די יודען קיין סך נחת נישט געהאט. די העלדען־טאטען פון בערעק־יאסעלעוויטש און פון זיינע חברים בעת דעם קאשציושקא אויפשטאנד, האבען ווייניג־וואס געווירקט, אז די בעציהונגען צו יודען זאלען זיך פערבעסערען.

אבער טראץ דעם אלעמען, און אפילו געגען די פאראויסזאגונגען פון א טייל פאליאקען, אז די יודען וועלען שטערען דעם אויפשטאנד (ווי למשל, מאכנאצקי, וועלכער שרייבט, אז די „רעזידענץ פערמאגט זעהר פערשידענארטיגע עלעמענטען, איינוואוינער זענען פערהאן 120 טויזענד, פון זיי 80 טויזענד יודען, אלזא, כמעט צוויי־דריטעל פון דער אלגעמיינער בעפעלקערונג איז ביי די איצטיגע בעדינגונגען נישט בלויז נישט וויכטיג, נאר אפילו אין פיל הינזיכטען שעדליך“) — טראץ אט די אלע שלעכטע מיינונגען פון א טייל פאליאקען, האבען די יודען באלד זיך געווארפען מיט דעם גרעסטען ענטוזיאזם אינ׳ם אויפשטאנד אריין.

קודם־כל, זענען צום אויפשטאנד אין ווארשא צוגעשטאנען די יודישע אקאדעמיקער, צווישען וועלכע עס האבען זיך אויך געפונען די שילער פון דער ראבינער־שולע.

א סך אנדערע יודען זענען אויך אריינגעטראטען אין דער אקאדעמישער גווארדיע.

דאן האט דער שריפטשטעלער סיני הערניש, צוזאמען מיט יוזעף יאסעלעוויטש, א זוהן פון בערק׳ן, בענומען ארגאניזירען א יודישען אויפשטאנד־פולק, לויט׳ן מוסטער און ארגאניזאציע פון בערעק יאסעלעוויטש׳עס פולק. די דאזיגע יודען האבען זיך געווענדעט מיט א ביטע צום דיקטאטאר כלאפיצקי, די דאזיגע ביטע, וועלכע איז אונטערגעשריבען פון הערניש׳ן אליין, איז געשריבען אין א גאר שטארקען פאטריאטישען טאן. הערניש פערזיכערט, אז ער וועט אנהויבען ווערבירען פאר׳ן פאלק מיטגלידער פון די „שענסטע פאמיליעס“, בדי זיי זאלען קאנען דינען אלס ביישפיל פאר די נידעריגע פאלקס־שיכטען.

אויף דער דאזיגער ביטע האט כלאפיצקי געענטפערט, אז ווען די יודען וועלען העלפען די פאליאקען צו זייער בעפרייאונג, וועלען זיי דערנאך מעגען פערלאנגען גלייכע רעכט מיט אלע אנדערע בירגער פון לאנד — און דאס איז אונדערלאזבאר. חוץ דעם פאסט זיך גארנישט פאר דער וועלט, אז יודיש בלוט זאל זיך אויסמישען אויפ׳ן שלאכט־פעלד מיט׳ן פויליש־שליאכעצקען בלוט...

א טייל פון די פוילישע רעוואלוציאנערען האבען אפילו יא געוואלט, אז יודען זאלען נעהמען אן אקטיווען אנטייל אין דער רעוואלוציע, האט דער קריגס־מיניסטער מאראווסקי ערקלערט, אז מען טאר נישט צונעהמען יודען צום פוילישען מיליטער־דינסט. „פאליאקען אליין — האט ער געזאגט — וועלען [illegible]פיהרען מיט זייער פרייהייטס־קאמף, און [illegible] וועט דערנאך זיין אנגענעהמער צו וויסען, אז פוילען האט אין קאמף פאר איהר בעפרייאונג זיך נישט בענוצט מיט קיין שום פרעמדער הילף. דאגעגען וואלט עס געווען נישט אנגענעהם, ווען מען וואלט געמוזט זאגען, אז אהן דער הילף פון יודען האט פוילען גארנישט געקאנט טאן“.

אבער ווען מען האט זיך דערוואוסט אין ווארשא, אז דער צאר האט ארויסגעשיקט א גרויסע ארמעע אונטער דער אנפיהרונג פון גענעראל פאסקעוויטש, האט מען די יודישע הילף מעהר אזוי לייכט נישט אפגעווארפען.

עס איז דאמאלסט טאקע געשאפען געווארען א בעזונדער יודישע מיליטערישע אפטיילונג, וואס איז בעשטאנען פון איין שקאדראן קאוואלעריע און א פאלק ליניע מיליטער, וועלכע האבען געדארפט אויסגעהאלטען ווערען פון יודען.

די דאזיגע מיליטערישע אפטיילונגען זענען צוזאמענגעשטעלט געווארען פון פוילישע און אויסלענדישע מיליטעריש־געשולטע יודען.

דאן האבען די גאר פערמעגליכע יודען אנגעהויבען צו עפענען זייערע פייער־קאסעס און געגעבען געלד אויף בעשפייזונג.

אויך די ווארשאווער יודישע קהלה־פערוואלטונג איז אריינגעצויגען געווארען אין די געשעהענישען.

דער הויפט־שטאב האט געוואלט פעסטשטעלען, צי דער „דאזאר בוזשניטשי“ (די קהלה) האט בעפולמעכטיגט בערקאוויטש׳ן און הערניש׳ן צו פערנעהמען זיך מיט ארגאניזירען יודישע מיליטערישע אפטיילונגען.

די יודישע דאזאר־שטוב האט זיך צוליב דעם ווירקליך געפונען אין א שווערער סיטואציע. זי האט מורא געהאט, טאמער וועלען זיך די יודען נישט אויסצייכענען אויפ׳ן שלאכטפעלד מיט העלדישקייטען, דאן וועט עס זיין א בזיון פאר דער יודישער בעפעלקערונג.

דערפאר האט די דאזאר־שטוב געענטפערט, האלב־דיפלאמאטיש, אז זי איז געגען „אפגעזונדערטקייט“ און האלט שוין בעסער, אז „די יודען זאלען צוזאמען קעמפען מיט די פאליאקען אונטער איין פאהן, וואס עס וועט מיטווירקען צו דעם פעראייניגונגס־געפיהל און וועט נישט אפזונדערן די איינוואוינער פון די בעזונדערע גלויבענס“.

גלייכצייטיג מיט דער ארגאניזירונג פון דער יודישער מיליטער־אפטיילונג דורך יוזעף בערקאוויטש, האט זיך אויך פערנומען מיט שאפען יודישע מיליטער־ארגאניזאציעס דער שעף פון דער נאציאנאלער גווארדיע, אנטאני אסטראווסקי, וועלכער איז געווען א גרויסער פראגרעסיסט און געגנער פון רעליגיעזע פאראורטיילען.

די ערשטע זאך וואס ער האט זיך איהם איינגעגעבען צו טאן, איז געווען — צו שאפען געלד ביי די יודישע קאפיטאליסטען פאר דער רעוואלוציע, און צווישען די דאמאלסדיגע יודישע גבירים איז געווען פערעכענט פאר דעם גרעסטען יודישען גביר דער באנקיר ר׳ משה חלפן, דער שווער פון׳ם „חידושי־הרי״ם“.

איז איינמאל, אין א זונטאג אינדערפריה, ווען דער „חידושי־הרי״ם“ איז גראד געווען ביי זיין שווער. וועלכער האט געוואוינט אין דער מער־גאס, קומט אריינצולויפען אין שטוב דער גוי׳אישער משרת, יאן, און זאגט, אז עפעס א גענעראל איז געקומען צו רייטען און פרעגט זיך אויף דעם גאספאדאזש“.

ר׳ משה חלפן האט זיך די ערשטע רגע זעהר דערשראקען און האט נישט געוואוסט וואס צו טון.. אבער באלד אידער ער האט בעוויזען אנצוטון די ביידענע קאפאטע מיט׳ן הויכען ספאדעק, איז שוין אריינגעקומען דעם גענעראל אסטראווסקי׳ס אדיוטאנט און איהם מודיע געווען, אז דער גענעראל אנטאני אסטראווסקי וויל בעזוכען דעם גאספאדאזש „מאשקע כאלפאן“ און פרעגט זיך, צי ער איז אין דער היים.

איז דער „חידושי הרי״ם“ אראפגעגאנגען פון די טרעפ און האט אריינגעבעטען דעם גענעראל אסטראווסקי אין שטוב אריין.

דער גענעראל איז געגאנגען מיט די שווערע שטיוועל אויף די הילצערנע טרעפ, וואס האבען געפיהרט אין דער נגידיש־חסידישער שטוב פון ר׳ משה חלפן.

ווען דער גענעראל האט שוין געהאט אויסגערויכערט א גאנצע ליולקע טיטון און אויסגעטרונקען א פאר בעכער מעד, האט ר׳ משה חלפן מיט א הכנעה׳דיגען טאן געפרעגט דעם גענעראל אסטראווסקי מיט וואס ער קאן איהם דינען.

דא האט זיך דער גענעראל אסטראווסקי גלייך געמאכט די וואנסעס, זיך ארומגעקוקט אין אלע זייטען, האט געווארפען א בליק אויפ׳ן שויבען־שענקעל און אויף דעם אייזערנעם קאסטען אויף רעדער. און האט אנגעהויבען רעדען:

„זיי וויסען, מאשקע, אז די רעוואלוציע, וואס מיר, פאליאקען, האבען אויפגעהויבען געגען די רוסען, האלט שוין ביים פוילען נצחון, איך האב תמיד געוואוסט אפצושאצען די גרויסע פערדינסטען וואס יודען האבען פאר דעם פוילישען פאלק, און ערשט היינט האב איך אויסגע׳פועל׳ט ביים מיניסטער־ראט אריינצונעהמען א געוויסע קאטעגאריע יודען אין דער נאציאנאלער גווארדיע, אבער מיר ליידען איצט פון א גרויסען געלד־מאנגעל, און מיר וויסען, אז דו, מאשקע, האסט ליגען א סך געלד, בין איך דעריבער געקומען פערלאנגען פון דיר, דו זאלסט אונז אויסבארגען הונדערט טויזענד טאלער.

ר׳ משה האט געגעבען א שטעל אויס א פאר אויגען, אזוי ווי ער פערשטעהט נישט, וואס דער גענעראל מיינט:

— וואס זאגט דער גענעראל? — האט ער איבערגעפרעגט, וואו ער וואלט נישט געגלויבט זיינע אויערען — הונדערט טויזענד טאלער? — — —

— יא, יא.. — הונדערט טויזענד טאלער! — האט דער גענעראל אסטראווסקי איבערגע׳חזר׳ט — דאס איז דאך ביי דיר נישט קיין סך, מאשקע!

— נאך אלץ נישט פערשטאנען? — האט דער גענעראל איבערגעפרעגט — טא זאל דער יונגער־מאנטשיק דיר איבערזעצען אויף יודיש, וואס איך האב געזאגט — האט דער גענעראל אנגעוויזען אויפ׳ן „חידושי־הרי״ם“ — ער איז דאך מסתמא דיינס א זוהן!

— ניין, דאס איז מיינס אן־איידעם — האט ר׳ משה חלפן שטאלץ געענטפערט.

— מיין שווער, גלויב איך, האט אלץ פערשטאנען, אבער איך מיין, אז אזא זאך קאן מען נישט אזוי שנעל בעשליסען, און דער שווער האלט, אז ער וועט זיך דאס איבערלעגען און זאגען אין א טאג צוויי ארום תשובה.

— אט דאס געפעלט מיר, דאס זענען שוין גאר אנדערע ווערטער — האט דער גענעראל אויסגערופען — נו, זאל זיין אין צוויי טעג ארום, אבער דו זאלסט קומען צו מיר אין גענעראל שטאב אריין מיט א קלארען ענטפער.

און בעת זיי פערלאזען די שטוב פון ר׳ משה חלפן, האט דער גענעראל זיך אויסגעדרעהט און געזאגט:

— זעהסט, דאס וויכטיגסטע האב איך דיר פערגעסען צו זאגען; אלס משכון אויף דער הלואה, וועט מען דיר אפשרייבען דעם בנין פון ווארשאווער מאגיסטראט, דאס גרויסע טעאטער און די מיליטערישע בנינים אויפ׳ן פשעיאזד... —

און דער גענעראל אסטראווסקי האט שנעל פערלאזט ר׳ משה חלפנ׳ס הויז.

פערשפעטיגט דעם פריהלינג

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער“ פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפערבאנד

פון פרץ הירשביין

די ערשטע טיר, וואס בערע האט געעפענט, ווען ער האט זיך צוריקגעקעהרט פון זיין נסיעה איבער פאראלער שטעטלען, איז געווען זיין אייגענע טיר. זיין טאטע, לייזער, איז געווען אין פעלד; די מאמע האט איהם בעגעגענט, געפאלען אויפ׳ן האלז, געקושט און געוויינט פאר שמחה.

— איך האב שוין נאך דיר אויסגעבענקט די אויגען, מיין זוהן... ווערסט אודאי נישט דערקענען דעם דארף, מיין זוהן...

— ביי די ברעזערס איז א פולע שטוב מיט מענשען, — האט די מוטער אנגעהויבען, — א משפחה זאלבע זיבעט האט זיך צו זיי אריינגעלייגט; גרויסע בורזשוקעס; כאטש איין בחור איז גארנישט אין די געראטען. א מיידעל איז דארט אויך פאראן, — גארנישט אין לאבע׳ן געראטען; א גאנצע פריצטע. מען רופט זיי די שטיינבערגס.

— האט מען עפעס געהערט פון בחומ׳ען? קלויבט ער זיך אפשר שוין אהיים?

— יא, מיין זוהן, — האט זי אנגעהויבען, — ער אליין האט גארנישט געשריבען; נאר פון איהר איז אנגעקומען זעהר א שלעכט בריוועל. ער בעהאנדעלט זי נישט גוט; ווייסט דאך, זי איז אין אנדערע אומשטענדען... לאזט ער זי איבער אויף גאנצע טעג. ער האט עפעס אן׳אנדערע געקראגען...

מיט אנ׳אראפגעלאזטען קאפ איז ער ארויס דרויסען, אבער באלד האט ער זיך צוריק אומגעקעהרט:

— טא וואס־זשע זאגסטו, מאמע, — זאל מען פערבעטען די משפחה צו אונז אין שטוב אריין?

— סו ווי דו פערשטעהסט, מיין זוהן; ס׳איז דען מיין שטוב?

— קום ארויס דרויסען; דו וועסט זיי פערבעטען אין שטוב... וואו איז דער טאטע? איך האב מיט איהם א סך צו רעדען... מיט דער משפחה פינטשוק וועלען מיר אנהויבען דעם ערשטען, געזונטען קאלעקטיוו...

בערע פיהלט, אז ער האט עפעס פערשפעטיגט; אלץ איז דא געוואקסען און געקוואלען פאר דער קורצער צייט הינטער זיינע אויגען. מענשען, מענשען, — נייע מענשען; אזוי פיל קינדער פון פערשידענע [illegible]בוים; בארג שטיינער דא־און־דארטען... מוליארעס לייגען פונדאמענטען; ציהען ארויס די ווענט; און וועגענער מיט שטיינער און ברעטער קומען אן.

— גארנישט ווי פאר־א־יאהרען! דער וואוקס פון דארף איז קענטיג א ברייטער. פאר א יאהרען איז ער, בערע, גאר אויף א באטריליכען אופן געווארען דער „[illegible]טכטער“; ער האט געהאט דאס וואס׳ט; ער האט געוואוסט, וואס מען פערלאנגט פון איהם, און וואס ער דארף פערלאנגען פון די, וואס זענען געקומען צו דער ערד אויף דעם בעפעהל פון דער רעוואלוציע, פון סאמע אנהויב אן, פאר־א־יאהרען, האט זיך דאס לעבען דורכגעלאפט דורך זיין בליק..

אנשטאט זיך דורכצושפאצירען דעם דארף, זיך אפשטעלען ביי יעדער אנגעהויבענער שטוב; אנשטאט געהען צו די ברעזערס און אנהויבען רעדען מיט לאבע׳ן פון פוילען הארצען; רעדען, דערצעהלען, לאכען און הערען ווי דאס בלוט געהט פון הארצען אין פנים אריין; אין די אויגען אריין, — אנשטאט דעם האט בערע אוועקגעשפרייזט מיט די פעלדער אויפזוכען דעם טאטען.

לייזער דער שמיד, וואס האט פא־בא־אנעוועט מיט די פערד א שטיקעל קוקורוזע־פעלד, איז איהם אנטקעגען געקומען. זיין זוהנ׳ס קורץ, בלאנד בערדעלע האט איהם פערשאפט צופרידענקייט. בערע איז אין אמת׳ן איצט געווען שטארק געראטען אין טאטען זיינעם.

— האסט דערקענט דעם דארף, בערע, הא, פערשפעטיגט זיך... ווען ביזטו געקומען?

— נישט לאנג געקומען.

— און דארטען וואו דו ביזט געווען, בויט מען שוין סאציאליזם?

— וואו מיינסטו?

— איך מיין איז די שטעטלעך...

— וואס האט עס איינס צום אנדערען? די שטעטלעך דארפען נאך פריהער איינפאלען און צושאטען ווערען; אבער דא הויבט מען דאך אן אלצדינג פון סאמע אנהויב, וויפיל משפחות זענען שוין ביז איצטער אנגעקומען?

— ניינע משפחות, — ביי א זעכצעהן־זיבצעהן.

— ווער זענען זיי?

— אלערליי קאטעגאריעס. א סך פון דער ערשטער קאטעגאריע; האט מען זיי ארויסגעגעבען צו איין אקס אויף א מענשען.

— דו וואלסט וועלען געהען אין קאלעקטיוו מיט זיי?

לייזער האט נישט גלייך געענטפערט. ער האט א ווייילע אנגעקוקט בערע׳ן; עס איז איהם געווען אביסעל נישט צום הארצען, וואס זיין זוהן וועמען ער האט גאנצע זעקס וואכען נישט געזעהען, איז עפעס ברוגז׳ליך; האט זיך אפילו נישט אויסגעפרעגט וואס מען מאכט און איז גלייך איבערגעגאנגען צו קאלעקטיווען...

לייזער האט געהאט א פערלאנג אפצובייגען דעם שמועס אויף מעהר היימישערע זאכען:

— האסט געזעהען די מאמע? — האט לייזער געפרעגט מיט א געפאלענער שטים.

— יא: איך געה פון שטוב.

— האט זי נישט דערצעהלט וואס פאר א גרויסען מיר האבען פון בחומ׳ען?

— וואס געהט מיר בחום אן?

— ער איז דיין ברודער, וואס נישט?

— ער איז א קאנטער־רעוואלוציאנער! א שנעק!

— אט וואס ער איז.

— האט ער רעכט געהאט צו נעמען פערפיהרען א יונג קינד און אט אזוי זי אוועקווארפען?

— איך זאג דיר דאך, אז ער געהט מיר נישט אן... אזא׳א גארנישט איז, זיינע יאהרען, אויב איהם ליגט איינגיבען בורזשויסקע מיידלעך, מיט זיי זיך אויסצושלאפען, — איז ער ווערט מען זאל איהם שיסען... נישטא קיין רחמנות אויף איהם.

— די מאמע וויל זי אראפברענגען אהער, זי זאל זיין ביי אונז אין שטוב; זי זאל ביי אונז האבען דאס קינד. ווי זאגסטו, ס׳איז א רעוואלוציע, מיר לעבען אין א לאנד פון סאוויעטען, — ארט מיר נישט, וואס זי איז פון אט אזוי־א טראגעדיג געווארען... מיינס אנ׳אייניקעל וועט עס זיין.

בערע האט אויסגעשאסען מיט א געלעכטער; האט זיך געהאלטען ביי די זייטען און געלאכט. ס׳איז איהם גארנישט געפעלען געווארען לייזער׳ס רייד. נאר זאגען דעם טאטען אז ער רעדט און פיהלט ווי א קאנטער־רעוואלוציאנער, פועל׳ט ער נישט ביי זיך; דעריבער לאכט אין איהם זיין גאנצער מהות.

אבער לייזער דעם שמיד האט בערע׳ס געלעכטער גארנישט פערענטפערט. ער, דער פשוט׳ער שמיד, וועמען די רעוואלוציע האט ארויסגעפיהרט פון א זייטיג געסעל הינטערן שטעטעל און אנידעריגע שטעלט אויפ׳ן סאמע מיטען מארק, געזאגט איהם: דו געה, נעהם אין דעם ברייטען מארק, ארבייט אליין און זעה, אז אלע מענשען ארום דיר זאלען ווערען אזוי נוצליך ווי דו; ער, פאר דער רעוואלוציע, האט געוואוסט, אז זיין עובדה איז ארבייט; און איצטער, נאך דער רעוואלוציע איז ער נישט געווארען א סך אנדערש... נישט מעהר, פריהער, ווען ער וואלט געהאט חשק אויסצולעשען דאס פייער אויף דער הארבע און געהען צו דער ערד, וואלט ער דאס נישט געקאנט בעווייזען, — איז געקומען די רעוואלוציע און איהם בעזעצט ביי דער ערד... אבער וואס מענשליכקייט איז, — דאס ווייסט לייזער דער שמיד. איהם איז ביילקע, ברעזער׳ס יונגערע מיידעל געפעלען געווען. ווען זי האט זיך פערליבט אין זיין יונגערען זוהן, האט עס איהם פונקט, ווי דער מאמע׳ן שטארק הנאה געטון, עס האט איהם, דעם טאטע׳ן בערוהיגט בעת ער האט בעטראכט דעם שידוך וואס דא וועט זיין... האט גענומען זיין יונגער זוהן, א שנעק, ווי בערע רופט איהם אן, און א פשוט און פראסט פערפיהרט אזא ארענטליך מיידעל... פערשטעהט ער איצט נישט צוליב וואס בערע האט געבוזמען און זיך אזוי צעלאכט. צי דען פערשטעהט שוין בערע נישט וואס עס מיינט מענשליכקייט?

(ענדע זעה זייט 15.)

די קלענערע צרה

ערצעהלונג
נאָכ׳ן פראַנצויזישען

פון נ. פערלמאַן

לעאָן האָט געקוקט פאַר זיך, טיף פערטראַכט, זיין פנים איז געווען פערזאָרגט, אָפּגעצויגען. ער האָט געוואַרט אויף קלאַראַ׳ן. שוין אַזוי פיל מאָל איז די לעצטע יאָהרען ווי ער וואַרט אויף איהר. היינט אָבער האָט ער זיך געשראָקען פאַר איהר זוויזיט.

ווען דאָס טיר־גלעקעל האָט זיך צוקלונגען, איז ער אויפגעשפרונגען און איז געלאָפען צו דער טיר. קלאַראַ איז אַריינגעקומען, האָט אָהן ווערטער אויסגעטאָן דעם מאַנטעל. זי איז געווען זעהר א שעהנע פרוי, — אַ טונקעלע, א הויכע, — אָבער מיט א שעהנקייט, וואָס איז שוין געווען היבשליך מיד, וואָס האָט געהאַלטען ביים פערגעהען. איהרע רויט־געפאַרבטע ליפען זענען געווען שטייף פערדריקט, איהרע אונטערגעפיהרטע אויגען האָבען געפינקעלט מיט אומרוהיגע פייערלעך. לעאָן האָט דערקענט אין איהר, אַז זי איז שטאַרק אויפגערעגט, און ער האָט זיך געריכט, אַז אָט־אָט וועט דער שטורעם אויסברעכען.

— לעאָן, איז עס אמת? — האָט זי געפרעגט מיט א נידעריגע שטימע, — איז עס אמת, אַז דו קלייבסט זיך חתונה האָבען?

ער האָט געמאַכט אַן׳אומבעשטימטע בעוועגונג און האָט גאָרנישט געענטפערט.

— איך האָב געטען פאַרנאַכט געקראָגען דיין בריף. איך האָב זיך פערשלאָסען ביי זיך אין צימער... האָב געזאָגט מיין מאַן, אַז איך בין נישט געזונט... עס איז געווען אַ שרעקליכער קלאַפּ... פאַרוואָס האָסטו מיר דאָס פריהער נישט געזאָגט? ווען האָסטו דאָס בעשלאָסען? עס הייסט, אַז דו האָסט מיך מעהר נישט ליב. זאָגען מיר דאָס אויג־אויף־אויג האָסטו נישט געוואָגט און האָסט מיר אָנגעשריבען א בריוועל?... האָסטו טאַקע גערעכענט, אַז איך וועל אויסהערען פון דיר די בייזע — און גאָרנישט?.. אָז איך וועל אפילו נישט וועלען דיר נאָכאַמאָל זעהען? אַז איך וועל גאָר אפילו נישט וועלען זיך דורכרעדען מיט דיר? הייסט עס, אַז דו האָסט מיך מעהר נישט ליב? זאָג, האָסטו מיך מעהר נישט ליב?..

זי איז אַנטשוויגען געוואָרען, האָט אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם. לעאָן האָט די גאַנצע צייט נישט אַרויס־געריסען א וואָרט. זי האָט אויף איהר זיך אויגען. ער האָט זי אויסגעהערט מיט א געמישטען געפיהל פון מיטלייד און פערדראָס. צום ערשטען מאָל האָט א וויכטיגע געשעהעניש צושטערט די רוהיגקייט און די זאָרגלאָזיגקייט פון זיין בחור׳שען לעבען.

— קלאַראַ, איך בעט דיך, בערוהיג זיך... זעהסט דאָך, אַז איך האָב געוואָלט אויסמיידען צו רעדען מיט דיר וועגען דעם...

— ניין, ניין — האָט זי ווידער אָנגעהויבען, — דו קאָנסט עס נישט אויסמיידען... האָסט מיר צופיל וועה געטון, און איך וויל, אַז דו זאָלסט עס וויסען... פינף יאָהר בין געווען מיין גאַנצע וועלט, פינף יאָהר האָב איך געלעבט נאָר צוליב דיר... פאַר דיר האָב איך קיינעם נישט ליב געהאַט. איך האָב זיך אויסגעלאָכט פון דער גאַנצער ליבע. אָבער דו ביזט געקומען אין מיין לעבען און איך בין געוואָרען נאָר אַ בייזער מענש... איך בין צוליב דיר געווען גרייט צו פערלאָזען מיין מאַן... אָבער דו ביזט אַלט געווען דריי און־צוואַנציג יאָהר, און איך... נו, בין איך געווען צופרידען מיט דעם ביסעל גליק, וואָס איך האָב געקאָנט קריגען... א׳ זאָ א דאָ גליק האָט אויסגעפיהלט מיין גאַנץ לעבען. איך האָב געוואוסט, אַז עס וועט זיך אַמאָל ענדיגען. איך האָב אָבער נישט געוואָלט טראַכטען דערפון... פונדעסטוועגען האָב איך נישט גערעכענט, אַז דער סוף וועט אַזוי שנעל קומען... הייסט עס, אַז אַלץ איז געענדיגט?... לעאָן, איז עס געענדיגט?... איך קען זיך גאָר דאָס נישט פאָרשטעלען... ווי אַזוי וועל איך קאָנען ווייטער לעבען אָהן דיר?.. איך האָב דיך אַזוי ליב געהאַט, לעאָן, איך האָב דיך נאָך איצט אַזוי ליב... זאָג, דו האָסט טאַקע ליב סילוויע בעלין? מיט איהר ווילסטו דאָס חתונה האָבען?

— מיינע עלטערען ווילען, אַז איך זאָל חתונה האָבען, און סילוויע בעלין איז א גוטער שידוך... נאָך אונזער חתונה וועט סילוויע׳ס פאָטער מיך אַריינ־נעהמען פאַר א שותף אין זיין פאַבריק...

— דו האָסט זי אָבער ליב... איך ווייס, דו האָסט זי ליב... זי איז א שעהנע, זעהר א שעהנע, און איז... צוואַנציג יאָהר... און איך, איך...

זי האָט איינגעגראָבען דעם קאָפּ אין די הענד, האָט זיך אַ וואָרף געטון אויפ׳ן דיוואַן און האָט אויס־געפלאַצט אין א געוויין.

לעאָן איז געזעסען לעבען איהר, נישט וויסענ־דיג, וואָס ער זאָל איהר זאָגען, און האָט געפיהרט צאַרט מיט דער האַנט איבער איהרע האָר. ער האָט זיך אַביסעל פערשעהמט פאַר דער ראָלע, וואָס עס איז איהם אויסגעקומען צו שפּילען. דאָס ערשטע מאָל אין זיין לעבען האָט ער צוריקגעוויזען די ליבע פון א פרוי, — און עס איז געווען פיינליכער, ווי ער האָט געהאַט גערעכענט.

ענדליך, האָט זי זיך אויפגעהויבען פון דיוואַן. איהר פנים איז געווען בלאַס פון טרעהרען. ער האָט זי קיינמאָל אַזוי נישט געזעהען. איז דאָס דיזעלבע קלאַ־ראַ, וואָס איז שטענדיג געקומען צו איהם אויסגע־פוצט און שטראַהלענדיג פון גליק? זי האָט איצט אויסגעזעהען מיד, אָפּגעלאָזען, פערעלטערט. א רחמנות׳דיג געפיהל האָט זיך א ריהר געטון אין איהם, אָבער אין דערזעלבער צייט האָט ער געטראַכט מיט בעהאַלטענעם שטאָלץ, אַז דאָס האָט ער, לעאָן, זי געבראַכט צו אַזאַ צושטאַנד...

— קלאַראַ, מיין קלאַראַ, — האָט ער אַרויס־געזאָגט, — וויין נישט, בערוהיג זיך.

זי האָט זיך אַ וואָרף געטון אין זיינע אָרעמס, האָט זיך איינגאַנצע איינגענורעט אין איהם.

— יאָ, דיין קלאַראַ... איינגאַנצען דיינע... איינ־גאַנצען דיינע... מיין יונגעל, מיין טייער יונגעל, עס טוט מיר אַזוי וועה... איך האָב געוואָלט זיך מאַכען האַרץ.. איך האָב נישט געוואָלט דיר לאָזען ווי־סען, ווי ווייט איך פיהל זיך געטראָפען. איך האָב אָבער נישט געקאָנט... יאָ, יאָ, איך האָב די גאַנצע צייט געוואוסט, אַז עס וועט קומען א טאָג, ווען איך וועל דיך פערלירען...

זי האָט זיך אויפגעהויבען און אַרומגעקוקט.

— איך געה שוין... איך האָב דיך געבעטען, אַז דו זאָלסט היינט וואַרטען אויף מיר, ווייל איך האָב דיך געמוזט זעהען... איך האָב געמוזט רעדען צו דיר. מיין יונגעל, איך טראָג נישט אויף דיר קיין ביין האַרץ... האָסט מיר געגעבען פינף יאָהר גליק... איך לייד אָבער איצט אַזוי, איך ווער אויפגעגעסען פון איפערזוכט... איך האָב דיך אַזוי ליב...

זי איז צוגעגאַנגען צום שפּיגעל, האָט זיך צוגע־פאַרבט דאָס פנים, די ליפען, האָט זיך צורעכט געמאַכט די האָר. דערנאָך האָט זי אָנגעטון איהר מאַנטעל און איהר הוט און געוואָרפען א לעצטען בליק אויפ׳ן צימער. מיטאַמאָל האָט זי ווידער זיך א לאָז געטון אין לעאָנ׳ס אָרעמס.

— איך וויל נישט... — האָט זי אַרויסגעמור־מעלט מיט פערשטיקטע טרעהרען — איך קאָן נישט... איך בעט דיך, לאָז מיך נאָכאַמאָל קומען צו דיר מאָרגען... אַזוי ווי היינט... עס איז אַלץ געשעהען אַזוי אומגעריכט... איך וויל נישט קענען מעהר לע־בען, אויב איך וועל איצט אוועקגעהען פון דאַנען און וויסען, אַז איך וועל מעהר קיינמאָל נישט קו־מען... זאָג מיר, מיין ליבסטער, קאָן איך מאָרגען ווי־דער קומען?.. איך ווייס, אַז איך צווינג זיך אַרויף אויף דיר, איך קען אָבער זיך נישט שיידען פון דיר... מעג איך מאָרגען ווידער קומען?

— יאָ, קלאַראַ, קום... איך וועל וואַרטען אויף דיר, — האָט ער אַרויסגעזאָגט.

זי איז אוועק. ווען ער איז געבליבען אַליין, האָט איהם פערדראָסען אויף זיך, וואָס ער האָט איהר געהייסען מאָרגען ווידער קומען, ווי שוואַך ער איז געווען!

עס איז איהם געווען ביטער אויפ׳ן האַרצען. דאָס ערגסטע זענען געווען איהרע טרעהרען פון בענקשאַפט און פון איפערזוכט.

ער האָט א קוק געטון אויפ׳ן זייגער. עס איז שוין געווען צייט זיך איבערצוטון און געהן צו זיין כלה׳ס עלטערען אויף מיטאָג.

* * *

סילוויע׳ס עלטערען האָבען פערנומען א גרוי־סען וואוינונג אין א שטילער געגענט. לעאָן האָט געטראָפען נאָך עטליכע געסט, ווען ער איז אַהין אָנ־געקומען. ער האָט זיך ענטשולדיגט פאַר׳ן פאָטער, וואָס ער האָט נישט געקענט קומען בייטאָג צו איהם אין קאָנטאָר, דערנאָך האָט ער זיך בעגריסט מיט סילוו־יע׳ן. זי איז געווען א יונג, שעהן מיידעל, בלאָנד, הויך, מיט א יונגעלשער האַסטיגקייט אין איהרע בעוועגונגען. זי האָט בעגעגענט לעאָנ׳ען מיט א דיי־נעם שמייכעל אויף איהר צופאַרבטע ליפען.

נאָכ׳ן עסען האָט זי איהם אריינגעפיהרט אין א בעזונדער צימער, וואו זיי זענען געווען אַליין.

— זעץ זיך, — האָט זי איהם געזאָגט, — ווילסט אַ סיגאַרעט? ווייסט, לעאָן, מיין פאָטער איז גאָרנישט געווען צופרידען, ווען דו האָסט איהם היינט בייטאָג טעלעפאָנירט, אַז דו קאָנסט נישט קו־מען... ער האָט נישט ליב, אַז מען איז נישט פּינקטליך איך האָף, אַז דו וועסט מאָרגען נישט פערפעהלען צו קומען... מען מוז זיין פּינקטליך.

„עס איז א מיאוס׳ע זאַך מיט דער קלאַראַ׳ן“, — האָט לעאָן געטראַכט זיך, — „איך קאָן זיך גאָר פון איהר נישט אָפּטשעפּען“.

— וועסטו קומען מאָרגען? — איז סילוויע נישט אָפּגעשטאַנען.

ער האָט שיער נישט געזאָגט „יאָ“, ער האָט אָבער דערזעהען אין געדאַנק קלאַראַ׳ן, ווי זי איז גע־שטאַנען פאַר איהם מיט פערוויינטע אויגען... מאָר־גען וועט עס זיכער זיין דאָס לעצטע מאָל...

— מאָרגען... — האָט ער קווענקלענדיג אַרויס־געזאָגט — איך בין נישט זיכער צי איך וועל זיין פריי...

— פאַרוואָס? האָסט עס אַזוי פיל געשעפטען?

— פערשטעה, סילוויע, גראָד איצט בין איך זעהר פערנומען...

— מיט וואָס?

— איך מוז ערלעדיגען פערשידענע זאַכען... זיך טרעפען מיט מענשען...

— מיט קלאַראַ׳ן אפשר?

לעאָן האָט זי אָנגעקוקט מיט אַנ׳אָפענעם מויל.

— וואָס האָסטו געזאָגט? — האָט ער געפרעגט.

זי האָט זיך פונאַנדערגעלאַכט, אָבער מיט א לייכטען, נישט בייזען געלעכטער.

— איך האָב געזאָגט, מיט קלאַראַ׳ן, מיט דער געוועזענער שעהנהייט, קלאַראַ באַרטער, וואָס דו פיהרסט שוין מיט איהר עטליכע יאָהר א ליבע... אַלע וויסען עס, אַ חוץ איהר מאַן... זי האָט געמוזט זיך פיהלען שטאַרק געטראָפען, ווען זי האָט געהערט, אַז דו האָסט חתונה מיט מיר... עס וועט איהר נישט אָנקומען צו געפינען אַזוי גרינג אַנ׳אַנדער געליב־טען... איך איהר עלטער און אַזוי אָפּגעטראָגען, ווי זי איז... מיין אָרימער לעאָן. איך שטעל זיך פאָר, אַז עס איז געווען פאַר דיר א קנאַפּער פערגעניגען צו פערברענגען יעדען טאָג מיט אַזאַ פרוי...

סילוויע האָט זיך ווידער פונאַנדערגעלאַכט. לע־אָן איז געוואָרען גאָר צוטומעלט פון דעם, וואָס ער האָט געהערט, אָבער נאָך מעהר פון דעם לייכטען טאָן, מיט וועלכען סילוויע האָט דאָס אַלץ גערעדט.

— איך שטעל זיך פאָר, אַז זי מאַכט דיר סצע־נעס — האָט סילוויע גערעדט ווייטער — זי זעהט אויס צו זיין פעהיג דערויף... זי מוז דיך אוודאי סטראַשען מיט אַ סקאַנדאַל, מיט שיסען, האַ?.. אָבער דו דאַרפסט זיך נישט אָפּשרעקען. זי האָט א מאַן, זי האַלט צופיל פון דעם גוטען לעבען, וואָס זי האָט ביי איהם, פון קליידער, ציהרונג, פון איהר פּלאַץ אין דער געזעלשאַפט. דו מוזט זי שנעל אויפגעבען, דו הערסט... איך פערשטעה, אַז עס מוז געדויערען עטליכע טעג. איך האָב עס געזאָגט מיין פאָטער. ער האָט אַליין געוואָלט רעדען מיט דיר. איך האָב איהם נישט געלאָזט. „איך וועל עס שוין אַליין בעזאָרגען — האָב איך איהם געזאָגט, — היינט אויפדערנאַכט וועל איך זיך דורכרעדען מיט איהם. ער וועט זעהן, אַז איך ווייס אַלץ, וועט ער מאַכען מיט איהר א שנעלען סוף“. האָב איך געהאַט רעכט, לעאָן?

(סוף זעה 15־טער זייט).

― אַרבייט און געזונט ―

מענשליכע אַרבייט — פיזישע און גייסטיגע אַרבייט — אַ קוואַל פון גליק, קולטור און וואויל־שטאַנד פון דער מענשהייט.

אַרבייט פון מענשענס מוח און הענד — א קוואַל פון אונבעגרענצטע מעגליכקייטען, וואונדער פון טעכניק, פון רייכטום.

שווערע אַרבייט פון מענשען אין דומפּיגע ווערקשטאַטען און פאַבריקען; אין, מיט גיפטיגע גאַזען, פערסמטע, קוילער און מעטאַל־גרובען; אין די מיט פייער בריהענדע הוטעס; אַרבייט אין לופט פערשטיקטע מיט שטויב און רויך, — ביי אַזעלכע בע־דינגונגען, איז אַרבייט א קוואַל פון קראַנקהייטען, פריהצייטיגע אַלטקייט און פערקירצטען לעבען.

פאַר׳ן געזונדהייט פון גייסט און קערפער איז אונבעדינגט נויטיג א געוויסער סכום פון גייסטיגע און פיזישע אַרבייט; דאָס לעבען איז א טעטיקייטס־פּראָצעס פון יעדען קעמערל פון לעבענדען אָרגאַניזם, די מענשליכע מוסקולאַטור איז בעשאַפען געוואָרען צו פיזישער טעטיגקייט, ווערט די טעטיגקייט נישט אויסגעפיהרט, דאַן ווערט די מוסקולאַטור אָפּגע־שוואַכט, ביי פאָלשטענדיגע אונטעטיגקייט, אין פער־לויף פון א לענגערע צייט, ווערט די מוסקולאַטור אַנ׳אונזויטיגע און אומנוצליכע, אַ נאָרמאַלע טעטיגקייט — שטאַרקט און ענטוויקעלט די מוסקולאַטור.

אָבער ביי אַרבייט איבער דער מאָס, אָהן נויטיגע פויזעס און אָהן גענוגענדע אויסרוהען, ווערט דאָס געזונד רואינירט. די אַרבייט־פעהיגקייט און די פּראָדוקטיוויטעט פון אַרבייט, איז אָנבעלאַנגט נישט נאָר פון כוח פון מענש, נאָר אויך, פון נישט קיין קלענערען גראַד, פון דעם ווילען און חשק צו אַרבייט, פון דעם, וואָס מען רופט מענשליכע ענערגיע. די פאַקטאָרען: — קראַפט, ענערגיע און ווילען, זענען ביים מענשען נישט אונבעגרעניצט, זיי קענען גענוג זיין, נאָר פאַר אַ בעשטימטען קוואַנטום פון אַרבייט. ביים איבערשטייגען א געוויסע נאָרמע, קומט פאָר, געגענזייטיג שנעל אַנ׳ערשעפּונג פון מענשליכען אָרגאַניזם אַ פערלוירען גיין פון די קרעפטען, עס ענטשטייט דער ערשטער צייכען פון קראַנק זיין.

דער געזונדצושטאַנד פון אַרבייטענדען, איז ענג פערבונדען מיט די אַרבייטס־בעדינגונגען און מיט דעם אופן פון אויסאיבען זיין פאַך. דער געזונ־

געזעלשאַפטליך־היגיענישע שמועסען

(צוגעשיקט דורך לאָדזער „טאָז“)

פון ד״ר ה. ווייסהאָף

דער מענשליכער אָרגאַניזם, בעזיצט די פעהיגקייט זיך צוצופּאַסען אין אַ געוויסער מאָס אַפילו צו פיל שעדליכע, אויסערליכען איינפלוסען, מיט וועלכע עס איז אָפט פערבונדען די אַרט פון אַרבייט. דאָס צו־פּאַסען זיך קומט דורך צוגעוואוינען זיך, מען קען זיך צוגעוואוינען צו אַרבייטען ביי גאַר שטאַרקער היץ, ביי אַ גרעסערער קעלט, ביים שרעקליכען ליאַרם פון די מאַשינען א. אַ. וו. אַזעלכע און ענליכע שעדליכע ווירקונגען ווערען פון אָרגאַניזם, ביז צו א געוויסען גראַד, בייטראַליזירט, דאָס הייסט, איינציג־ווייז זיך צוגעוואוינענדיג, ווערט ער פערהאַרטעוועט און גלייכגילטיג צו די דאָזיגע אויסערליכע איינ־פלוסען און רעאַגירט נישט דערויף מיט געזונדהייט־צושטערונגען. אויף וויפיל דער מענש בעזיצט די פעהיגקייט פון צופּאַסען זיך, פון צוגעוואוינען זיך, אויף אַזוי פיל טויג זי צום אויסאיבען דעם דאָזיגען פאַך — אָהן א געפאַהר צו פערלירען דאָס געזונד, פון דעם געזאָגטען קען מען שוין דרינגען, וואָס פאַר א גרויסע בעדייטונג, פאַר׳ן מענשען, עס האָט די פראַגע פון אויסוועהלען א פאַך, אָדער די אַרט אַרבייט.

ביי אונזערע היינטיגע ווירטשאַפטליכע און עקאָנאָמישע בעדינגונגען, מיט דער אַרבייטסלאָזיגקייט, ווען עס איז אַפילו אָפט שווער איינגאַנצען צו בעקומען אַרבייט, איז דאָס אויסוועהלען פאַר זיך א בע־שטימטע, ענטשפּרעכענדע אַרבייט, פאַר א סך מענשען אַנ׳אויסגעשלאָסענע זאַך.

נישט וועניגער פון דער אַרט פון אַרבייט, איז אויך וויכטיג די אַרבייטסצייט. וויסענשאַפטליך איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז פאַר פיזישער אַרבייט דאַרף די נאָרמאַלע אַרבייטסצייט נישט זיין מעהר ווי 8 שעה און ביי אָנגעשטרענגטער גייסטיגער אַרבייט, ווי אויך אַרבייט מיט שעדליכע כעמישע סובסטאַנצען, דאַרף די אַרבייטסצייט זיין נאָך קלענער (5—6 שעה), די כללים ווערען אָבער נישט רעספּעקטירט נישט פון די אַרבייטסגעבער און נישט פון די אַר־בייטענדע.

דער לויך־אַרבייטער איז געצוואונגען אויסצו־כיהרען אַנ׳אַרבייט, וועלכע ענטשפּרעכט נישט זיינע פעהיגקייטען, זיין דויער־האַפטיגקייט און זיינע פי־זישע ווידערשטאַנדס־מעגליכקייטען, מיט דעם דער־קלערט זיך דאָס אַרבייטער און אַרבייטעריננס, וואָס ווענדען זיך נאָך ערצטליכע הילף. בעקלאָגען זיך אַזוי אָפט פאַר׳ן דאָקטאָר, אויף אַלגעמיינע שוואַכ־קייט, „אַ ברעכעניש און ווייטאָג גייט איבער׳ן גאַנ־צען קערפּער“ — דאָס זענען אַלץ ערשיינונגען פון ערשעפּונג, מידקייט, פערשווינדען פון ווידערשטאַנדס קראַפט; דאָס זענען אַלץ פאָלגען פון אַרבייט איבער די כוחות, פון נישט אויסרוהען, פון אונגענוגענדער ערנעהרונג, דאָס זענען אָפט די ערשטע סימפּטאָמען פון לונגען־שווינדזוכט.

אַלס רעזולטאַט פון אַנשטרענגונג איבער די כוחות, איז דאָס פאַלען פון דער מענשליכער ענערגיע מידקייט און ערשעפּונג בעמט אַרום נישט נאָר די טיילען פון אָרגאַניזם, וועלכע ערפילען די אַרבייט, נאָר אויך דעם גאַנצען אָרגאַניזם, דעם גאַנצען נער־ווען־סיסטעם. דאָס זעלבע געשעהט אָפט ביי איבער־אָנגעשטרענגטער גייסטיגער אַרבייט, עס ענטשטעהט אַנ׳ערשעפּונג נישט נאָר פון די גייסטיגע, נאָר אויך פון די פיזישע כוחות. שוואַכקייט, בלוטאָרימקייט, האַרץ און בלוט־געפעס־שטערונגען, פערקלענערטע ווי־דערשטאַנדס־קראַפט אויף פערקיהלען זיך און אויף אַנשטעקענדיגע קראַנקהייטען, שלעכטער שלאָף, אָפט טיטלאָזיגקייט, און אַלגעמיינע נערוועזיטעט. די דאָ־זיגע ערשיינונגען און פאָלגען אויסצומיידען איז קודם־כל נויטיג אַנ׳איבערייס אין דער אַרבייט איז בעשטימטע צווישענצייטען און א גענוגענדע אויס־רוהען זיך, אַז דער גייסטיגער און פיזישער אַרבייטער, זאָל ווידער זיין אומשטאַנד אויפּסביי, מיט פרישע ענערגיע און קרעפטען אויסצופיהרען זיין אַרבייט אָהן דראָהענדע פאָלגען פאַר זיין אָרגאַניזם.

נאָך א גרעסערע שעדליכע ווירקונג האָט די צולאַנגע אַרבייטס־צייט ביי נאַכט־אַרבייט: האַרץ, לונגען און בערוועזן־סיסטעם, ווערען מעהר אויסגע־בוצט בייגאַכט, אַלס ביים זעלבען אַרבייטס־דויער אויסגעפיהרט בייטאָג. ביי נאַכט־אַרבייט פערליערט דער מענש די נאַטירליכע צייט פאַר דעם א. ג. „פיזיאָלאָגישען שלאָף“. דאָס שלאָפען בייטאָג קען טיילווייז ערזעצען דאָס שלאָפען בייגאַכט, ווען עס קומט פאָר אין א גענוגענדער מאָס, עס איז בעקאַנט די בלאַסע פנימער, מידע אויסגעלאָשענע אויגען פון די אַרבייטעריננס, וואָס קערען זיך אַהיים פון דער נאַכט־אַרבייט אין די פאַבריק, ווייל די אַרבייטענדע פרוי קען זיך נאָר אין אויסנאַהם פאַלען, צוריקקערענדיג באַלד נאָך אַנ׳איבערגעאַרבייטע נאַכט, דורך אויס־שלאָפען זיך בייטאָג. די אַרבייטענדע פרוי איז מעהר סטענטייל געצוואונגען צו שלאָפען אויף זיך א דאַ־פעלטען יאָך: נאָך דער אַרבייט אין דער פאַבריק וואַרט אויף איהר אין דערהיים דאָס „אויסרוהען“ זיך ביי דער הויזליכער ווירטשאַפט, קומט טאַקע פאָר, אַז נישט איין מוטער׳ צוריקקומענדיג פון דער נאַכט־אַרבייט, פאַלענדיג פון די פיס, מוז זיך נעמען צו קאָכען א מיטאָג, אַרומוואַשען די קינדערלעך, וואַשען וועש, מיט איין וואָרט — שפּאַנט זיך ווידער איין אין דעם געוועהנליכען יאָך פון הויז־אַרבייט, דאָס ווירקט שלעכט אויפ׳ן אָרגאַניזם, וועלכער ברויכט אויסרוהען נאָך דער פאַבריק־אַרבייט, הגם א סך איז נישט אָפּ־הענגיג פון ווילען פון אַרבייטענדען, נאָר מעהר פון די היגיענישע בעדינגונגען אין פאַבריק און ווערקשטאַט, איז דאָך דאָס בעוואוסטזיין פון די פאַקטאָרען, וועלכע בעאיינפלוסען דעם געזונד־צו־שטאַנד פון אַרבייטענדע מענשען, פון זעהר גרויסער בעדייטונג. מאַנכע שעדליכקייטען קענען אויסגעמי־טען און פערהיטען ווערען ווען מען בעהמט אַן די געהעריגע מיטלען געגען זיי.

פיניעלע מזיק
ניט לישׂן

כאווירים יאטן פין שמולן געסל און פון גאנץ באליט.

געל ענק פאציילן א מאנסע עס ענק קאן פין ווילאכטער. הערץ און האלץ ענק בא די זאטן. די ווילקער אבן דאך אונדזער פעאייניקטן בלאף (גער מיינט: בלאק) גימאכט א פראפיגאציע, מ'זאל זיך מיט זיי פעאייניקן אין איין גרויסן בלאף!

ציגיהעיערט א כיצפע און א הוזע פון די ווילקער לאזוכים? א וואשנע מיצאצע — א בלאף מיט ווילקע?

ווייסט ענק כאוושיג, פארוואָס, זיי ווילן זיך יעצן פעאייניקן מיט אינדזער באליטער בלאף? על איך ענק פאציילן די מאנסע:

די ווילקער יאטן קענט ענק דעך. זייער גאנצע קינץ בעשטייט אין טשאקען די פאוויעטזשע און פין א וואנץ מאכן א העלפאן (געמיינט: א העלפאנט).

פון זייער בלאף אבן זיי אכעט גימאכט א העלפאן אזוי אבן אבן זיי א וואנץ. זיי האלטן אין איין טשאקען, זיי אגע שוין די ווערטשאפטליכע ראגיגאזאציעס און די האנטווערקער־פריינדען. זיי אגע די אנטידאקסען מיט די פאליקספארטיי און נאך און נאך און דער מאך איז, אז אבן אבן זיי קידוכים מיט שאדלע מלעקא.

גאנצע בענט זיצן זיי, די ווילקער יאטן, ווי א קוטער אף די זרויע און האלטן אין איין האגדלן און שאכערן ווי מיט פאפאלטע לעזילקעס. כ'זוג ענק, אז ס'גייט זיך א כילושעס אויף פאר דעם גאנצן ווילקער בלאף.

נו, קימען זיי יעץ די ווילקער יאטן צי אינדז מיט א פראפיגאציע, אז מיר, יאטן פין שמולן געסל זאלן פעראייניגן אינדזער באליטער בלאף מיט זייער ווילקער בלאף.

איך, פיניעלע, דער פרעזענטאנט פין באליטער בלאף און פין אלע יאטן פון שמולן געסל ערקלער קאטעגאריש, אז מיר, דער באליטער בלאף עט זיך מיט די ווילקער לאזוכים ניש פעאייניקן. די באליטער יאטן גייען זעלבסט און שטענדיג צים שטאטראט — איך אב גיסקינטשיט!

מיט וואס אייבער האנדעלט
וואס מ'דערצעהלט וועגעז דיר. צעלמייסטער

וועגען דירעקטאר צעלמייסטער דערצעהלט מען: ער איז אבימעלטען קראנק געווארען. ס'האט איהם געשטאכען אין א זייט. פרעגט איהם דער דאקטאר:

— פאניע דירעקטאזשע, וואו טוט איך וויי?

— די רעכטע זייט אין דער גרינע רייהע — האט צעלמייסטער געענטפערט.

הייניגער פריהלינג

הייניגען
פריהלינג
פיהל איך
זיך גוט
ליב נישט
און מאך זיך
נישט קאליע
דאס בלוט;
ליב נישט
און ווער
נישט געליבט
אויפסניי —
הייניגען
פריהלינג
אטעם איך
פריי,

הייניגען
פריהלינג
לעב איך
מיר שטיל,
ליב נישט
און גיה מיר
וואוהין
איך וויל;
ליב נישט
און ווער
נישט געליבט
און קאן,
וואס באר
און ווען באר
מיר ווילט
זיך, טאן.

יא, הייניגען
פריהלינג
געהט עס
מיר גוט —
נאך אזא
פריהלינג,
און איך
בין קאפוט!

פריהלינג אין פארק

ער: זי ווייסען פאנגא פאלע, זי זענען פונקט ווי צוקער,
זי: אזוי זיס?
ער: ניין, אזוי ראפינירט.

הינטער די קוליסען
פון יודישען טעאטער

אין די טעאטער־קרייזען שמועסט מען, אז דער ארטיסט סאנדלער וועט אומברענגען דעם יודישען טעאטער: יעדען אווענד „דערשיסט" ער א 10 ארטיסטען, און אויב די פיעסע „אין ברוינעם גהינום" זאל געהען א לענגערע צייט, וועט ער אויסשיסען אלע יודישע ארטיסטען, און ב'ווער פון זיי קיין זכר נישט בלייבען.

נייע באהן־הנחה
צום זומער־סעזאן

ווי איבזש, ווייגבערג פון „וואגאן לי קוק" גיט איבער, ווערט צום זומער־סעזאן איינגעפיהרט א נייע באהן־הנחה. די הנחה בעשטעהט אין דעם, וואס די פאסאזשירען. וואס וועלען אויסקויפען בילעטען, וועלען נישט זיין געצווינגען צו פאהרען, ער וועט מיט'ן בילעט פריי און פראנק קענען זיצען אין דער היים.

א פאטאגראפישע אויפנאמע
מיטעקל האט איהר געשטערט די שמחה

אין דער שולע קומט דער פאטאגראפיסט פון „פאלאניא" מאכען אן אויפנאהמע פון די שילער. די לעהרערין וועלענדיג בערוהיגען די שילער זאגט זי:

— זיצט רוהיג, קינדער! א פאטאגראפיע איז זעהר אן אנגענעמע זאך, אין יאהרען ארום, וועט יעדער פון אייך ווייזען: דאס איז הענעק, דאס איז מענעק, וואס איז יעצט אין ארגענטינע, און יענער איז אבראמעק, א פראפעסאר אויף דער ירושלים'ער אוניווערזיטעט.

— יא, יא, האט צוגעגעבען דער קליינער מיטעק — און דא איז די לעהרערין, וואס איז שוין לאנג טויט.

דער קונדס

הומאר ● סאטירע ●

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

בייל‏אגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 99

פרייטאג, דעם 27 אפריל 1934

ס'שמעקט מיט בל־אק!...

יודען: פע, דא באהעבט מוז ערגיץ פארקומען א זיצונג פון א וואהל־בלאק...

א פאבריקעל פון קינסטליכע מענשען איז לאדז

א פונק נײַ מיטעל ווי אזוי צו ראטעווען די מענשהייט

העניכ'ל קראדניק פאלט די טעג אריין צו מיר און זאגט:

— ר' איטשע, איהר האט דאך כסף. האב איך פאר אייך א גאלדענע געשעפט.

— דהיינו? לאמיר הערען.

— אין אמעריקע האט מען ערפינדען א מיטעל צו מאכען קינסטליכע מענשען, וואס וועלען זיך אבסאלוט נישט אונטערשיידען פון די נאטירליכע. דאס איז א מאסען־פראדוקציע.

— איהר זענט משוגע צי חסר־דעה? אזוי האבען מיר אויך צופיל מענשען אויף דער וועלט, דארף מען נאך האבען קינסטליכע!

— איהר זענט אליין א שוטה! פאלגט מיך, נעמט אביסעל געלד, קויפט אויס א פאטענט און לאמיר אנהויבען פאבריצירען. די ערשטען בעשטעלונג וועלען מיר האבען פון די ענדעקעס. זיי וועלען זיכער ביי אונז אפקויפען א מיליאן מענשען, זיי זאלען אין די שטאט־ראט־וואהלען שטימען פאר דער ענדעק'שער ליסטע (דאס אייגענע וועלען טון אנדערע פארטייען).

— ס'איז טאקע א שטיקעל אידעע..

— וואַרט, וואַרט, ס'איז נאך נישט אלץ. אלע שוויצערס און כלאַרניעס, וועלען ביי אונז קויפען קינסטליכע מעדלעך, און דאס אלץ אויף בעשטעלונג: בלאנדע, הויכע, נידריגע — אלץ אויף בעשטעלונג און לויט דער מאס.

— יא, דער עסק הויבט מיר אן צו געפעלען.

— מאַכט נישט, כ'האָב נאך נישט געענדיגט.

— ווער שמועסט — ביי א מלחמה. פונקט ווי מלוכות מאכען בעשטעלונגען אויף הארמאטען, ביקסען, קוילען, באמבעס און גראנאטען, וועט זי אויך ביי אונז מוזען בעשטעלען — זעלנער, וועלכע מליכה ס'וועט האבען מעהר געלד, וועט האבען א גרעסערע ארמעע — פערשטאנען!

— אהא, ס'ווערט א ריזיג געשעפט.

— שאט, שאט, איהר זענט נאך נישט פארטיג.

— און די שטרייקען? די שטרייקען וועלען איינמאל פאר אלע מאל האבען א סוף. אין דער צייט פון א שטרייק, וועט שייבלער, פאזנאנסקי אדער אסקאר קאן אנקלינגען צו אונז:

— „זייט אזוי גוט און שיקט אונז באלד ארויס א 10 טויזענד קינסטליכע מענשען, פאר „כסף ממש".

— אין משך פון 24 שעה האט ער די בעשטעלונג פארטיג און לאכט פון די שטרייקער מיט די פראפעסיאנעלע פעראיינען און מיט'ן ארבייטס־אינספעקטאר.

— אי... אי... אי... באמת א גאלדען געשעפט, איך געה שוין אין דער באנק ארויסנעמען געלד, און מיר פערלע'ן זיך באלד א פאבריקעל פון קינסטליכע מענשען.

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

שבת הגדול: ווי האלט איהר עפעס, פאניע קורצער פרייטאג, מיט אייערע מיליאנען געשעפטען?

קורצער פרייטאג: פליטה.

שבת הגדול: אזוי! און וואו וואוינט איהר איצט?

קורצער פרייטאג: אין האטעל „סאוואי" אויפ'ן 6־טען שטאק.

שבת הגדול: אויפ'ן 6־טען שטאק? זענט איהר טאקע אזוי נידריג געפאלען?

א מאן מיט ביזנעס

א יונג ווייבעל רעדט זיך אויס דאס הארץ ●●● פון ב. קאוונער

...איהר פרעגט פארוואס איך וויל נישט וואוינען מיט מיין מאן? אלע פרעגען דיזעלבע פראגע, טייטש, א מאן א געשעפטס־מענש, מאכט א שעהנעם לעבען, האלט פאר מיר א דינסט, אן אייגען הויז, קיין געלד פעהלט מיר אויך נישט אויס—טא, פארוואס־זשע וויל איך נישט וואוינען מיט איהם?

און קיין קראנקער מענש איז ער אויך נישט; ער איז דווקא געזונט און נישט קיין מיאוסער, שלאנק, פעסט געבויט, סך הכל 35 יאהר אלט, האט שעהנע בלויע אויגען, בלאנדע האר און ער קען רעדען מיט א מענשען, קען האלטען א פעדער אין האנט; ער איז נישט קיין שרייבער, דאס נישט; אבער א בריף שרייבט ער אן זעהר א שעהנעם, די אלע ליבעס־בריף וואס איך האב פון איהם, זאגען עדות אז ער ווייסט ווי אויסצודריקען א געדאנק.

למשל, אין איין בריוועל שרייבט ער צו מיר: „גאנצע נעכט ליג איך און איך חלום פון דיר מיט אפענע אויגען; איך בעט ביי גאט, אז דער חלום זאל וואס גיכער פערווירקליכט ווערען; איך זאל זיך האלטען פעסט אין מיינע הענד און קושען היים דיינע שווארצע, ליכטיגע אויגען און דיר אוועקשענקען אלע פייערען פון מיין בלוט און אלע פלאמען פון מיין בענקענדער נשמה".

אבער זייט ער איז געווארען א ביזנעסמאן איז ער נישט דערזעלבער. ער האט זיך איבערגעביטען, ער איז מיט לייב־און־לעבען פערטון אין די ביזנעס און מיך האט ער אפילו נישט אין זינען; ווי ער וואלט קיין פרוי נישט געהאט.

ער שטייט אויף מיט די ביזנעס און לייגט זיך מיט די ביזנעס און נאך ער רעדט פון ביזנעס!

„הערשל, וואס ביסטו אזוי דערווייטערט פון מיר? פארוואס גיסטו זיך נישט אוועק כאטש א שעה אין טאג? איך בין דאך דיין פרוי, די, וואס ליבט דיך...

שלאגט ער מיר באלד איבער די רייד:

„לאז מיך איצט אפ, עס ליגען מיר נישט אין זינען קיין נארישקייטען."

איהר הערט ווערטער? א צערטעל טון אן אייגענע פרוי, א יונגע, א שעהנע, אן ערליכע פרוי, הייסט ביי איהם נארישקייטען.

„ווען־זשע וועסטו האבען צייט פאר מיר אויך?" — פרעג איך, — „איך וויל דאך נישט פערוועלקט ווערען פאר דער צייט, איך בין דאך א לעבעדיגער מענש מיט א הארץ, וואס דורשט נאך ליבע; וואס טויג מיר דאס שיינע הויז, מיטן געלד, מיט די שיינע קליידער, אז איך ווער פערוועלקט ווי א בלום אין הערבסט?"

„הער אויף מיט דיינע סענטימענטאלע רייד, איך וויל דאס נישט הערען; איך בין נישט מעהר קיין יונגעל פון אכצעהן יאהר; שטער מיר נישט מיינע ביזנעס; ביזנעס מיט ליבע זענען נישט קיין פאר קליידער; ביזנעס מיט ליבע זענען זיך איבעריגע שונאים, זיי האבען זיך פיינט; ביזנעס און ליבע וועלען זיך קיינמאל נישט משדך זיין, הער אויף מיט דיינע טענות!".

„הערי, הערי, אפשר קאנסטו בלייבען כאטש איין אוונט אלין דער, וואך מיט מיר אין דער היים? כאטש א פאר שעה; האסט אזא שעהנע היים, א שטילע, א רוהיגע, א ליבע היים, און א פרוי וואס ליבט דיך, וואס קען נאך זיין בעסער און שענער!?

„עס איז אונמעגליך,!" — ענטפערט מיין מאן — אונמעגליך! איך דארף דורכזעהן אלע ביכער, ביי־לאנסען, די טשעקען, און איך דארף זיך דורכרעדען מיט א פאר סוחרים, פאראן גענוג ארבייט!

„איך וויל זיך מיט מיינע ביזנעס נישט פערלאזען אויף פרעמדע; איך מוז אומעטום זיין אליין, אומעטום האבען אן אויג; אנדערש וועל איך זיך נישט ארויפארבייטען; א סימן האסטו, אז איך מאך בעסערע ביזנעס ווי אלע מיינע פריינט; אלע פעילירען און איך נישט. בין קיינעם נישט שולדיג; איך האב א גוטען נאמען, א גוטען קרעדיט און דאס איז דער עיקר אין ביזנעס; האייבער קען איך זיך איצט נישט אפגעבען מיט דיר; קוים וועל איך דיך אין זינען האבען וועל איך פערנאכלעסיגען דאס געשעפט".

בלייב איך אליין מיט די פיער ווענט. פריינט קומען נישט צו מיר; שטעה איך און קוק אריין אין שפיגעל און איך דערקען זיך נישט. עפעס דעה איך אויס ווי א שאטען. ווי א קראנקע; טויט־בלאס, מיט שווארצע וואלקענס ארום די אויגען. מיר נישט אויסגעשלאפען; איך זעה, אז איך ווער פערצערט, צוליב זיינע ביזנעס בין איך אויך נישט קיין מוטער. ער וויל נישט האבען דעם קלאפאט פון קינדער; קינדער, זאגט ער, לאזען נישט שלאפען, ציינדלעך, פאקען, מאזלען, און טויזענדער אנדערע אנשיקענישען —, וויל ער נישט האבען קיין קינדער.

„א ביזנעסמאן", זאגט ער, „אז ער קומט אהיים מוז ער האבען רוה: טאר ער נישט ווערען גענודזשעט פון דער פרוי. נישט פון קינדער; ער מוז זיך אויס־שלאפען אויסרוהען דעם מאח, ער זאל אויף מארגען ווידער קענען מסחרן.

איצטער, פרעג איך אייך. קען מען מיט אזא מאן לעבען? אז ער ווייסט אפילו נישט, אז ער איז פערהייראט...

בין איך אוועק פון איהם; זאל ער זיך ווייטער אנגעהן מיט זיינע ביזנעס, איצטער בין איך ביי מיינע עלטערען און ער איז אין הויז מיט דער דינסט.

נעכטען אוונט איז ער געווען ביי מיר, דאס הייסט ביי מיינע עלטערען, פרעגען ווען איך וועל צוריק אהיימגעהן; עס איז נישט שעהן פאר מענשען, זאגט ער, וואס איך בין אוועק פון הויז; ער וועט ליידען צוליב מיר; דאס וועט איהם מאכען א שלעכטען נאמען און א סוחר דארף זעהר היטען דעם נאמען; זאל איך זיך נישט מאכען קינדעריש און אהיים געהן.

אבער איך וויל נישט צוריקגעהן, ס'ידע ער וועט זיך מיט מיר בעהמען אינטערעסירען; אפילו איין שעה פון דיין ביזנעס פאר מיר.

„איך וועל זעהן, וואס איך קען טון פאר דיר"— האט ער געזאגט, און מיר א קוש געטון.

דער איבער קוש האט אנגעצונדען אין מיר דאס בלוט און איך בין געוואר'ען מיט צעהן יאהר יונגער.

דערווייל בין איך נאך ביי מיינע עלטערען, און ער קומט צו מיר יעדע נאכט, גיט מיר א קוש בעט מיך איך זאל אהיים געהן ווייל דאס געשעפט קען ליידען, און ער געהט אהיים שלאפען.

ווידער ביזנעס און אבער ביזנעס, מען הערט נישט מעהר נאר ביזנעס!

ווען איך זאל דארפען נאך אמאל חתונה האבען, וואלט איך געווייכט פון א מאן וואס האט בלויז א זינען ביזנעס

שוויגערס — צום געוועהר!

ווענדונג צו דער סטאראסטווע

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, האט דער לאדזער שוויגער־פעראיין זיך געווענדעט צו דער סטאראסטווע מיט א ביטע, אין וועלכער ס'ווערט געזאגט:

„אין צוזאמענהאנג מיט דער געשעהעניש אויף אל. 1־טען מאי, וואו אן אידעם האט דערשאסען זיין שוויגער, בעטען מיר די סטאראסטווע, אונז צו דערלויבען צו טראגען געוועהר כדי זיך צו בעשיצען געגען אונזערע בלוטיגסטע שונאים — די אידעמ'ס"

ווי דער „קונדס" דערוואוסט זיך, וועט די ביטע בערוקזיכטיגט ווערען. דער שוויגער־פעראיין רופט דערום די מיטגלידער'ס:

— שוויגער'ס, צום געוועהר!

ער לאכט פון די ווירטסלייט

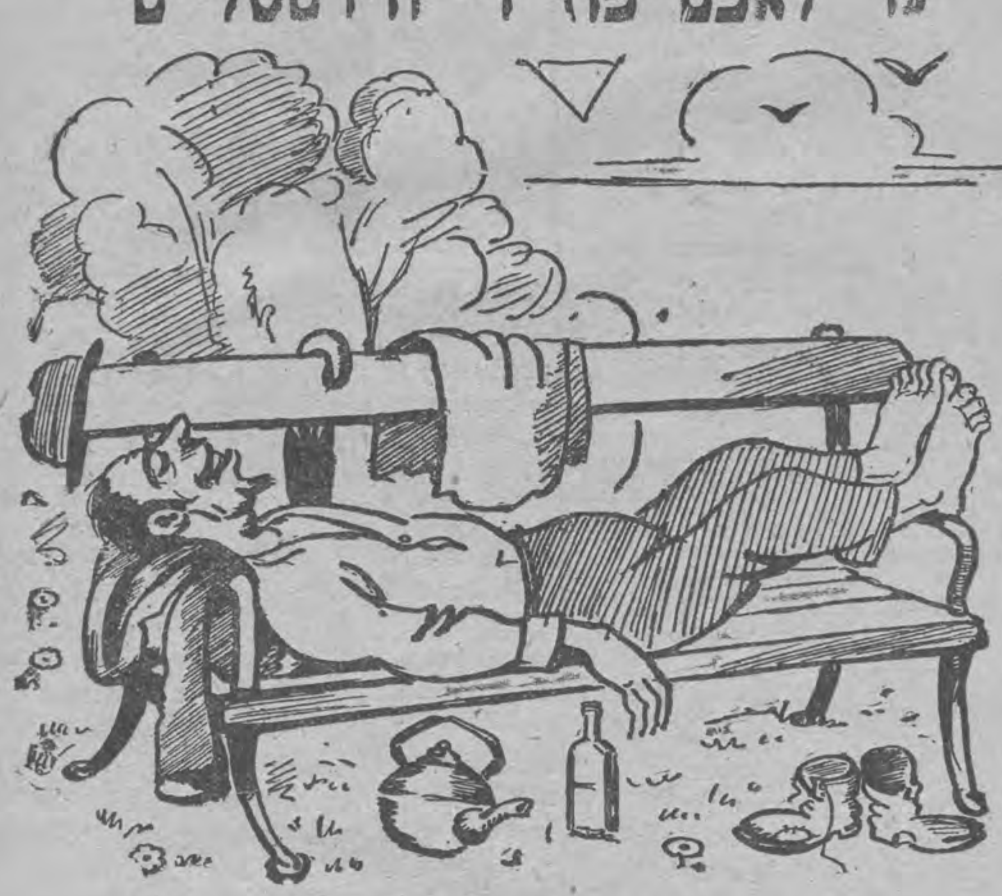

מיט די פריהלינגס-עקספעסיעס

א קלאג צו דייטשלאנד!

מיט וואס היטלער אגיטירט אין סאר-געביט

ווי די היטלער־פרעסע שרייבט, האט די דייטשע רעגירונג ארויסגעשיקט אין סאר־געביט עטליכע צעהנדליג נאציאנאל־סאציאליסטישע פאעטען, די זאלען מיט זייערע דעקלאמאציעס אגיטירען לטובת דייטשלאנד.

בעמ. פון „קונדס":

צי האט שוין אין דייטשלאנד אויסגעפעהלט גומענע פאלקעס און טויט־שלעגער'ס וואס זיי דארפען שוין אגיטירען מיט ווערטער?

אנ'אומגליק האט זי געטראפען

די היינטיגע מענזשאטקעס, פערגעבען!

דאקטאר (צום קראנקענ'ס פרוי): ענטשולדיגט גנעדיגע פרוי, נעכטען האב איך אייך געזאגט, אז אייער מאן איז האפנונגסלאז. איצט שטעל איך פעסט, אז דער צושטאנד פון אייער מאן האט זיך בעדייטענד פערבעסערט. כ'בין איבערצייגט, אז אין א וואך ארום וועט ער ארויס פון בעט

פרוי: אוי, א בראך האט מיך געטראפען! איך האב דאך נעכטען פערקויפט אלע זיינע מלבושים! אלע שדכנים ווייסען דאך שוין, וואס איהר האט מיר נעכטען געזאגט — א וואזשנע דאקטאר זענט איהר. כלעבען!

ווער בעקומט די שלום־נאבעל־פרעמיע?

אין די דיפלאמאטישע קרייזען שמועסט מען, אז די שלום־נאבעל־פרעמיע אויפ'ן יאהר 1934 וועט בעקומען דער שטילער אקעאן.

אכטונג, „לינת הצדק"!

ווי אזוי די אינסטיטוציע וואלט געקענט ווערען רייך

איך זאג אייך, פאניע שטערן, ווען מ'וואלט דעם „לינת הצדק" ערלויבט יעדען טאג איינצואורדנען אנ'אפצייכען־טאג, וואלט דיאינסטיטוציע געווארען זעהר רייך.

— וואס וואלט געווען?

— אין אייך יאהרן וואלט „לינת הצדק" געקענט עפענען דעם גרעסטען לאגער פון הויזען־קנעפלעך...

א גערעכטע טענה

אנגעקלאגטער: פאניע סענדזשע. מיט א יאהר צוריק האט איהר מיך פאר גנבענען 10 דאלאר פערמשפט אויף 3 חדשים, און היינט האט איהר מיך פאר דער זעלבער עבירה געמשפט אויף א יאהר. וואס איז דער שכל? די דאלארען זענען דאך היינט א סך געפאלען?

ארייננעפאלען

— איהר האט געהער'ט פון מיין אומגליק? זעריל באגיוויצע איז דאך פליטה!

— א סך האט ער געליטען?

— גאנצע טויזענד זלאטעס.

— ווי אזוי?

— מיט א טאג פריהער האב איך איהם אויף איין טיש אויפגעצעהלט טויזענד זל. א חוב, וואס איך בין איהם שולדיג געווען א יאהר צייט.